

**UCHWAŁA NR XX/121/2025
RADY MIEJSKIEJ W LIPSKU**

z dnia 29 września 2025 r.

w sprawie przyjęcia „Programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Lipsko na lata 2025 – 2028”.

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 1, art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153) oraz art. 17 ust. 1 w zw. z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54, 834, 1089, 1222, 1847, 1853, 1881, 1914, 1940 i 1946), Rada Miejska w Lipsku uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program ochrony środowiska dla gminy Miasta i Gminy Lipsko na lata 2025- 2028” w treści stanowiącej załącznik do niniejszej uchwały.

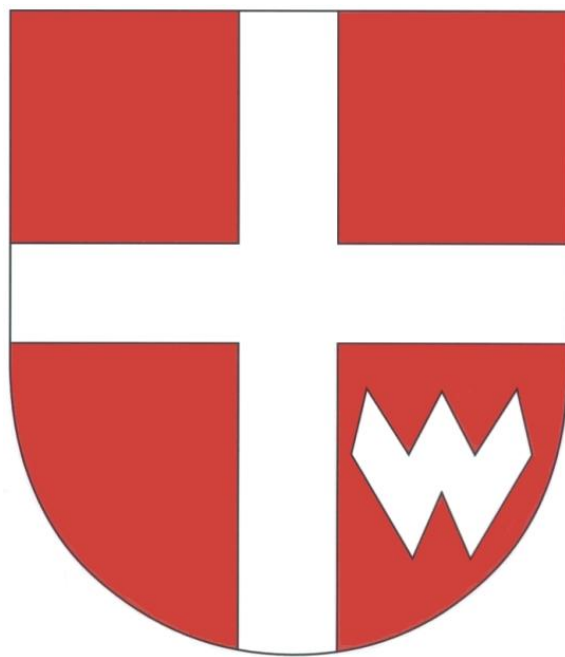
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Lipsko.

§ 3. Traci moc Uchwała Nr XXVIII/203/2016 Rady Miejskiej w Lipsku z dnia 29 sierpnia 2016 roku w sprawie uchwalenia Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lipsko na lata 2016 – 2019 z perspektywą do roku 2023 – wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w sposób zwyczajowo przyjęty na terenie Miasta i Gminy Lipsko.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Lipsku

Marcin Lenart

***Program ochrony środowiska
dla Miasta i Gminy Lipsko
do roku 2028***

Warszawa, 2024

***Program ochrony środowiska
dla Miasta i Gminy Lipsko
do roku 2028***

Praca wykonana pod kierunkiem:

Maciej Mikulski

Skład autorski:

Agnieszka Jaszczuk

Spis treści

1. Wstęp	9
1.1 Podstawa prawna opracowania.....	9
1.2 Cel i zakres opracowania	9
1.3 Metodyka opracowania	10
1.4 Ocena oddziaływania dokumentu na środowisko	10
1.5 Streszczenie w języku niespecjalistycznym	11
2. Spójność z dokumentami strategicznymi – założenia programowe	13
2.1 Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).....	13
2.2 Polityka Energetyczna Polski do 2040 r.....	14
2.3 Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej	14
2.4 Strategia Produktywności 2030	15
2.5 Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku.....	15
2.6 Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030.....	15
2.7 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.....	15
2.8 Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030	16
2.9 Krajowy Plan w dziedzinie Energii i Klimatu do 2030 r. (aktualizacja KPEiK z 2019 r.).....	16
2.10 Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku.....	17
2.11 Strategia Rozwoju Powiatu Lipskiego na lata 2021-2030	17
3. Charakterystyka ogólna gminy Lipsko	19
3.1 Położenie administracyjne i fizyczno-geograficzne	19
3.2 Sposób użytkowania terenu	21
3.3 Demografia	22
3.4 Działalność gospodarcza.....	23
3.5 Dziedzictwo kulturowe.....	23
4. Ocena stanu środowiska	25
4.1 Ochrona klimatu i jakości powietrza	25
4.1.1 Warunki klimatyczne	25
4.1.2 Ocena stanu	26
4.1.3 Analiza SWOT	31
4.2 Zagrożenia hałasem	32
4.2.1 Ocena stanu	32
4.2.2 Analiza SWOT	34
4.3 Pola elektromagnetyczne (PEM)	34
4.3.1 Ocena stanu	34

4.3.2	Analiza SWOT	36
4.4	Gospodarowanie wodami.....	37
4.4.1	Ocena stanu	37
4.4.2	Analiza SWOT	43
4.5	Gospodarka wodno-ściekowa.....	43
4.5.1	Ocena stanu	43
4.5.2	Analiza SWOT	45
4.6	Zasoby geologiczne	46
4.6.1	Ocena stanu	46
4.6.2	Analiza SWOT	48
4.7	Gleby.....	48
4.7.1	Ocena stanu	48
4.7.2	Analiza SWOT	49
4.8	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	50
4.8.1	Ocena stanu	50
4.8.2	Analiza SWOT	54
4.9	Zasoby przyrodnicze.....	55
4.9.1	Ocena stanu	55
4.9.2	Analiza SWOT	59
4.10	Zagrożenia poważnymi awariami	59
4.10.1	Ocena stanu	59
4.10.2	Analiza SWOT	60
5.	Prognoza stanu środowiska na terenie gminy Lipsko	62
6.	Adaptacja do zmian klimatu	63
7.	Podsumowanie dotychczasowych działań w zakresie ochrony środowiska	64
8.	Powiązania obszarów interwencji z zagadnieniami horyzontalnymi	65
9.	Cele, kierunki interwencji i zadania wraz z harmonogramem rzeczowo - finansowym	66
10.	Cele, kierunki interwencji, zadania i wskaźniki monitorowania Programu ochrony Środowiska	70
11.	System realizacji Programu ochrony środowiska	73
11.1	Charakter działań przewidzianych w dokumencie.....	73
11.2	Kompetencje gminy	73
11.3	Zarządzanie dokumentem.....	74
11.3.1	Instrumenty prawne.....	74
11.3.2	Instrumenty finansowe	75
11.3.3	Instrumenty społeczne	76
11.3.4	Instrumenty strukturalne i infrastrukturalne	77
11.4	Monitorowanie realizacji Programu ochrony środowiska	77

11.5 Sprawozdawczość.....	78
11.6 System instytucji zaangażowanych w realizację programu ochrony środowiska.....	78
11.7 Wykaz interesariuszy	79
12. Spis tabel.....	80
13. Spis rysunków.....	81
14. Wykorzystywane akty prawne	81
Bibliografia:.....	85

Wykaz skrótów

SKRÓT	OBJAŚNIENIE
B(a)P	Benzo(a)piren
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GDOŚ	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZWP	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
JCWP	Jednolita Część Wód Powierzchniowych
JCWpd	Jednolita Część Wód Podziemnych
MP	Monitor Polski
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PEM	Pole elektromagnetyczne
PIG-PIB	Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy
PM	Pył zawieszony
PMŚ	Państwowy Monitoring Środowiska
POŚ	Program Ochrony Środowiska
PSZOK	Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych
RDOŚ	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
UMG	Urząd Miasta i Gminy
<i>Ustawa ooś</i>	Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko [3]
<i>Ustawa poś</i>	Ustawa Prawo Ochrony Środowiska [1]
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
Woj. Maz.	Województwo Mazowieckie

Podstawowe jednostki

art.	artykuł	m p.p.t.	metry pod powierzchnią terenu
b.d.	brak danych	Mg	megagram (tona)
°C	stopień Celsjusza	mm	milimetr
dam ³	dekametr sześcienny (1000 metrów sześciennych)	nr	numer
ha	hektar	os.	osoba
kg	kilogram	pkt	punkt
km	kilometr	%	procent
km ²	kilometr kwadratowy	r.	rok
m	metr	szt.	sztuka
m ³	metr sześcienny	tys.	tysiąc
mln	milion	zł	złoty

1. Wstęp

1.1 Podstawa prawna opracowania

Podstawą prawną opracowania Programu ochrony środowiska (POŚ) dla gminy Lipsko jest art. 17 ust. 1 ustawy *Prawo ochrony środowiska (ustawa poś)* [1], który nakłada na organy wykonawcze – w tym przypadku organ wykonawczy gminy – obowiązek sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa w art. 14 ust. 1 ustawy *poś*, tj. znajdującymi się w ustawie *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* [2]. Projekt programu ochrony środowiska według art. 17 ust. 2 ustawy *poś* podlega zaopiniowaniu, w przypadku gminnych programów ochrony środowiska dokonują tego organy wykonawcze powiatu. Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy *poś*, program ochrony środowiska dla gminy uchwała rada gminy. Z wykonania programów organ wykonawczy gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia radzie gminy. Według art. 17 ust. 4 ustawy *poś* przy opracowaniu polityki ochrony środowiska obligatoryjne jest zapewnienie udziału społeczeństwa na zasadach i w trybie określonym w Rozdziale 3 ustawy *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (ustawa oos)* [3].

Ustawa *poś* nie określa ram czasowych obowiązywania programów ochrony środowiska. Jednakże programy te uwzględniając cele zawarte w dokumentach nadrzędnych są uzależnione od czasu obowiązywania tych dokumentów. W przypadku konieczności aktualizacji programu ochrony środowiska zastosowanie mają przepisy art. 14 ust. 2 ustawy *o zmianie ustawy - Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw* [4] tj.: „Jeżeli program ochrony środowiska, o którym mowa w ust. 1, wymaga aktualizacji, odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu albo rada gminy uchwała **nowy program ochrony środowiska** (...)”. Niniejszy dokument jest aktualizacją Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lipsko na lata 2016-2019 z perspektywą do roku 2023 (dalej POŚ dla gminy Lipsko do 2023) uchwalonego przez Radę Miejską w 2015 r. [I].

1.2 Cel i zakres opracowania

Podstawowym celem sporządzenia i uchwalenia POŚ jest realizacja przez jednostki samorządu terytorialnego polityki ochrony środowiska, która jest zespołem działań mających na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Głównym celem strategicznym dokumentu jest natomiast poprawa stanu środowiska na terenie gminy oraz utrzymanie jego dobrego stanu, tam gdzie został on osiągnięty. Realizacja tego założenia wymaga wyznaczenia kierunków działań i konkretnych zadań w zakresie ochrony środowiska zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i racjonalnego gospodarowania środowiskiem oraz jego zasobami z uwzględnieniem założeń najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych. POŚ powinien spajać wszystkie działania dotyczące ochrony środowiska i przyrody na szczeblu gminnym wynikające z innych dokumentów oraz stanowić podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem gminy umożliwiając jej rozwój z poszanowaniem środowiska naturalnego.

Biorąc powyższe pod uwagę, struktura opracowania obejmuje omówienie:

- 1) spójności z dokumentami strategicznymi i programowymi wyższego szczebla;
- 2) sytuacji społeczno-gospodarczej gminy oraz jej charakterystyki;
- 3) oceny stanu środowiska na terenie gminy Lipsko z uwzględnieniem dziesięciu obszarów interwencji:
 - (1) ochrona klimatu i jakości powietrza, (2) zagrożenia hałasem, (3) pola elektromagnetyczne, (4) gospodarowanie wodami, (5) gospodarka wodno-ściekowa, (6) zasoby geologiczne, (7) gleby, (8) gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, (9) zasoby przyrodnicze, (10) zagrożenia poważnymi awariami;
- 4) analizy SWOT (S – Strengths (mocne strony), W – Weaknesses (słabe strony), O – opportunities (szanse), T – threats (zagrożenia)) dla każdego obszaru interwencji;

- 5) prognozę stanu środowiska w kolejnych latach wraz z omówieniem kwestii adaptacji do zmian klimatu;
- 6) celów, kierunków interwencji i zadań wynikających z oceny stanu środowiska i przeprowadzonych analiz SWOT;
- 7) harmonogramu rzeczowo-finansowego zdefiniowanych zadań własnych;
- 8) zadań monitorowanych;
- 9) wskaźników monitorowania postępu realizacji zadań i celów z określeniem źródła informacji i poziomu docelowego;
- 10) systemu realizacji POŚ w zakresie zarządzania, finansowania i monitorowania w oparciu o ustalone wskaźniki.

Program ochrony środowiska poza rolą głównego dokumentu polityki ochrony środowiska pełni więc również funkcję źródła informacji o stanie środowiska na terenie gminy oraz narzędzia kontroli jego stanu, a także zrównoważonego rozwoju gminy.

1.3 Metodyka opracowania

Dokument został sporządzony w oparciu o „Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska”, które są dokumentem pomocniczym przygotowanym przez Ministerstwo Klimatu w 2015 roku i zmienionym w roku 2020.

Punktem wyjścia przy opracowaniu POŚ była analiza i ocena stanu ochrony środowiska i jego poszczególnych komponentów dla dziesięciu obszarów interwencji. Przy ocenie stanu został wykorzystany model D-P-S-I-R (driving forces/czynniki sprawcze - pressures/presje - state/stan - impact/oddziaływanie - response/środki przeciwdziałania) stosowany przez Komisję Europejską, Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz Europejską Agencją Środowiska do sporządzania ocen zintegrowanych oraz ocen skuteczności polityki ekologicznej. Struktura modelu D-P-S-I-R pozwala na sprawne generowanie kompleksowej, opartej na badaniach, analizach i ocenach informacji o środowisku. Przeprowadzona ocena stanu środowiska dała podstawę do identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w ramach poszczególnych obszarów interwencji.

Opracowanie listy zadań wyznaczonych w dokumencie opierało się na:

- określeniu celów i kierunków działań, które pozwolą wyeliminować słabe strony i zagrożenia zdefiniowane na podstawie oceny stanu środowiska,
- powiązaniu ich z zadaniami wyznaczonymi w innych dokumentach strategicznych, programowych i planistycznych, ze szczególnym uwzględnieniem opracowanych dla gminy Lipsko,
- podziale zadań na leżące w kompetencjach gminy (własne), za których termin realizacji, finansowanie (wraz z pozyskaniem ewentualnego dofinansowania) i wybór wykonawcy odpowiadać będzie gmina oraz monitorowane, realizowane na terenie gminy przez inne podmioty,
- określeniu zadań możliwych do zrealizowania w zależności od możliwości inwestycyjnych i infrastrukturalnych gminy.

System realizacji dokumentu, częstotliwość monitorowania i ocena stopnia osiągania celów odnoszą się do zadań własnych, za których wykonanie odpowiedzialność ponosi gmina. Wskaźniki monitorowania natomiast zdefiniowano w odniesieniu do zadań własnych i monitorowanych gdyż poza realizacją inwestycji pokazują również stan środowiska na terenie gminy.

1.4 Ocena oddziaływania dokumentu na środowisko

Niniejszy POŚ wyznacza zadania, wśród których mogą znajdować się inicjatywy infrastrukturalne należące do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów *w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* [5]. Dokument jednakże nie wyznacza ram dla realizacji tego typu przedsięwzięć i nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, nie został więc zakwalifikowany do dokumentów wymienionych w art. 46 i 47 ust. 1 *ustawy ooś*, wobec których wymagane jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Zgodnie z art. 47 ust. 3 ww. ustawy organ opracowujący projekt sporządza w formie

pisemnej stanowisko w sprawie potrzeby lub braku potrzeby przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dokumentu na podstawie uwarunkowań określonych w art. 49 ustawy o.oś.

1.5 Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Czym jest Program Ochrony Środowiska?

Program ochrony środowiska jest podstawą systemu zarządzania środowiskiem. Przedstawia charakterystykę każdego z komponentów środowiska oraz jego mocne i słabe strony, określa elementy zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych i możliwości poprawy ich stanu. Program ochrony środowiska wyznacza ponadto cele, które należy osiągnąć i kierunki działań jakie należy podjąć w perspektywie najbliższych lat, aby poprawić stan środowiska przyrodniczego lub utrzymać go na poziomie gwarantującym stabilność i równowagę przyrodniczą.

Spójność z dokumentami strategicznymi

POŚ jest elementem realizacji polityki ochrony środowiska i opiera się na dokumentach sektorowych, strategicznych, programowych i planistycznych stanowiących jej podstawę. Cele zdefiniowane w POŚ wynikają więc z tych dokumentów i obejmują poprawę stanu środowiska, zrównoważone gospodarowanie jego zasobami, ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazu oraz ograniczenie negatywnego wpływu działalności człowieka wraz z odpowiednim gospodarowaniem odpadami i ściekami dla zrównoważonego rozwoju jednostki samorządu terytorialnego i jej mieszkańców.

Charakterystyka gminy i ocena stanu środowiska na jej terenie

Gmina Lipsko jest gminą miejsko-wiejską położoną w południowej części województwa mazowieckiego. Została ona opisana pod względem położenia fizyczno-geograficznego, dominującego typu krajobrazu, sposobów użytkowania terenu, sytuacji demograficznej i gospodarczej oraz dziedzictwa kulturowego. Oceny stanu środowiska na terenie gminy dokonano w dziesięciu obszarach interwencji, dla których określono mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia. Obszary interwencji opisują:

1. ochrona klimatu i jakości powietrza: warunki klimatyczne i stan jakości powietrza,
2. zagrożenia hałasem i pola elektromagnetyczne: źródła hałasu i pól elektromagnetycznych,
3. gospodarowanie wodami: zasoby oraz jakość wód podziemnych i powierzchniowych,
4. gospodarka wodno-ściekowa: ujęcia wód, jakość wody pitnej, zwodociągowanie oraz metody gospodarowania ściekami,
5. zasoby geologiczne: złoża i obszary dla nich perspektywiczne,
6. gleby: jakość gleb i ich przydatność rolnicza,
7. gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów: ilość odbieranych z terenu gminy odpadów i wyroby azbestowe,
8. zasoby przyrodnicze: formy ochrony przyrody, korytarze ekologiczne i szlaki turystyczne.
9. zagrożenia poważnymi awariami: źródła poważnych awarii i Ochotnicze Straże Pożarne.

Prognoza stanu środowiska na terenie gminy i adaptacja do zmian klimatu

Na podstawie oceny stanu środowiska i dominujących kierunków rozwoju gminy oraz trendów zmian klimatu określono prognozowany stan środowiska na terenie gminy w kolejnych latach, a także omówiono sposoby mitygacji i adaptacji do zmian klimatu.

Cele, kierunki interwencji i zadania oraz wskaźniki monitorowania

W dokumencie wyznaczono zadania, których realizacja spowoduje poprawę stanu środowiska na terenie gminy oraz rozwiązanie problemów wynikających z jego oceny. Są to zarówno zadania własne, których realizacja leży w kompetencjach gminy oraz zadania monitorowane wykonywane przez inne jednostki samorządu terytorialnego, organy ochrony i inspekcji środowiska. W celu nadzoru nad realizacją dokumentu i jego zapisów wyznaczono wskaźniki monitorowania, pomocne również przy sporządzaniu raportów i aktualizacji.

System realizacji, monitoringu i sprawozdawczości POŚ

Realizacja POŚ wynika z przepisów prawa, jest jednakże zależna od ilości środków finansowych przeznaczonych na ten cel, innych działań, które gmina jest zobowiązana wykonywać oraz zaangażowania społeczeństwa, na którym spoczywa realizacja niektórych zadań. Z wykonania zapisów POŚ gmina sporządza raporty oparte na monitoringu realizacji zadań i osiągnięcia celów.

2. Spójność z dokumentami strategicznymi – założenia programowe

Potrzeba opracowania nowego POŚ dla gminy Lipsko wynika z konieczności dostosowania polityki ochrony środowiska na terenie gminy do zmieniających się przepisów prawa i głównych dokumentów strategicznych, na podstawie których prowadzona jest polityka rozwoju, należą do nich m.in.:

- ✓ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.);
- ✓ Polityka Energetyczna Polski do 2040 r.;
- ✓ Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej;
- ✓ Strategia Produktywności 2030;
- ✓ Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku;
- ✓ Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030;
- ✓ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony;
- ✓ Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030;
- ✓ Krajowy Plan w dziedzinie Energii i Klimatu do 2030 r. (aktualizacja KPEiK z 2019 r.);
- ✓ Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku;
- ✓ Strategia Rozwoju Powiatu Lipskiego na lata 2021-2030.

Poniżej przedstawiono główne cele i założenia polityki środowiskowej wpisane w szereg dokumentów strategicznych i programowych, do których nawiązuje niniejszy POŚ.

2.1 Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Głównym celem jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym [1 MP].

Cel szczegółowy I: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną

Cel szczegółowy II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony

Cel szczegółowy III: Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu

Cele w obszarach wpływających na osiągnięcie celów Strategii:

- Kapitał społeczny: Poprawa jakości kapitału ludzkiego, w tym:
 - lepsze dopasowanie edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki,
 - poprawa zdrowia obywateli.
- Transport: Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa warunków świadczenia usług związanych z przewozem towarów i pasażerów, w tym:
 - budowa zintegrowanej sieci transportowej.
- Energia: Zrównoważenie systemu energetycznego Polski, w tym:
 - poprawa bezpieczeństwa energetycznego oraz efektywności energetycznej.
- Środowisko: Rozwój potencjału naturalnego na rzecz obywateli i przedsiębiorców, w tym:
 - zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych i osiągnięcie wysokiej jakości wód,
 - likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania,
 - zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego,
 - ochrona gleb przed degradacją,

- zarządzanie zasobami geologicznymi,
- gospodarka odpadami,
- oddziaływanie na jakość życia w zakresie klimatu akustycznego i oddziaływania pól elektromagnetycznych.

2.2 Polityka Energetyczna Polski do 2040 r.

Celem polityki energetycznej jest bezpieczeństwo energetyczne przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych. Składowe celu obejmują zmniejszenie udziału węgla w wytwarzaniu energii elektrycznej do 50-60% w 2030 r., zwiększenie udziału energii odnawialnej do 21-23% w 2030 r., wdrożenie energetyki jądrowej w 2033 r., ograniczenie emisji CO₂ o 30% do 2030 r. oraz wzrost efektywności energetycznej o 23% do 2030 r. [2 MP].

Cele szczegółowe:

- pokrycie zapotrzebowania na zasoby energetyczne,
- pokrycie zapotrzebowania na energię elektryczną,
- pokrycie zapotrzebowania na gaz ziemny, ropę naftową i paliwa ciekłe,
- obniżenie emisyjności sektora energetycznego oraz bezpieczeństwo pracy systemu,
- obniżenie emisyjności sektora energetycznego oraz dywersyfikacja struktury wytwarzania energii,
- powszechny dostęp do ciepła oraz niskoemisyjne wytwarzanie ciepła w całym kraju.

2.3 Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej

Strategia jest jedną z podstaw prowadzenia polityki ochrony środowiska w Polsce. Celem głównym jest rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców [3 MP].

Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

- Kierunek interwencji – Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód,
- Kierunek interwencji – Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania,
- Kierunek interwencji – Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb,
- Kierunek interwencji – Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej.

Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska.

- Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu,
- Kierunek interwencji – Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej,
- Kierunek interwencji – Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym,
- Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa,
- Kierunek interwencji – Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnienie najlepszych dostępnych technik (BAT).

Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych.

Cel horyzontalny I: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji ekologicznych społeczeństwa.

Cel horyzontalny II: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.

2.4 Strategia Produktywności 2030

Cel główny to progresywny wzrost produktywności w warunkach gospodarki: neutralnej klimatycznie, o obiegu zamkniętym, opartej na danych [4 MP].

Cele szczegółowe w obszarze Zasoby naturalne (ziemia i surowce):

- wzrost wydajności surowcowej gospodarki,
- wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce.

2.5 Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku

Jest to dokument planistyczny, który stanowi integralny element spójnego systemu zarządzania krajowymi dokumentami strategicznymi. Transport jest wskazany jako jeden z najistotniejszych czynników wpływających na rozwój gospodarczy kraju, a dobrze rozwinięta infrastruktura transportowa wzmacnia spójność społeczną, ekonomiczną i przestrzenną kraju oraz przyczynia się do wzmocnienia konkurencyjności polskiej gospodarki. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku wyznacza najważniejsze kierunki interwencji i działań oraz ich koordynacji w zakresie osiągnięcia celu głównego. Wyznaczone kierunki interwencji są komplementarne i nie można realizować żadnego z nich w oderwaniu od całej Strategii. Celem głównym jest zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego poprzez utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego [5 MP].

- Kierunek interwencji 1 - budowa zintegrowanej sieci transportowej,
- Kierunek interwencji 2 - poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym,
- Kierunek interwencji 3 - zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności,
- Kierunek interwencji 4 - poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i przewożonych towarów,
- Kierunek interwencji 5 - ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko,
- Kierunek interwencji 6 - poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na transport.

2.6 Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030

Głównym celem jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego [6 MP].

Cel 1: Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej

- Kierunek interwencji – zarządzanie ryzykiem w sektorze rolno-spożywczym,

Cel 2: Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska

- Kierunek interwencji – rozwój infrastruktury społecznej i rewitalizacja wsi i małych miast,
- Kierunek interwencji – zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska,
- Kierunek interwencji – adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom,

Cel 3: Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa

- Kierunek interwencji – wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi,
- Kierunek interwencji – budowa i rozwój zdolności do współpracy w wymiarze społecznym i terytorialnym.

2.7 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony

Jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa, którą należy rozumieć jako skoordynowane działanie wszystkich podmiotów na rzecz rozwoju poszczególnych regionów. Celem głównym jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów dla osiągania zrównoważonego rozwoju kraju, co będzie sprzyjało osiąganiu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym [7 MP].

Cel 1: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym

- Kierunek interwencji 1.1. – Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo,
- Kierunek interwencji 1.4. – Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych,
- Kierunek interwencji 1.5. – Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów,

Cel 2: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych

- Kierunek interwencji 2.3. – Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach,

Cel 3: Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie

- Kierunek interwencji 3.2. – Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.

2.8 Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Dokument strategiczny przygotowany z myślą o zapewnieniu warunków stabilnego rozwoju społeczno-gospodarczego w obliczu ryzyka, jakie niosą ze sobą zmiany klimatu, ale również z myślą o wykorzystaniu pozytywnego wpływu, jakie działania adaptacyjne mogą mieć nie tylko na stan polskiego środowiska, ale również na wzrost gospodarczy. Realizuje działania UE, które obejmują poprawę odporności państw na aktualne i oczekiwane zmiany klimatu, w tym lepsze przygotowanie do ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz redukcję kosztów społeczno-ekonomicznych z tym związanych. Celem głównym jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu.

- Cel 1: Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska,
- Cel 2: Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich,
- Cel 3: Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu,
- Cel 4: Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu,
- Cel 5: Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu,
- Cel 6: Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu.

2.9 Krajowy Plan w dziedzinie Energii i Klimatu do 2030 r. (aktualizacja KPEiK z 2019 r.)

Dokument nadaje kierunki i impuls polskiej transformacji. Stwarza ramy dla rozwoju kraju, który chroni zdrowie i zapewnia dobrobyt mieszkańcom oraz bezpieczeństwo energetyczne i klimatyczne poprzez dekarbonizację, wzmocnienie gospodarki, innowacyjność i przeciwdziałanie katastrofie klimatycznej.

Wymiar „**obniżenie emisyjności**”: redukcja emisji gazów cieplarnianych i wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii, dekarbonizacja, zwiększenie pochłaniania gazów cieplarnianych przez leśnictwo i rolnictwo, poprawa jakości środowiska, w tym powietrza, gospodarka o obiegu zamkniętym i adaptacja do zmian klimatu,

Wymiar „**efektywność energetyczna**”: zmniejszenie zużycia energii, rozwój niskoemisyjnego i bezemisyjnego budownictwa,

Wymiar „**bezpieczeństwo energetyczne**”: zapewnienie niezależności energetycznej, pokrycie zapotrzebowania i dywersyfikacja dostaw surowców energetycznych,

Wymiar „**wewnętrzny rynek energii oraz społeczny aspekt transformacji**”: zapewnienie sprawnej i wystarczającej infrastruktury elektroenergetycznej, gazowej i paliwowej, rozwój energetyki rozproszonej i sprawiedliwa transformacja z ochroną konsumentów,

Wymiar „**badania naukowe, innowacje i konkurencyjność**”: zapewnienie środków na badania i rozwój w obszarach transformacji do gospodarki neutralnej klimatycznie i transformacji klimatyczno-energetycznej.

2.10 Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku

Dokument ten stanowi podstawę polityki ekologicznej województwa z uwzględnieniem zagadnień związanych z adaptacją do zmian klimatu, jest również kontynuacją poprzedniego programu ochrony środowiska. Jego głównym celem jest dążenie do poprawy stanu środowiska, ograniczenie negatywnego wpływu emisji zanieczyszczeń, ochrona i rozwój walorów środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami [II].

Cele:

- Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu oraz osiągnięcie poziomu celu długoterminowego dla ozonu,
- Ochrona przed hałasem,
- Utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym,
- Zmniejszenie antropopresji i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych, zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej oraz łagodzenie skutków suszy,
- Poprawa gospodarki wodno-ściekowej,
- Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi,
- Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu,
- Gospodarowanie odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów,
- Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej, prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej i zwiększenie lesistości,
- Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków.

2.11 Strategia Rozwoju Powiatu Lipskiego na lata 2021-2030

Dokument określa dążenia mieszkańców, lokalnych władz, liderów organizacji społecznych i przedsiębiorców do osiągnięcia wspólnie wypracowanej wizji powiatu w 2030 roku. Strategia porządkuje bieżące i zakładane przedsięwzięcia, aby w długiej perspektywie czasowej osiągnąć zamierzone efekty [III].

Zadania w zakresie ochrony środowiska:

1. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej/wodociągowej/gazociągowej i światłowodowej,
2. Poprawa gospodarki wodnej gleby,
3. Wykorzystanie zielonej energii,
4. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych i pieszych,
5. Kompleksowa termomodernizacja i poprawa efektywności energetycznej budynków w jednostkach organizacyjnych powiatu,
6. Inwestycje ograniczające niską emisję oraz wspierające ochronę środowiska naturalnego,
7. Podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie odpowiedzialności wspólnej za dbanie o środowisko.

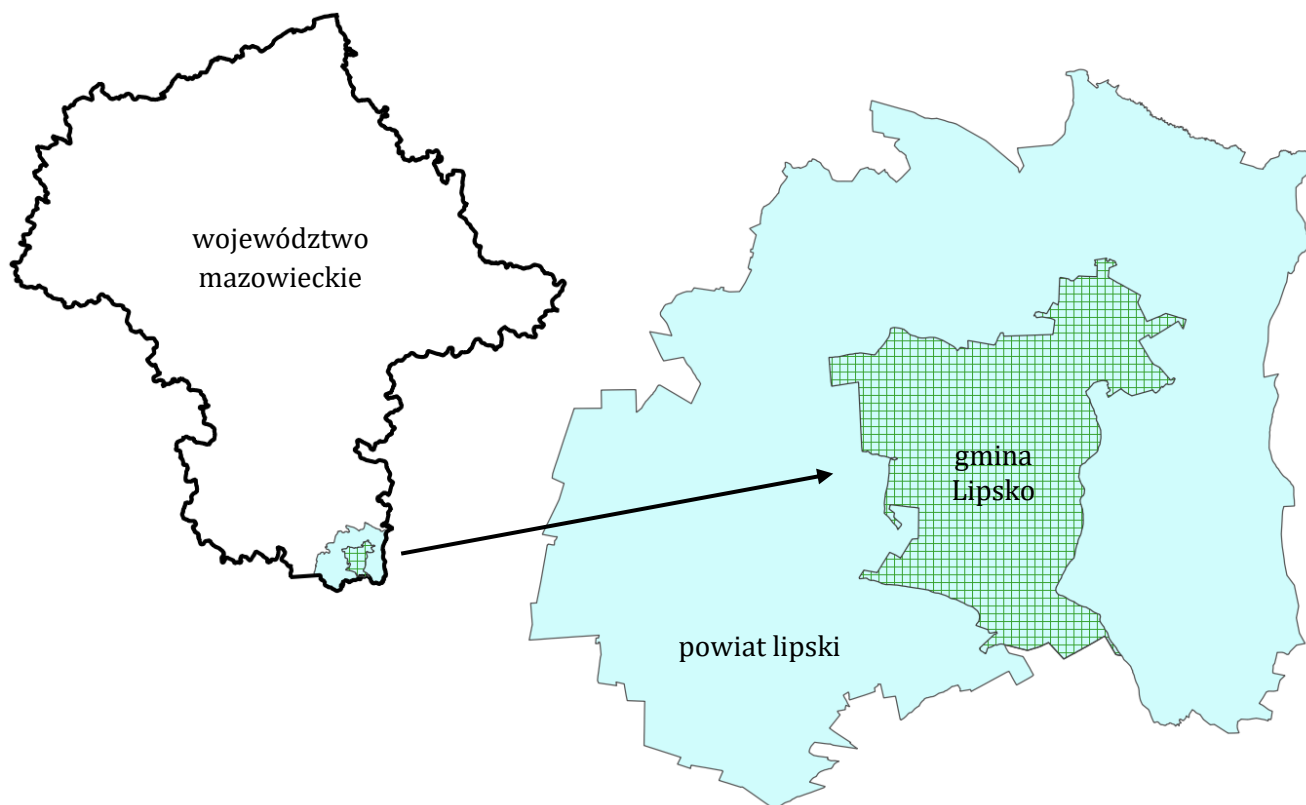
Do innych dokumentów, z których celami i działaniami jest spójny niniejszy dokument należą: Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.), Krajowy program ograniczania zanieczyszczenia powietrza – aktualizacja [8 MP], Program ochrony powietrza dla Mazowsza [1 WM], Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej, Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły [6], Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju, Program przeciwdziałania niedoborowi wody [9 MP], Aktualizacja Krajowego Programu

oczyszczania ścieków komunalnych [10 MP], Krajowy plan gospodarki odpadami 2028 [11 MP], Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej [12 MP], Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ [IV], Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego [2 WM], Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Lipsko na lata 2021-2027 [V], Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Lipsko [VI] oraz Program Ograniczania Niskiej Emisji dla Miasta i Gminy Lipsko [3 WM].

3. Charakterystyka ogólna gminy Lipsko

3.1 Położenie administracyjne i fizyczno-geograficzne

Gmina Lipsko jest gminą miejsko-wiejską położoną w południowo wschodniej części województwa mazowieckiego i południowej części powiatu lipskiego. Zajmuje obszar 135 km² (13 527 ha), co stanowi 18,3% całkowitej powierzchni powiatu. Na terenie gminy znajduje się 36 sołectw obejmujących 39 miejscowości (dane Głównego Urzędu Statystycznego (GUS)). Sołectwa stanowią: Babilon, Borowo, Boży Dar, Dąbrówka, Długowola Pierwsza, Długowola Druga, Gołębiów, Gruszczyn, Helenów, Huta, Józefów, Jakubówka, Jelonek, Katarzynów, Krępa Górna, Krępa Kościelna, Leszczyny, Leopoldów, Lipa Miklas, Lipa Krępa, Lucjanów, Małgorzacin, Maruszów, Maziarze, Nowa Wieś, Poręba, Ratyniec, Szymanów, Śląsko, Tomaszówka, Walentynów, Wiśniówek, Wola Solecka Pierwsza, Wola Solecka Druga, Wólka i Zofiówka.

Rysunek 1. Położenie gminy Lipsko na tle powiatu i województwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: mapy.geoportal.gov.pl.

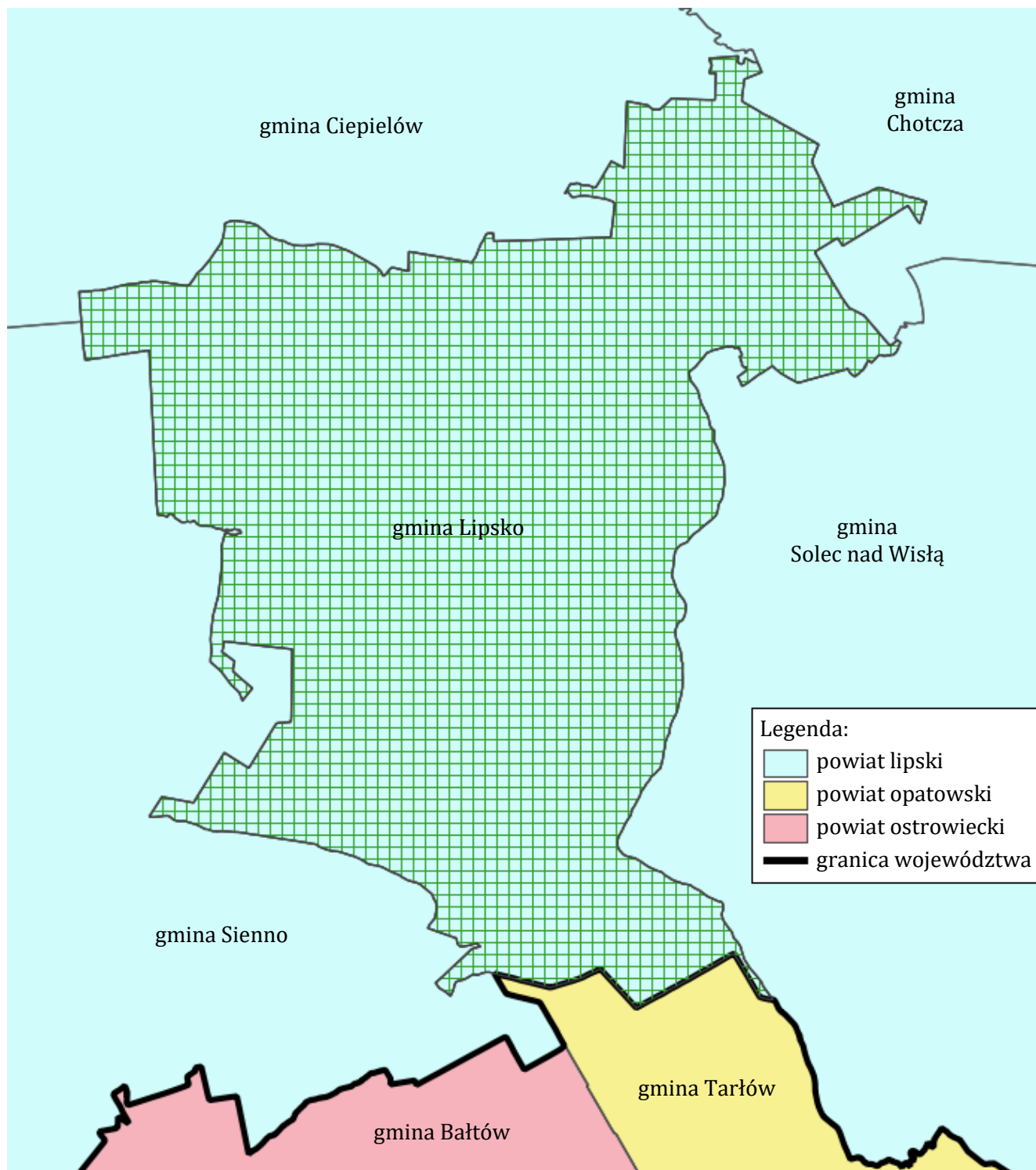
Gminę Lipsko otacza pięć gmin należących do dwóch powiatów i dwóch województw. Trzy z nich to gminy miejsko-wiejskie, zaś dwie wiejskie:

→ Województwo mazowieckie:

- Powiat lipski:
 - Gmina Sienno (miejsko-wiejska) – od zachodu,
 - Gmina Ciepeliów (miejsko-wiejska) – od północy,
 - Gmina Chotcza (wiejska) – od północnego wschodu,
 - Solec nad Wisłą (miejsko-wiejska) – od wschodu,

→ Województwo świętokrzyskie:

- Powiat opatowski:
 - Gmina Tarłów (wiejska) – od południa.

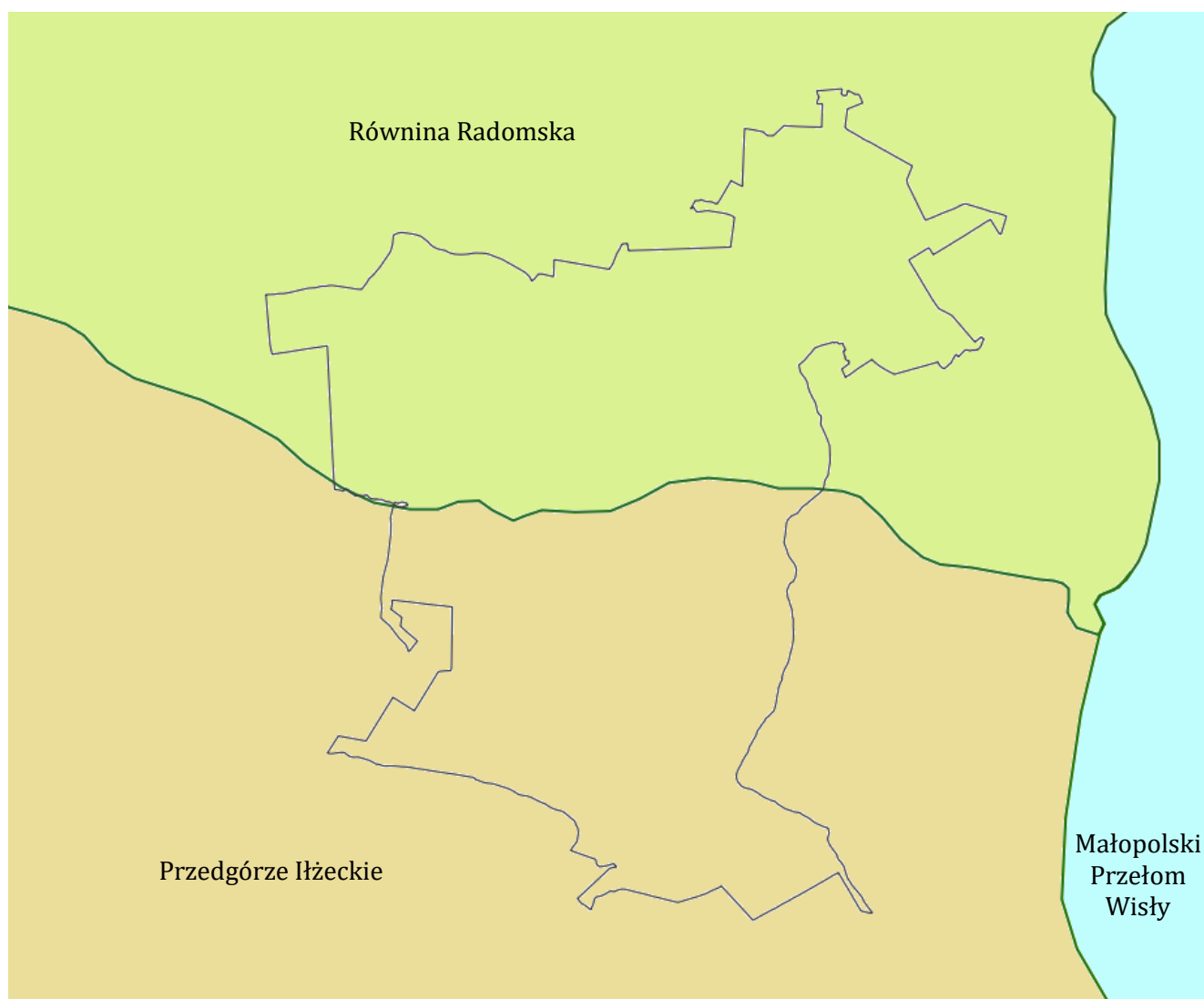

Rysunek 2. Położenie gminy Lipsko na tle sąsiednich gmin.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: mapy.geoportal.gov.pl.

Pod względem regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski (według Kondrackiego), gmina Lipsko znajduje się na pograniczu Równiny Radomskiej stanowiącej południowo wschodni fragment Wzniesień Południowomazowieckich oraz Przedgórze Łżeckiego należącego do Wyżyny Kieleckiej. Jest to pogranicze dwóch prowincji fizycznogeograficznych: Nizy Środkowoeuropejskiej i Wyżyn Polskich.

Gmina charakteryzuje się krajobrazem przeważnie równinnym, lekko falistym, urozmaiconym wciętymi dolinami cieków i wydrami w części północnej. Rzędne terenu gminy wynoszą od około 150 m n.p.m. (metrów nad poziomem morza) w części północnej, przez około 160 m n.p.m. w części środkowej do 180-190 m n.p.m. w części południowej gminy. Najniżej położone są tereny w Lipsku w dolinie Krępianki gdzie rzędne nie przekraczają 150 m n.p.m. (geologia.pgi.gov.pl).

Rysunek 3. Położenie gminy Lipsko pod względem regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: geologia.pgi.gov.pl, Mapy geologiczne

3.2 Sposób użytkowania terenu

Tabela 1. Struktura użytkowania terenu gminy Lipsko.

Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]
Powierzchnia ogólna	13 527
Użytki rolne, w tym:	10 088
grunty orne	8 483
sady	1 085
łąki trwałe	298
pastwiska trwałe	183
grunty pod stawami	14
rowy	25
Tereny zabudowane i zurbanizowane, w tym:	557
tereny mieszkaniowe	58
grunty rolne zabudowane	375
tereny przemysłowe	55
inne tereny zabudowane	52
zurbanizowane tereny niezabudowane	6
tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	11
Tereny komunikacyjne:	323
drogi	259

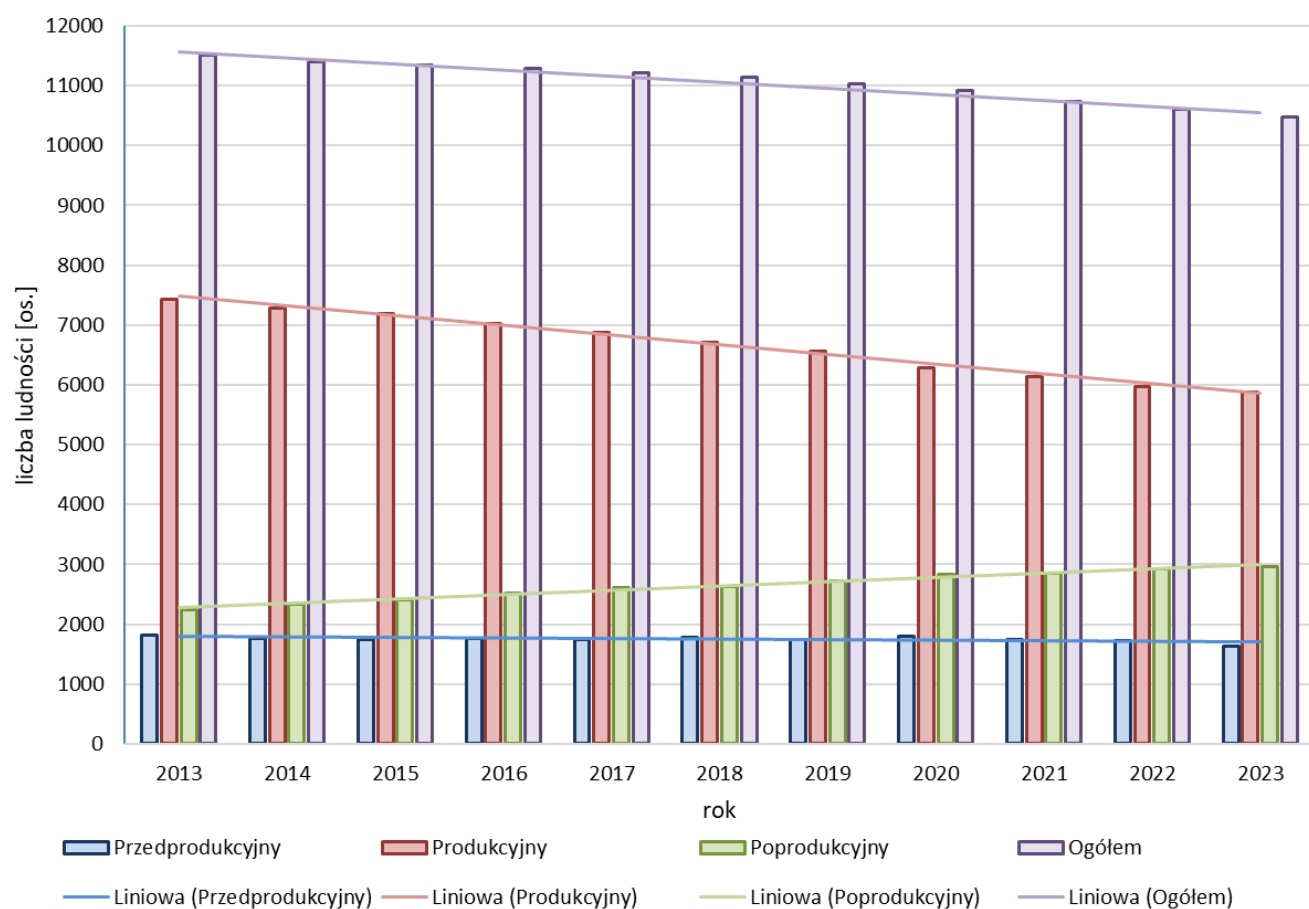
grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych	64
Lasy	2 281
Zadrzewienia	197
Nieużytki	63
Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	18

Źródło: dane UMG Lipsko.

Zgodnie z danymi przedstawionymi w powyższej tabeli w strukturze użytkowania gruntów terenu gminy Lipsko dominują użytki rolne zajmując 74,58% jej powierzchni, stanowią je głównie grunty orne oraz sady. 16,86% terenu gminy porastają lasy. 4,12% powierzchni to grunty zabudowane i zurbanizowane (w tym rolne zabudowane i rekreacyjno-wypoczynkowe), zaś 2,39% – drogi i grunty pod drogi przeznaczone. Pozostałe 2,05% obszaru gminy, to nieużytki, zadrzewienia i grunty pod płynącymi wodami powierzchniowymi.

3.3 Demografia

Populacja gminy Lipsko liczyła w 2023 roku 10 477 osób, składała się w 50,95% z kobiet (5 338 osób) oraz w 49,05% z mężczyzn (5 139 osób). Osoby w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) stanowiły 15,6% ludności gminy, w wieku produkcyjnym 56,1%, zaś w poprodukcyjnym blisko 28,3%. W ciągu ostatnich 10 lat liczba i udział procentowy osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym spadały, natomiast w wieku poprodukcyjnym rosły. Ogólnie liczba ludności na terenie gminy spada, na przestrzeni ostatnich 10 lat spadła o blisko 9%, podobnie gęstość zaludnienia, która w 2023 r. wyniosła 77 osób na 1 km² (dane GUS oraz Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Miasta i Gminy Lipsko za lata 2019-2023).

Rysunek 4. Struktura wieku ludności w gminie Lipsko w latach 2013 – 2023.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz Raportów o stanie gminy Lipsko za lata 2019-2023.

3.4 Działalność gospodarcza

Tabela 2. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy Lipsko na przestrzeni ostatnich 11 lat.

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Podmioty nowo zarejestrowane [szt.]	72	77	71	47	50	71	62	67	70	60	60
Podmioty wpisane do rejestru REGON [szt.]	1 217	1 225	1 218	1 193	1 164	1 175	1 191	1 213	1 237	1 238	1 251

Źródło: dane GUS.

Tabela 3. Rodzaje działalności gospodarczej na terenie gminy Lipsko w 2023 roku.

Nazwa sekcji wg PKD	2023 r. [szt.]	
	Wpisane do rejestru REGON	Nowo zarejestrowane
A. Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	40	2
B. Górnictwo i wydobywanie	4	-
C. Przetwórstwo przemysłowe	111	10
D. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	-
E. Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	6	-
F. Budownictwo	169	13
G. Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	395	8
H. Transport, gospodarka magazynowa	72	6
I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	21	-
J. Informacja i komunikacja	27	1
K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	21	5
L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	30	1
M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	87	6
N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	25	2
O. Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	16	-
P. Edukacja	36	1
Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	68	4
R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	17	-
S. Pozostała działalność usługowa		
T. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	105	1
Podmiotów ogółem	1 251	60

Źródło: dane GUS.

Według danych GUS na przestrzeni ostatnich 11 lat liczba nowopowstających podmiotów gospodarki narodowej podlegała wahaniom, najwięcej pojawiło się ich w roku 2014, najmniej natomiast w roku 2016. W 2023 r. zarejestrowano 60 nowych podmiotów gospodarki narodowej, najwięcej z sekcji budownictwa (13) i przetwórstwa przemysłowego (10). Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w latach 2013-2023 również zmieniała się, ale od 2017 r. wykazuje tendencję wzrostową. W 2023 roku w gminie zarejestrowanych było 1 251 podmiotów gospodarki narodowej, głównie z sektora prywatnego (1 191). Przeważały podmioty z sekcji handlu i napraw pojazdów (395) oraz budownictwa (169) i przetwórstwa przemysłowego (111).

3.5 Dziedzictwo kulturowe

Pozostałości archeologiczne wskazują, że początki bytności ludzi na terenie gminy Lipsko sięgają paleolitu – najstarszej epoki kamienia. Ślady stałego osadnictwa pochodzą natomiast z XIV w., zaś pierwsze dokumenty potwierdzające istnienie Lipska datowane są na XVI w. Prawa miejskie z nadania Zygmunta III Wazy Lipsko uzyskało na początku XVII w. (1613 r.). Po 1795 r. obszar lipski znalazł się na terenie Austro-Węgier. W pobliżu miasta miały miejsce bitwy podczas powstania listopadowego oraz styczniowego, po którym, w ramach represji, Lipsko utraciło prawa miejskie, które odzyskało w 1958 r. W czasie I wojny światowej miejscowość została całkowicie zniszczona. W czasie II wojny światowej obszar lipski stanowił

ważny ośrodek konspiracji, które tworzyły głównie Bataliony Chłopskie. W 1940 r. na terenie miasta utworzono getto, które zlikwidowano w 1942 r. Ludność żydowską wywieziono wówczas do Treblinki, z 1 699 tworzących ją przed wojną osób nie pozostała ani jedna (Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Lipsko na lata 2020-2023 [VII]).

Zabytki gminy Lipsko stanowią głównie obiekty sakralne, w tym kościoły, kapliczki, krzyże i cmentarze oraz murowane oraz drewniane domy pochodzące zwykle z początku XX w. (Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Lipsko na lata 2020-2023 [VII]). W rejestrze zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa (NID) znajdują się natomiast (Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków – stan na 30 czerwca 2024 r., woj. mazowieckie):

❖ **Daniszów:**

- park, XVIII/XIX w., nr rej.: 740 z 20.12.1957 i 354/A z 4.11.1986 r.,

❖ **Krępa Kościelna:**

- kościół pw. (pod wezwaniem) świętych Apostołów Piotra i Pawła, 1911-30 r., nr rej. 337/A z 10.04.1986 r.,
- cmentarz rzymsko-katolicki, XVIII/XIX w., nr rej.: A-1056 z 12.01.2012 r.,

❖ **Lipsko:**

- kościół parafialny, pw. Świętej Trójcy, nr rej.: 325/A/67 z 15.06.1967 i 81/A/81 z 12.03.1981 r.,
- żydowski dom modlitwy, ul. Łżecka 6, lata 20 XX w., nr rej.: A-1676 z 24.11.2021 r.,

❖ **Zofiówka:**

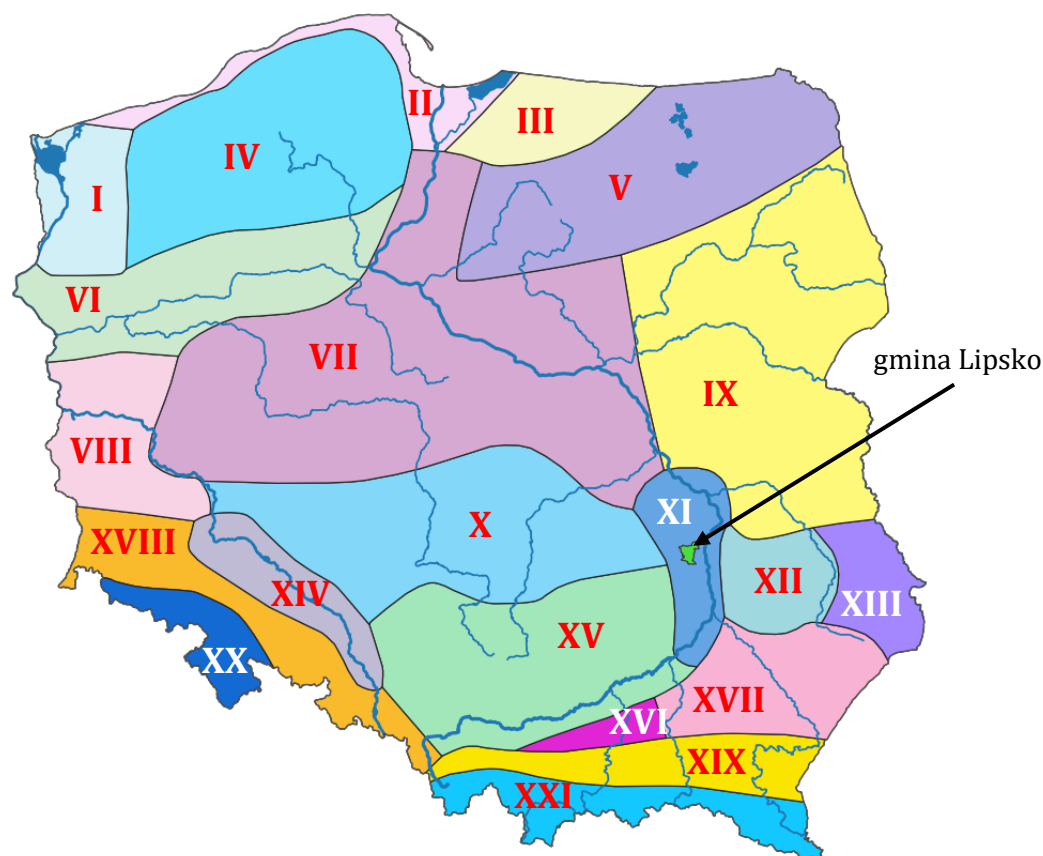
- dom drewniany, nr 5, XIX w., nr rej.: 126/A z 4.11.1981 r.

4. Ocena stanu środowiska

4.1 Ochrona klimatu i jakości powietrza

4.1.1 Warunki klimatyczne

Według podziału R. Gumińskiego, gmina Lipsko znajduje się na terenie Radomskiej dzielnicy rolniczo-klimatycznej. Według Wiszniewskiego i Chełchowskiego (1987) jest to region Łódzko-Wieluński, natomiast według Wosia (1993) – Wschodniomałopolski. Teren gminy charakteryzuje się okresem wegetacyjnym trwającym około 205-210 dni i okresem przymrozkowym trwającym około 115 dni. Według danych Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) średnia temperatura roczna wynosi do 8°C, zaś średnie opady do około 600 mm, z czego największa suma pojawia się w miesiącach letnich (Warunki naturalne rolnictwa).

Rysunek 5. Położenie gminy Lipsko na tle dzielnic rolniczo-klimatycznych według R. Gumińskiego.

Legenda: I- Szczecińska, II- Zachodniobałtycka, III- Wschodniobałtycka, IV- Pomorska, V- Mazurska, VI- Nadnotecka, VII- Środkowa, VIII- Zachodnia, IX- Wschodnia, X- Łódzka, XI- Radomska, XII- Lubelska, XIII- Chełmska, XIV- Wrocławska, XV- Częstochowsko-Kielecka, XVI- Tarnowska, XVII- Sandomiersko-Rzeszowska, XVIII- Podsudecka, XIX- Podkarpacka, XX- Sudecka, XXI- Karpacka.

Źródło: opracowanie własne na podstawie opracowania Warunki naturalne rolnictwa i Ewert 1998.

Tabela 4. Warunki pogodowe na terenie gminy Lipsko w latach 2015-2024.

Rok		2015	2016	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Temperatura powietrza	średnia roczna (°C)	do 10	do 10	do 10	do 11	do 11	do 9	do 10	do 11	do 12
	klasyfikacja	anomalny			ekstremalny		ciepły	anomalny	ekstremalny	
Suma opadów	średnia roczna (mm)	do 550	do 600	do 500	do 500	do 700	do 700	do 550	do 700	do 600
	klasyfikacja	normalny		suchy		wilgotny		normalny	wilgotny	normalny

Źródło: Biuletyn monitoringu klimatu Polski z lat 2015-2024, Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMGW).

Lata na przestrzeni ostatnich 10 (poza rokiem 2017, dla którego brak danych) na terenie gminy pod względem temperatur rocznych były anomalnie lub ekstremalnie ciepłe, jedynie rok 2021 był ciepły, żaden nie prezentował natomiast normy. Pod względem sumy opadów lata były głównie normalne lub wilgotne, poza latami 2018-2019, które były suche.

Ekstremalne zjawiska pogodowe

Gmina Lipsko doznała szkód po przejściu nawałnicy w sierpniu 2012 r.¹ kiedy silny wiatr zrywał i uszkadzał dachy oraz drzewa, w lipcu 2018 r., kiedy wskutek ulewnego deszczu doszło do podtopień² oraz w sierpniu 2023 r. – wówczas silny wiatr uszkodził wiele drzew i część budynków³. Straty spowodowane silnym wiatrem na terenie gminy pojawiły się również po przejściu orkanu w lutym 2022 r.⁴ Powiat lipski ucierpiał również wskutek silnych opadów i wiatru w czerwcu 2021 r.⁵ W 2018 r. przez miejscowość Kaniosy w gminie Rzecznów w powiecie lipskim przeszła trąba powietrzna powodując poważne straty⁶.

4.1.2 Ocena stanu

Według art. 85 *ustawy poś* ochrona powietrza polega na zapewnieniu jego najlepszej jakości przez utrzymanie substancji określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska w *sprawie poziomu niektórych substancji w powietrzu* [7] poniżej norm. Zgodnie z art. 88 ust. 1 *ustawy poś* oceny jakości powietrza i obserwacji zmian dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMS) [8], [1]. Obecnie system monitoringu środowiska oparty jest o „Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025”. Zgodnie z art. 91 ust. 1 *ustawy poś* w przypadku przekroczenia norm jakości powietrza zarząd województwa opracowuje programy ochrony powietrza, zaś, zgodnie z art. 96 ust. 1 ww. ustawy, sejmik województwa może wprowadzić ograniczenia lub zakazy w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

Uchwała antysmogowa i Program ochrony powietrza

W 2017 r. na terenie województwa mazowieckiego Sejmik Województwa Mazowieckiego przyjął uchwałę w *sprawie wprowadzenia na obszarze województwa mazowieckiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw* (dalej: Mazowiecka uchwała antysmogowa) [4 WM]. Uchwała ma na celu zapewnienie poprawy jakości powietrza dla mieszkańców województwa i dotyczy wszystkich instalacji, w których następuje spalanie paliw, również domowych urządzeń grzewczych o mocy do 1MW (megawat). Uchwała zakazuje stosowania:

1. mułów i flotokoncentratów węglowych, węgla brunatnego, węgla kamiennego o uziarnieniu 0-3 mm oraz biomasy o wilgotności powyżej 20%,
2. kotłów bezklasowych i miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń niewyposażonych w urządzenia odpylające od początku 2023 r.,
3. kotłów klasy 3 i 4 od początku 2028 r.

W 2022 r. Sejmik Województwa Mazowieckiego przyjął uchwałę zmieniającą Mazowiecką uchwałę antysmogową, najważniejsze zmiany obejmują wprowadzenie:

1. zakazu korzystania z węgla kamiennego oraz paliw stałych produkowanych z jego wykorzystaniem:
 - a) od 1 października 2023 r. w granicach administracyjnych Warszawy,
 - b) od początku 2028 r. w granicach powiatów otaczających Warszawę,
2. odstępstw dla instalacji na węgiel spełniających normy ekoprojektu, których eksploatację rozpoczęto przed 1 czerwca 2022 r. oraz kotłów 5 klasy, których eksploatację rozpoczęto przed 10 listopada 2017 r. do czasu ustania ich żywotności,
3. zakazu korzystania z instalacji na paliwa stałe w nowo budowanych budynkach, dla których wniosek o pozwolenie na budowę lub zgłoszenie złożono po 1 stycznia 2023 r. jeśli jest techniczna możliwość przyłączenia do sieci ciepłowniczej (brak możliwości powinien być potwierdzony przez operatora sieci lub projektanta).

¹ cozadzien.pl/region/lipsko-nawalnica-wyrzadzila-wiele-szkod-aktualizacja/32218

² echodnia.eu/radomskie/nocna-burza-w-powiecie-lipskim-w-pawlowicach-wiatr-zerwal-dach-domu-w-wielgiem-i-lipsku-woda-zalewala-posesje-na-pomoc-ruszyli/ar/13375983

³ mojelipsko.info/sutki-nawalnicy-nad-lipskiem/

⁴ gov.pl/web/kppsp-lipsko/dzialania-zwiazane-z-usuwaniem-skutkow-silnego-wiatru-w-powiecie-lipskim

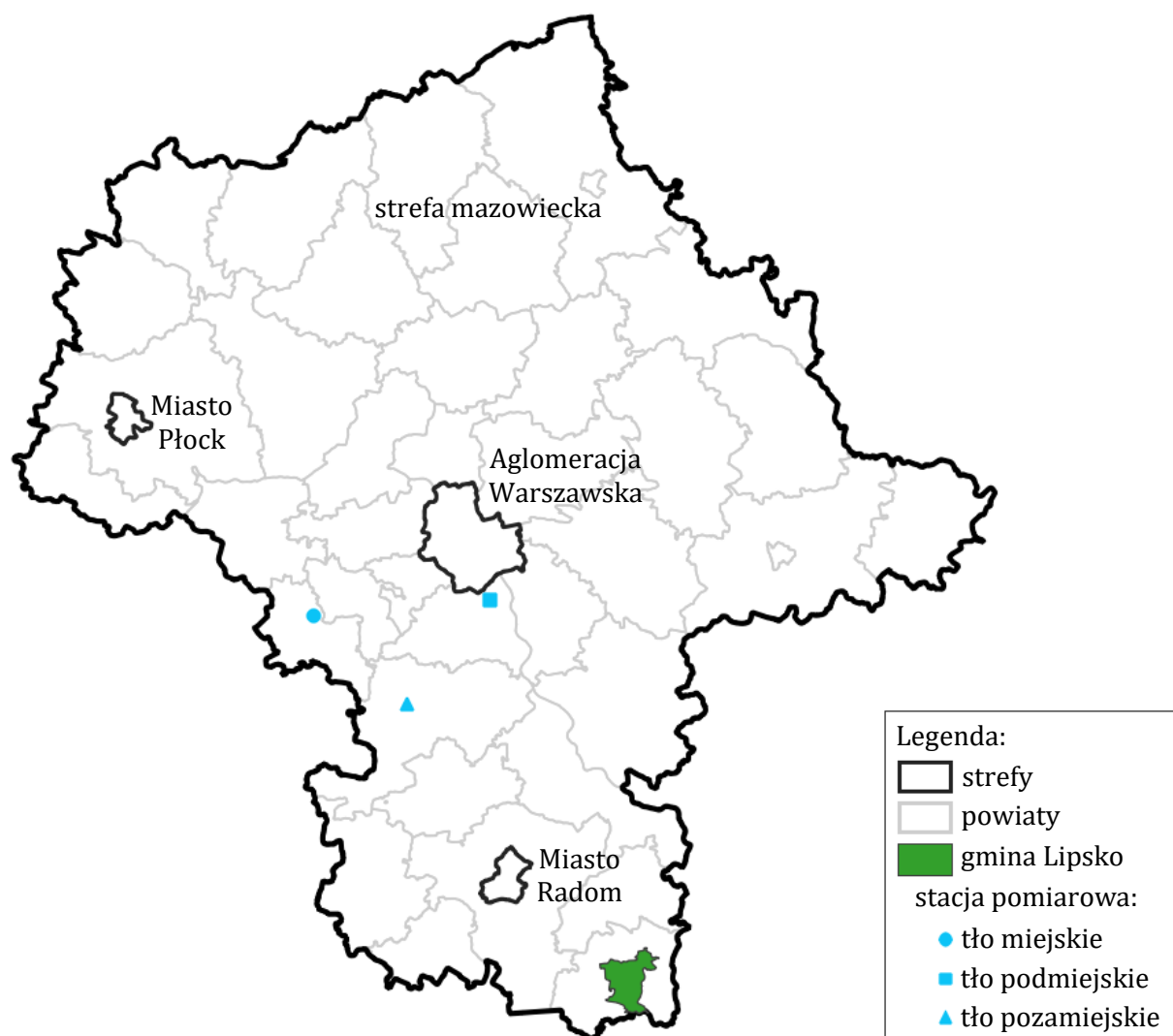
⁵ gov.pl/web/kppsp-lipsko/gradobicia-zerwane-dachy-podtopione-drogi-i-piwnice

⁶ i.pl/traba-powietrzna-w-gminie-rzecznio-w-ruszylo-pomoc-dla-mieszkancow-zrujnowanych-gospodarstw-we-wsi-kaniosy-jest-zbiorka-dla/ar/13213035

W 2020 r. przyjęto Program ochrony powietrza dla Mazowsza [1 WM], który przedstawia działania naprawcze, jakie należy podjąć w celu poprawy jakości powietrza. Należą do nich: edukacja ekologiczna (np.: o sposobach poprawy jakości powietrza i przepisach prawnych), kontrola przestrzegania uchwały antysmogowej i zakazu spalania odpadów, ograniczanie wtórnej emisji pyłu (np.: zakaz dmuchaw do liści) oraz ograniczenie emisji substancji z urządzeń grzewczych, w tym szczegółowa ich inwentaryzacja oraz wymiana/likwidacja. W roku 2023 przyjęto aktualizację dokumentu zakładającą m.in.: zwiększenie liczby działań edukacyjnych i kontroli przestrzegania uchwały antysmogowej, obowiązkowe prowadzenie doradztwa energetycznego i ekologicznego na terenie gmin (np.: identyfikacja budynków wymagających termomodernizacji, analiza możliwości zastosowania OZE, informowanie o zakazach i nakazach wynikających z przepisów oraz możliwych dofinansowaniach), a także opracowanie analizy ubóstwa energetycznego na terenie gminy i wytypowanie gospodarstw wymagających wsparcia w tym zakresie.

Podział województwa na strefy dla celów oceny jakości powietrza

Teren województwa mazowieckiego jest podzielony na strefy, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (wyznaczone zgodnie z ustawą *o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw* [9]). Gmina Lipsko znajduje się w strefie mazowieckiej.

Rysunek 6. Położenie gminy Lipsko względem stref dla celów oceny jakości powietrza oraz najbliższe gminie stacje pomiarowe strefy mazowieckiej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Rocznej oceny jakości powietrza w województwie mazowieckim za rok 2023*.

Wynikiem prowadzonych badań jest Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim, raport wojewódzki za rok 2023 (dalej Roczna ocena jakości powietrza w województwie

mazowieckim za rok 2023). W 2023 r. najbliższa gminie stacja pomiarowa wykorzystana do badań znajdowała się przy ul. 25 czerwca 1976 w Radomiu, ale dotyczyła strefy miasto Radom. Najbliższe gminie punkty pomiarowe badające strefę mazowiecką znajdowały się w miejscowości Belsk Duży w pobliżu obserwatorium Instytutu Geofizyki Państwowej Akademii Nauk w gminie Belsk Duży w powiecie grójeckim dla tła pozamiejskiego, w Konstancinie Jeziornej przy ul. Żeromskiego (powiat piaseczyński) dla tła podmiejskiego i w Żyrardowie na ul. Roosevelta (powiat żyrardowski) dla tła miejskiego.

Tabela 5. Klasyfikacja stref w ramach oceny jakości powietrza w strefie mazowieckiej za rok 2023.

Klasy wynikowe dla poszczególnych zanieczyszczeń														
	SO ₂	NO ₂ NO _x	CO	C ₆ H ₆	PM10	PM2,5 I faza	PM2,5 II faza	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	O ₃	
													poziom docelowy	poziom celu długoterm.
Kryterium ochrona zdrowia														
rok 2023	A	A	A	A	A	A	A1	A	A	A	A	A	A	D2
Kryterium ochrona roślin														
rok 2023	A	A	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A	D2

Legenda: SO₂- dwutlenek siarki, NO₂- dwutlenek azotu, NO_x- tlenki azotu, CO- tlenek węgla, C₆H₆- benzen, PM₁₀- pył zawieszony o średnicy ziaren 10 µm, PM_{2,5}- pył zawieszony o średnicy ziaren 2,5 µm, Pb- ołów, As- arsen, Cd- kadm, Ni- nikiel, B(a)P- benzo(a)piren, O₃- ozon.

- klasa A - stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych
- klasa C - stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny i poziomy docelowy.
- klasa A1 - stężenia PM_{2,5} nie przekraczają poziomu dopuszczalnego dla fazy II (do osiągnięcia do 1 stycznia 2020 roku),
- klasa D2 - stężenia ozonu przekraczają poziom celu długoterminowego.

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim za rok 2023,

W 2023 roku strefa mazowiecka uzyskała klasę D2 ze względu na przekroczenie celu długoterminowego dla ozonu: średniego 8 godzinnego stężenia powyżej 120 µg/m³ w danym roku dla kryterium ochrona zdrowia i przekroczenie 6000 µg/m³*h dla AOT40, tj. sumy różnic pomiędzy stężeniem średnim jednogodzinnym wyższym niż 80 µg/m³ a wartością 80 µg/m³ dla każdej godziny w ciągu doby w godzinach 8:00-20:00 dla kryterium ochrona roślin. Nie stwierdzono przekroczeń norm jakości powietrza w odniesieniu do pozostałych zanieczyszczeń.

Czujniki jakości powietrza

Na terenie gminy nie ma stacji pomiarowej wchodzącej w skład PMŚ, ale znajdują się czujniki jakości powietrza należące do innych operatorów. Na budynku Urzędu Miasta i Gminy Lipsko znajduje się czujnik Syngeos (syrgeos.pl, mapa) natomiast na budynkach szkół w Lipsku i Długowoli Pierwszej umieszczone są czujniki Edukacyjnej Sieci Antysmogowej realizowanej przez Państwowy Instytut Badawczy NASK we współpracy z Polskim Alarmem Smogowym (esa.nask.pl). Pomiary są na bieżąco dostępne na stronach internetowych operatorów.

Zaopatrzenie w ciepło

Od 2021 roku na terenie gminy Lipsko prowadzona jest aktualizowana corocznie inwentaryzacja źródeł ciepła, jej wyniki z kolejnych lat zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 6. Wyniki aktualizacji inwentaryzacji źródeł ciepła na terenie gminy Lipsko w latach 2021-2023.

Rodzaj instalacji		Kotły na paliwa stałe					Miejscowe ogrzewacze pomieszczeń			Kocioł gazowy	Kocioł olejowy	OZE		Ogrzewanie elektryczne
		Bezklasowy i brak informacji	Klasa 3	Klasa 4	Klasa 5 i ekoprojekt	Pellet	Piecokuchnia	Piec kaflowy	Kominek			Pompy ciepła	Kolektory słoneczne	
Rok	2021	2 449	210	44	28	72	95	27	4	20	36	16	78	0
	2022	2 473	231	63	46	102	95	20	4	22	41	24	103	2
	2023	2 427	222	63	65	114	93	20	4	26	41	31	118	2

Źródło: Inwentaryzacja źródeł ciepła na terenie Miasta i Gminy Lipsko w latach 2021-2023.

Tabela 7. Udział poszczególnych rodzajów instalacji w ogóle instalacji grzewczych

Rodzaj instalacji	2021		2022		2023	
	liczba [szt.]	udział [%]	liczba [szt.]	udział [%]	liczba [szt.]	udział [%]
Kotły na paliwa stałe	2 803	91,04	2 915	90,36	2 891	89,62

Miejscowe ogrzewacze pomieszczeń		126	4,09	119	3,69	117	3,63
Ogrzewanie gazowe, olejowe, OZE i elektryczne		150	4,87	192	5,95	218	6,76
Instalacje niespełniające wymogów Mazowieckiej uchwały antysmogowej	Do 2023 r.	2 575	83,63	2 592	80,35	2 544	78,86
	Do 2028 r.	254	8,25	294	9,11	285	8,83

Źródło: Inwentaryzacja źródeł ciepła na terenie Miasta i Gminy Lipsko w latach 2021-2023.

Inwentaryzacja wykonana w 2021 r. wykazała zdecydowaną przewagę kotłów na paliwa stałe wśród wykorzystywanych źródeł ciepła, stanowiły one wówczas ponad 91% wszystkich instalacji. Udział miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń wynosił 4%, natomiast pozostałe źródła ciepła stanowiły niespełna 5% ogółu. Na przestrzeni lat 2020-2023 spadł udział kotłów na paliwa stałe i miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń, wzrósł natomiast udział innych instalacji (nisko i bezemisyjnych). Instalacje niespełniające wymogów Mazowieckiej uchwały antysmogowej obejmujące bezklasowe kotły i miejscowe ogrzewacze pomieszczeń w 2021 r. stanowiły blisko 84% wszystkich instalacji, aktualnie jest to niespełna 79%. 285 instalacji (8,8%) to źródła ciepła, które powinny zostać wymienione do 2028 r.

Poza indywidualnymi instalacjami grzewczymi na terenie gminy funkcjonują kotłownie zaopatrujące zbiorczo część budynków miasta Lipsko. Kotłownia przy ul. Bibliotecznej dostarcza ciepło do bloków przy ul. Słonecznej, kotłownia przy ul. Małej do bloków przy ul. Małej, Czachowskiego i Iłżeckiej, kotłownia przy ul. Zwoleńskiej i Czerwiakowskiego do bloków osiedli Zwoleńska i Czerwiakowskiego, kotłownia Szpitala w Lipsku do pobliskich budynków mieszkalnych, natomiast kotłownia przy ul. 1 Maja do budynków Urzędu Miasta i Gminy, Sądu Rejonowego, Lipskiego Centrum Kultury i budynków mieszkalnych przy ul. Rynek i Partyzantów. Kotłownie przy ul. Bibliotecznej, Zwoleńskiej, Czerwiakowskiego i w Szpitalu wyposażone są w kotły węglowe, natomiast kotłownie przy ul. Małej i 1 Maja w kotły olejowe i na pellet (Program Ograniczania Niskiej Emisji dla Miasta i Gminy Lipsko [3 WM] i dane UMG Lipsko). Inne budynki użyteczności publicznej na terenie gminy, np.: szkoły również są zasilane głównie za pomocą kotłów na paliwa stałe, przede wszystkim węglowych oraz na pellet i olej opałowy (dane UMG Lipsko, POŚ dla gminy Lipsko do 2023).

Ewidencję źródeł ciepła i spalania paliw (centralna ewidencja emisyjności budynków, CEEB), zgodnie z ustawą o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków [10], prowadzi ponadto Główny Urząd Nadzoru Budowlanego. Obowiązek zgłoszenia do niej wykorzystywanego źródła ciepła spoczywa na mieszkańcach. Na terenie gminy Lipsko stan wypełnienia bazy wynosi 54% (zoneapp.gunb.gov.pl/ranking/). Baza jest na bieżąco aktualizowana przez pracowników Urzędu Gminy i mieszkańców.

Sieć gazowa

Przez teren gminy nie przebiega gazociąg przesyłowy (gaz-system.pl, System przesyłowy, Mapa Krajowego Systemu Przesyłowego), ale występuje dystrybucyjna sieć gazowa w miejscowości Lipsko (psgaz.pl, Mapa Systemu Dystrybucji). Sieć średniego ciśnienia budowana jest od 2020 r. w oparciu o powstałą wówczas stację regazyfikacji LNG (mojelipisko.info/budowa-stacji-regazyfikacji-lng-w-lipsku).

Tabela 8. Charakterystyka sieci gazowej na terenie gminy Lipsko.

Rok	2020	2021	2022	2023
Długość czynnej sieci dystrybucyjnej [km]	0	1,657	1,657	1,958
Liczba przyłączy do budynków [szt.]	1	2	3	11
Ludność korzystająca z sieci gazowej [os.]	45	44	48	42
Ludność korzystająca z sieci gazowej w stosunku do ogółu ludności [%]	0,4	0,4	0,5	0,4
Liczba gospodarstw domowych ogrzewanych gazem [szt.]	0	0	2	7

Źródło: dane GUS.

Długość sieci gazowej na terenie gminy wynosi niespełna 2 km, korzysta z niej zaledwie 0,4% mieszkańców gminy, w celach grzewczych gaz wykorzystuje 7 gospodarstw domowych (dane GUS). Na terenie gminy nie ma planów dalszej rozbudowy sieci gazowej (dane UMG Lipsko).

Źródła zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy

Obecnie blisko 79% źródeł ciepła wykorzystywanych na terenie gminy to niespełniające wymogów Mazowieckiej uchwały antysmogowej bezklasowe kotły na paliwa stałe i miejscowe ogrzewacze pomieszczeń. Są one wraz z transportem drogowym głównym źródłem niskiej emisji, czyli emisji zanieczyszczeń powietrza (głównie B(a)P, PM10 i tlenki azotu) do wysokości 40 m (poczujklimat.pl/guides/co-to-jest-niska-emisja/). W warunkach wysokiego ciśnienia i braku wiatru, w powiązaniu z warunkami topograficznymi zanieczyszczenia z niskiej emisji mogą utworzyć smog (fundacjapolskabezsmogu.pl, edroga.pl, parametry wpływające na zanieczyszczenia powietrza). Największe ładunki B(a)P i PM10 pochodzące z komunalno-bytowych źródeł emisji na obszarze gminy dostają się do atmosfery z terenu miasta Lipsko, głównym źródłem emisji liniowej PM10 są natomiast przebiegające przez teren gminy drogi: krajowa nr 79 i wojewódzka nr 747 (Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim za rok 2023). Na terenie gminy nie występują emitory znacznej ilości zanieczyszczeń do atmosfery ani rozległe szklarnie i wielkotowarowe fermy zwierząt (mapy.geoportal.gov.pl, stopfermom.pl/). Gmina położona jest w odległości około 50 km od Radomia w kierunku południowo wschodnim.

Zanieczyszczenie powietrza na terenie gminy

Według wyników modelowania matematycznego zawartych w Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie mazowieckim za rok 2023 na terenie gminy występuje przekroczenie poziomu celu długoterminowego dla ozonu dla kryterium ochrona zdrowia oraz ochrona roślin. W niższych warstwach atmosfery ozon powstaje wskutek działania wysokich temperatur i dużego nasłonecznienia w obecności prekursorów ozonu (pochodzące głównie z transportu drogowego oraz produkcji energii dwutlenek azotu, tlenek węgla, metan oraz lotne związki organiczne), w powiązaniu ze stopniem przekształcenia terenu i rozległością terenów rolniczych (powietrze.malopolska.pl).

Na terenie gminy, podobnie jak na obszarze całej strefy mazowieckiej, nie stwierdzono przekroczeń norm innych zanieczyszczeń powietrza, w tym pyłów zawieszonych. Ze względu na liczne źródła ciepła niespełniające wymogów Mazowieckiej uchwały antysmogowej teren gminy jest jednakże zagrożony występowaniem niskiej emisji oraz powstawaniem smogu, pojedyncze epizody złej jakości powietrza na terenie gminy mogą więc występować. Przed uprawianiem aktywności zewnętrznej zaleca się sprawdzenie jakości powietrza na stronie podmiotów posiadających na terenie gminy czujniki: syngeos.pl, [mapa i esa.nask.pl](http://mapa.i.esa.nask.pl) oraz mapie aktualnych ostrzeżeń GIOŚ: powietrze.gios.gov.pl/pjp/warnings.

Ochrona klimatu i jakości powietrza na terenie gminy

Gmina Lipsko aktywnie uczestniczy w programie Czyste Powietrze, w ramach porozumienia z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Urzędzie Miasta i Gminy Lipsko utworzono punkt konsultacyjno-informacyjny programu Czyste Powietrze. Od początku trwania programu do końca grudnia 2024 r. mieszkańcy gminy Lipsko złożyli 453 wnioski, w ramach których zrealizowano 149 przedsięwzięć na kwotę ponad 6,26 mln zł (samorząd.gov.pl/web/miasto-i-gmina-lipsko/informacja-dotyczaca-realizacji-programu-czyste-powietrze).

Gmina Lipsko w ramach poprawy efektywności energetycznej przeprowadziła dla części budynków użyteczności publicznej prace termomodernizacyjne, które objęły ocieplenie ścian, wymianę źródła ciepła, okien i drzwi lub montaż instalacji odnawialnych źródeł energii. Część prac zrealizowano przy wsparciu środków Unii Europejskiej z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 (mapadotacji.gov.pl) oraz budżetu Województwa Mazowieckiego (mojelipsko.info/na-co-mig-lipsko-wyda-dotacje-z-mazowsza).

Tabela 9. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Lipsko.

Budynek użyteczności publicznej	Rok prac	Ocieplenie ścian	Wymiana źródła ciepła	Wymiana okien i drzwi	Montaż instalacji fotowoltaicznej
Publiczne Przedszkole w Lipsku	2000	-	Tak (kocioł olejowy)	-	-
Świetlica wiejska w Katarzynowie	2022	Tak	Tak (pompa ciepła)	Tak	Tak
Świetlica wiejska w Wiśniówku	2022	Tak	Tak (pompa ciepła)	Tak	-
Świetlica wiejska w Maruszowie	2022	Tak	Tak (pompa ciepła)	Tak	Tak
Remiza OSP w Krępie Kościelnej	2022	Tak	Tak (pompa ciepła)	Tak	-

Remiza OSP w Woli Soleckiej	2024	Tak	Tak (pompa ciepła)	Tak	-
Publiczna Szkoła Podstawowa w Lipsku	2024	-	Tak (kocioł na pellet)	Tak	-
Publiczna Szkoła Podstawowa w Krępie Kościelnej	2024	-	Tak (kocioł na pellet)	Tak	-
Świetlica wiejska w Lipie Miklas	2024	-	Tak (kocioł na pellet)	Tak	-

Legenda: dane UMG Lipsko.

Gmina uczestniczy również w innych programach mających na celu poprawę jakości powietrza. W ramach dofinansowania z Programu Mazowsze dla czystego powietrza na terenie gminy w 2024 r. odbyły się kontrole antysmogowe (mojelipsko.info/na-co-mig-lipsko-wyda-dotacje-z-mazowsza/).

Energia odnawialna

Do źródeł energii odnawialnej (OZE) należy energia słońca, wiatru, wody, pochodząca z biomasy oraz geotermalna. Na terenie gminy nie występują elektrownie wodne ani turbiny wiatrowe, brak również biogazowni. Występują natomiast farmy fotowoltaiczne w obrębach Krępa Górna (1), Gruszczyn (2), Kolonia Śląsko (1) i Tomaszówka (1). Od 2019 r. zakończono postępowanie wobec kolejnych 9 farm, trwa kolejnych 5 postępowań. Instalacje planowane są na terenie 11 obrębów (Krępa Kościelna, Nowa Wieś, Ratyniec, Małgorzacin, Boży Dar, Lipa Krępa, Lipa Miklas, Babilon, Kolonia Śląsko, Poręba i Lipsko), w tym w jednym (Kolonia Śląsko), w którym farma już się znajduje (dane UMG Lipsko).

Licznie na terenie gminy występują również instalacje wykorzystujące energię słoneczną zlokalizowane na budynkach i wolnostojące, jest ich około 360 (dane mapy.geoportal.gov.pl i google.com/maps), z czego 118 to kolektory słoneczne, natomiast pozostałe to instalacje fotowoltaiczne. Na terenie gminy funkcjonuje ponadto 31 pomp ciepła. W budynkach użyteczności publicznej wykorzystywane są 2 instalacje fotowoltaiczne i 5 pomp ciepła (tabela 8) (dane UMG Lipsko).

4.1.3 Analiza SWOT

Tabela 10. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Ochrona klimatu i jakości powietrza”.

Obszar interwencji „Ochrona klimatu i jakości powietrza”	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
→ 3 czujniki jakości powietrza, → spadek liczby instalacji niespełniających wymogów Mazowieckiej uchwały antysmogowej, → brak dużych emitorów zanieczyszczeń powietrza, → brak przekroczeń rocznych norm PM i B(a)P, → działalność punktu konsultacyjno-informacyjnego programu Czyste Powietrze, → termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, → prowadzenie kontroli antysmogowych, → występujące licznie instalacje OZE.	→ liczne bezklasowe źródła ciepła na paliwa stałe pozostające w wykorzystaniu, → niewielkie wykorzystanie gazu w celach grzewczych, → występowanie niskiej emisji, → przekroczenie poziomu celu długoterminowego dla ozonu dla kryterium ochrona zdrowia i ochrona roślin.

SZANSE	ZAGROŻENIA
→ transformacja energetyczna kraju ograniczająca wykorzystanie węgla, → edukacja mieszkańców w zakresie działań mających na celu poprawę stanu jakości powietrza, → wymiana źródeł ciepła na mało- i bezemisyjne, → dalszy wzrost wykorzystania OZE, → rozwój elektromobilności,	→ pogłębiająca się zmiana klimatu, → wystąpienie ekstremalnych zjawisk pogodowych, → opór społeczny wobec wprowadzanych zakazów i ograniczeń odnośnie korzystania ze źródeł ciepła, → wzrost emisji zanieczyszczeń komunalnych, przemysłowych i transportowych do atmosfery, → występowanie dni ze smogiem,

→ promocja wsparcia dla mieszkańców w zakresie wymiany źródeł ciepła, termomodernizacji budynków i montażu OZE, → modernizacja infrastruktury drogowej ograniczająca pylenie wtórne.	→ ubóstwo energetyczne ograniczające możliwość wymiany źródła ciepła, korzystania z paliwa lepszej jakości i instalacji OZE.
---	--

4.2 Zagrożenia hałasem

4.2.1 Ocena stanu

Według art. 112 *ustawy poś* [1] ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska. Zgodnie z art. 113 ww. ustawy ustalono dopuszczalne poziomy hałasu w środowisko wskazane w Rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku [11]. Oceny stanu akustycznego zgodnie z art. 117 ust. 1. ustawy poś dokonuje Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ) w ramach PMŚ.

Tabela 11. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez źródła hałasu z wyłączeniem hałasu powodowanego przez statki powietrzne i linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami mającymi zastosowanie do prowadzenia długookresowej polityki ochrony przed hałasem.

Rodzaj terenu	Dopuszczalny długookresowy poziom dźwięku [dB] (decybel)			
	Drogi lub linie kolejowe ¹⁾		Pozostałe obiekty i działalność	
	L _{DWN}	L _N	L _{DWN}	L _N
- Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, - Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży, - Tereny domów opieki społecznej i szpitali w miastach.	64	59	50	40
- Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, zamieszkania zbiorowego oraz zabudowy zagrodowej, - Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe i mieszkaniowo-usługowe.	68	59	55	45

Legenda: L_{DWN} przedział czasu odniesienia równy wszystkim dobom w roku; L_N przedział czasu odniesienia równy wszystkim porom nocy;

¹⁾ Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Tabela 3).

Pomiarów poziomu hałasu instalacji, zakładu, drogi, linii kolejowej, lotniska i miasta dokonuje zarządzający lub właściciel oraz prezydent miasta. Sporządzane są co 5 lat na tej podstawie strategiczne mapy hałasu: głównej drogi (o ruchu rocznym ponad 3 mln pojazdów), głównej linii kolejowej (o ruchu rocznym ponad 30 tys. pociągów), głównego lotniska (o liczbie operacji ponad 50 tys. rocznie (poza operacjami szkoleniowymi na maszynach do 5 700 kg)) i miasta powyżej 100 tys. mieszkańców, na podstawie których Marszałek województwa opracowuje program ochrony środowiska przed hałasem.

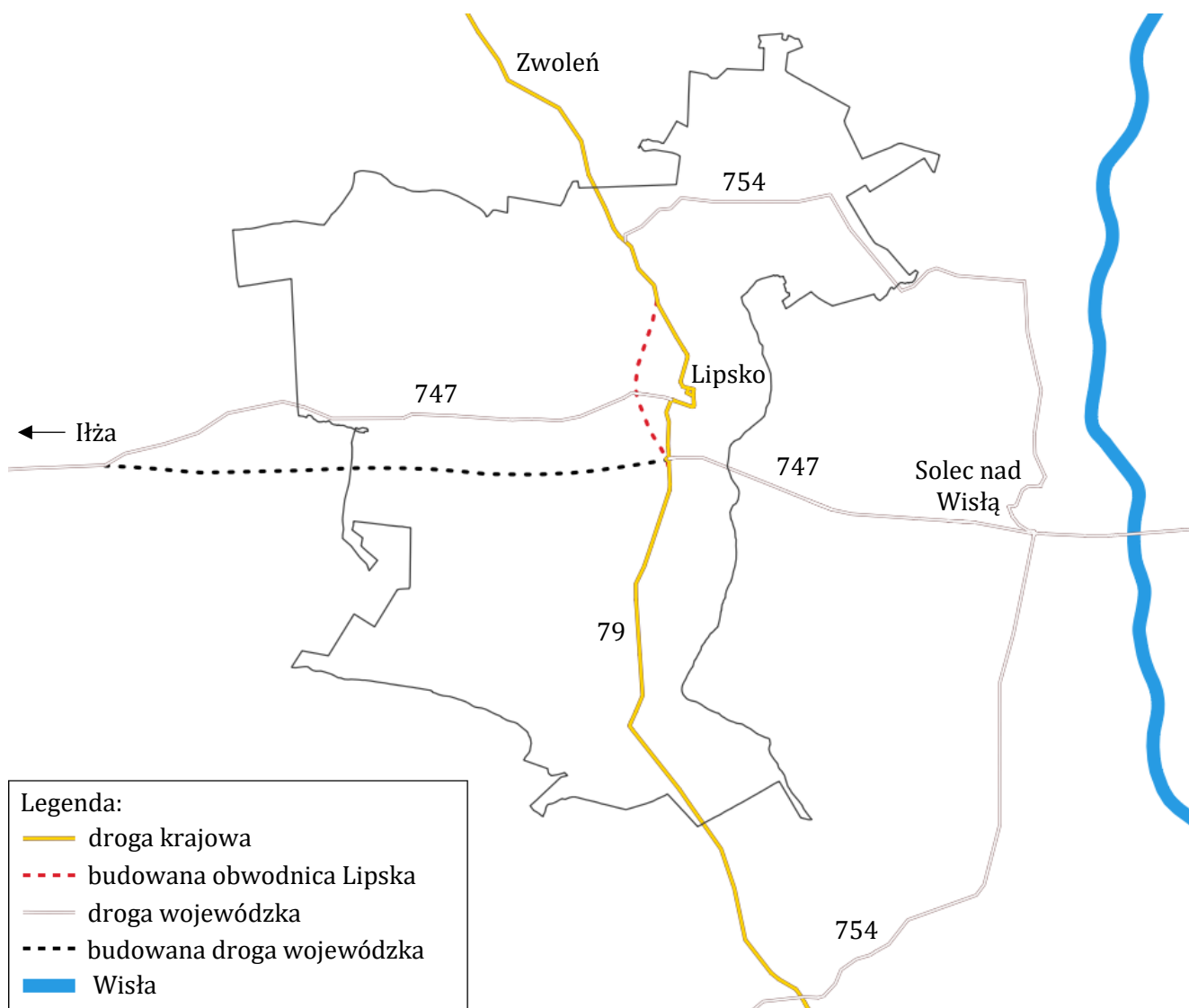
Hałas przemysłowy, lotniczy i kolejowy

Na terenie gminy Lipsko działalność produkcyjna ogranicza się głównie do gospodarstw rolnych, większe zakłady przemysłowe (np.: Kingspan, Scandic Food) występują w południowej części miasta Lipsko przy ul. Przemysłowej. W bezpośrednim sąsiedztwie zakładów brak zabudowy mieszkaniowej. Gmina znajduje się również w oddaleniu od linii kolejowych oraz lotnisk (mapa.plk-sa.pl, lotniska.dlapilota.pl).

Hałas drogowy

Sieć drogową na terenie gminy tworzą drogi powiatowe o długości około 50 km i gminne o łącznej długości ponad 142,4 km (73,2 km utwardzonych i 69,23 km nieutwardzonych). Przez teren gminy przebiega ponadto odcinek drogi krajowej nr 79 pomiędzy Zwoleniem i Ożarowem w województwie świętokrzyskim o długości około 28 km oraz dwa odcinki dróg wojewódzkich nr 747 (łączy Iłżę i Lublin) i 754 (pomiędzy Solcem nad Wisłą i drogą nr 79) o łącznej długości około 18 km (dane UMG Lipsko).

Rysunek 7. Infrastruktura drogowa na terenie gminy Lipsko.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych mapy.geoportal.gov.pl i google.com/maps.

Tabela 12. Ruch roczny na drogach wojewódzkich i krajowych na terenie gminy Lipsko,

droga	rodzaj i numer	Ruch roczny aut [tys]				
		Droga krajowa nr 79		Droga wojewódzka nr 747		Droga wojewódzka nr 754
	odcinek	Zwolen – Lipsko	Lipsko – droga nr 754	Iłża – Lipsko	Lipsko – Solec n. Wisłą	Solec n. Wisłą – droga nr 79
rok	2015	2,294	1,343	0,508	0,666	0,164
	2020/2021	2,496	1,197	0,877	0,711	0,132
Zmiana		Wzrost o 8,8%	Spadek o 10,9%	Wzrost o 72,6%	Wzrost o 6,8%	Spadek o 19,5%

Źródło: Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na sieci dróg krajowych i wojewódzkich w 2015 i 2020-2021 r.

Ruch roczny na terenie gminy na większości dróg w roku 2021 w stosunku do roku 2015 zmienił się nieznacznie, poza odcinkiem drogi wojewódzkiej nr 747 pomiędzy Iłżą i Lipskiem gdzie wzrósł o ponad 72%. Żadna z dróg przebiegających przez teren gminy nie posiada ruchu rocznego powyżej 3 mln pojazdów, nie została więc zaliczona do dróg głównych i uwzględniona w Programie ochrony przed hałasem [5 WM].

Zarówno droga krajowa nr 79, jak i drogi wojewódzkie na terenie gminy przebiegają przez liczne, rozmieszczone wzdłuż nich miejscowości. Zagrożeni ponadnormatywnym hałasem mogą być mieszkańcy zabudowań znajdujących się w sąsiedztwie silnie użytkowanych dróg, gdyż to natężenie ruchu jest głównym generatorem hałasu komunikacyjnego (Gierasimiuk i Motylewicz 2014). Najmniejsze zagrożenie hałasem stwierdzono wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 754, po której porusza się najmniej pojazdów i na której natężenie ruchu spada. Największe zagrożenie występuje natomiast w ciągu drogi krajowej nr 79

w mieście Lipsko gdzie natężenie ruchu przekracza 2,9 mln aut rocznie (Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na sieci dróg krajowych i wojewódzkich w 2020-2021 r.), aktualnie ku końcowi ma się budowa obwodnicy Lipska⁷. Na odcinku od Lipska w kierunku południowym natężenie ruchu na drodze nr 79 przekracza 1 mln pojazdów, droga może więc być źródłem uciążliwego hałasu dla mieszkańców licznie położonych wzdłuż niej zabudowań. Trwają prace przygotowawcze do przebudowy drogi do klasy GP (droga główna ruchu przyspieszonego)⁸. Na terenie gminy w nowym śladzie budowana jest ponadto droga wojewódzka nr 747, która w pobliżu miejscowości Krępa Dolna i Lucjanów omijać będzie miejscowości Zofiówka, Krępa Kościelna, Nowa Wieś i Lipa Miklas, co wobec znacznego wzrostu liczby poruszających się po niej pojazdów, jest potrzebną inwestycją⁹.

Duży związek z poziomem hałasu poza natężeniem ma płynność ruchu, prędkość pojazdów, stan nawierzchni dróg i stan techniczny aut, ich rodzaj oraz odległość zabudowań od drogi oraz obecność i charakter pasa zieleni pomiędzy drogą i zabudowaniami, w tym występowanie drzew. Metody ograniczania hałasu komunikacyjnego obejmują: stosowanie cichej nawierzchni drogowej, wyciszenie wnętrza budynków, ekrany akustyczne, wały ziemne, nasadzenia roślinności i zielone ściany budynków oraz wprowadzanie ograniczeń prędkości i tonażu poruszających się pojazdów (Hałas komunikacyjny: źródła i metody przeciwdziałania).

Ścieżki rowerowe i komunikacja zbiorowa

Przez teren gminy Lipsko przebiega 1,1 km dróg dla rowerów. Komunikacja zbiorowa w gminie realizowana jest przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Ostrowcu Świętokrzyskim Spółka Akcyjna. Organizatorami przewozów jest Starostwo Powiatowe w Lipsku dla 32 linii, z których 29 prowadzi przez teren gminy Lipsko oraz Urząd Miasta i Gminy Lipsko dla 5 linii (pksostrowiec.pl/uzytecznosc.php).

4.2.2 Analiza SWOT

Tabela 13. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Zagrożenie hałasem”.

Obszar interwencji „Zagrożenie hałasem”	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
→ brak zagrożenia ponadnormatywnym hałasem przemysłowym, lotniczym i kolejowym, → drogi nienależące do dróg głównych, → prowadzone i planowane przebudowy i budowy dróg, → funkcjonowanie transportu zbiorowego.	→ duże zagęszczenie zabudowy wzdłuż silnie użytkowanych dróg, → słaby stan nawierzchni odcinków niektórych dróg w gminie, → brak rozwiniętej sieci dróg rowerowych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
→ objęcie terenu gminy monitoringiem hałasu, → dbałość o dobry stan dróg, → dalsza modernizacja układu drogowego, → rozwój infrastruktury rowerowej, → wymiana aut na produkujące mniejszy hałas, w tym rozwój elektromobilności, → stosowanie środków ochrony akustycznej w przypadku przekroczenia norm hałasu, → lokalizowanie obiektów przemysłowych w oddaleniu od zwartej zabudowy mieszkaniowej.	→ dalszy wzrost natężenia ruchu komunikacyjnego, → pogorszenie stanu technicznego pojazdów i dróg.

4.3 Pola elektromagnetyczne (PEM)

4.3.1 Ocena stanu

Według art. 121 ustawy poś [1] należy utrzymać poziom pól elektromagnetycznych (PEM) poniżej poziomów dopuszczalnych w środowisku wskazanych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku [12]. Zgodnie z art. 122a ust. 1 i 2 ww.

⁷ echodnia.eu/radomskie/budowa-obwodnicy-lipska-coraz-blizej-ukonczenia-zobacz-najnowsze-zdjecia-i-film-z-placu-budowy/ar/c1-19036784

⁸ radiokielce.pl/1081398/krajowa-79-zostanie-rozbudowana/

⁹ mazovia.pl/pl/dla_mediow/informacje_prasowe/rusza-budowa-30-kilometrowego-odcinka-drogi-wojewodzkiej-nr-747.html

ustawy pomiary poziomów PEM w środowisku wykonuje prowadzący instalację lub użytkownik urządzenia emitującego pola elektromagnetyczne. Urządzeniami tymi są: stacje elektroenergetyczne lub napowietrzne linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV (kilowolt), instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne lub radiolokacyjne, emitujące pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W (wat) lub emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz (kiloherc) do 300 GHz (gigaherc). Pomiary są następnie przekazywane Wojewódzkiemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska (WIOŚ) i Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu. Zgodnie z art. 123 ustawy poś oceny poziomów PEM w środowisku i obserwacji zmian dokonuje się w ramach PMŚ. GIOŚ prowadzi okresowe badania kontrolne poziomów pól w środowisku, na podstawie których sporządza aktualizowany corocznie rejestr zawierający informację o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów PEM w środowisku. W otoczeniu masztów radiokomunikacyjnych monitoring PEM prowadzony jest w ramach zlecenia przez Laboratorium Badań Środowiskowych NetWorkSI. W 2025 r. badania takie nie są planowane na terenie gminy Lipsko (networks.pl/informacje-o-planowanych-pomiarach-pem/).

Obszar gminy zasilany jest w energię elektryczną z istniejącej napowietrznej sieci średniego i niskiego napięcia. Przez teren gminy przebiega ponadto linia najwyższego napięcia 400 kV (kilowolt) oraz linia wysokiego napięcia 110 kV, zlokalizowana jest ponadto jedna stacja elektroenergetyczna Lipsko. Na terenie gminy znajduje się 8 masztów antenowych. Położone są w pobliżu miejscowości: Lipsko (5), Maruszów (2) oraz Gołębiów (1). Żadne ze źródeł PEM nie znajduje się w otoczeniu zwartej zabudowy mieszkaniowej.

Monitoring pól elektromagnetycznych w ramach PMŚ na terenie gminy Lipsko w ostatnich latach prowadzony był jedynie w 2022 r. Punkt monitoringu stałego znajdował się wówczas w mieście przy ul. Kościelnej w pobliżu kościoła pod wezwaniem Świętej Trójcy. Monitorowaniem objęta była częstotliwość 80 MHz (megaherc) – 40 GHz (gigaherc), zaś badaniu podlegała wartość składowej elektrycznej PEM.

Na podstawie maksymalnej wartości chwilowej uzyskanej podczas pomiarów wyznaczany jest wskaźnik poziomu emisji PEM dla miejsc dostępnych dla ludności dla składowej elektrycznej (WM_E). Pozwala on określić, czy wyniki pomiarów przekraczają dopuszczalne wartości. Uznaje się je za dotrzymane jeśli wskaźnik nie przekracza wartości 1 (Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2022 w województwie mazowieckim).

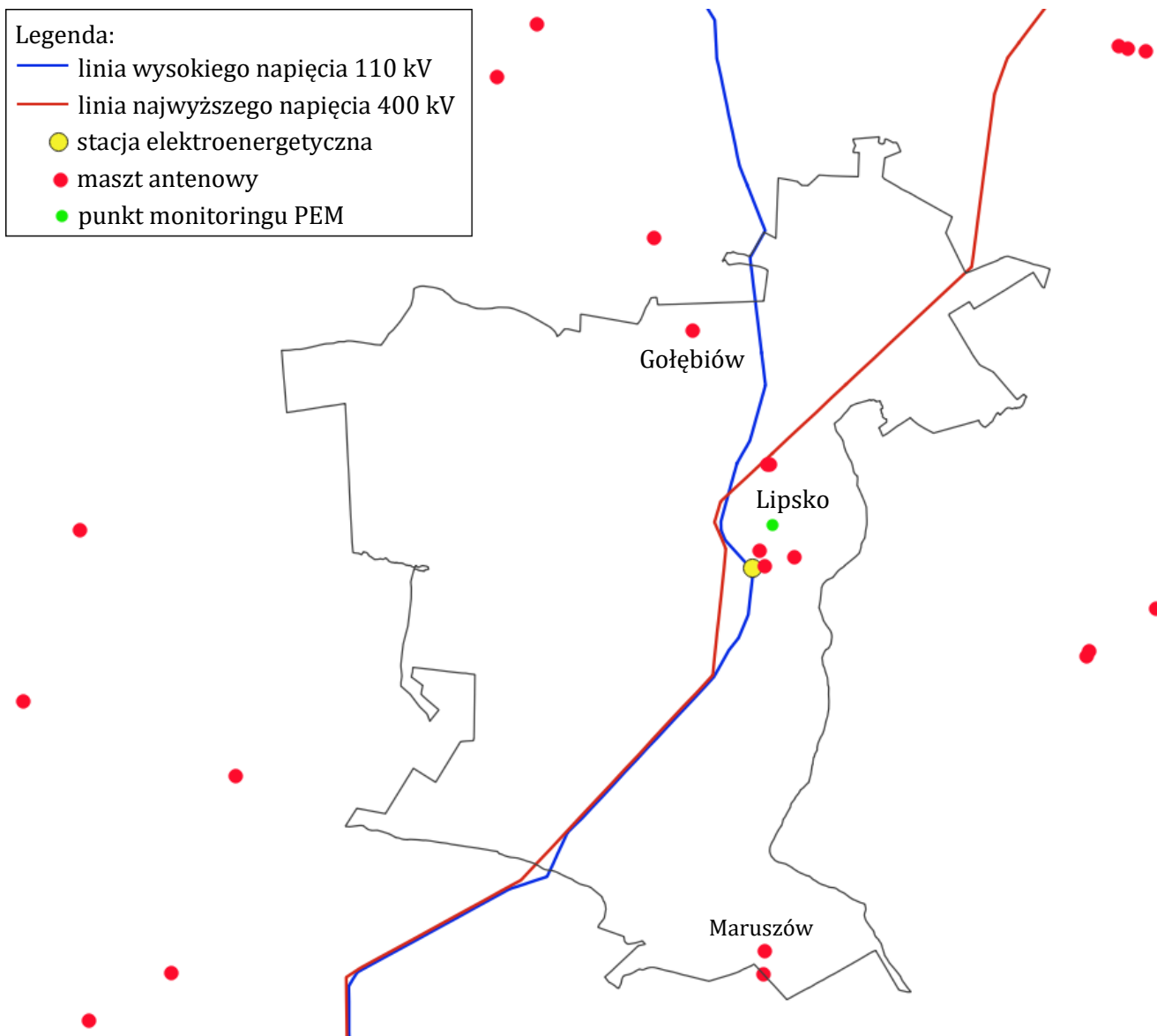
Tabela 14. Wyniki pomiarów PEM na terenie i w pobliżu gminy Lipsko.

Lokalizacja stacji	Gmina, powiat	Typ terenu	Rok	Wartość składowej elektrycznej PEM [V/m]		Wartość wskaźnika WM_E	
				Najwyższa zmierzona	Dopuszczalna	Obliczona	Dopuszczalna
ul. Kościelna 4	Lipsko, lipski	Miasto poniżej 20 tys. mieszkańców	2022	0,8	28	0,04	1

Legenda: V/m - wolt na metr.

Źródło: Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2022 w województwie mazowieckim.

W punkcie monitoringu na terenie gminy Lipsko w 2022 r. nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnego poziomu PEM.

Rysunek 8. Źródła i punkt monitoringu PEM na terenie i w pobliżu gminy Lipsko.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: ebin.josm.pl, beta.btsearch.pl oraz Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2022 w województwie mazowieckim.

4.3.2 Analiza SWOT

Tabela 15. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Pole elektromagnetyczne”

Obszar interwencji „Pole elektromagnetyczne”	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
→ brak przekroczeń norm PEM, → nieliczne źródła PEM, → źródła PEM położone poza terenami zwartej zabudowy mieszkaniowej.	
SZANSE	ZAGROŻENIA
→ lokowanie instalacji emitujących PEM w oddaleniu od zabudowy mieszkaniowej, → rozwój technologii przesyłu energii i informacji, który nie powoduje ponadnormatywnej emisji PEM, → modernizacja sieci i stacji elektroenergetycznych w celu ograniczenia emisji PEM.	→ rozwój technologii emitujących zwiększone PEM, → zwiększająca się liczba źródeł emitujących PEM o znacznym natężeniu.

4.4 Gospodarowanie wodami

Zgodnie z ustawą *Prawo Wodne* [13] dla potrzeb gospodarowania wodami wody dzieli się na:

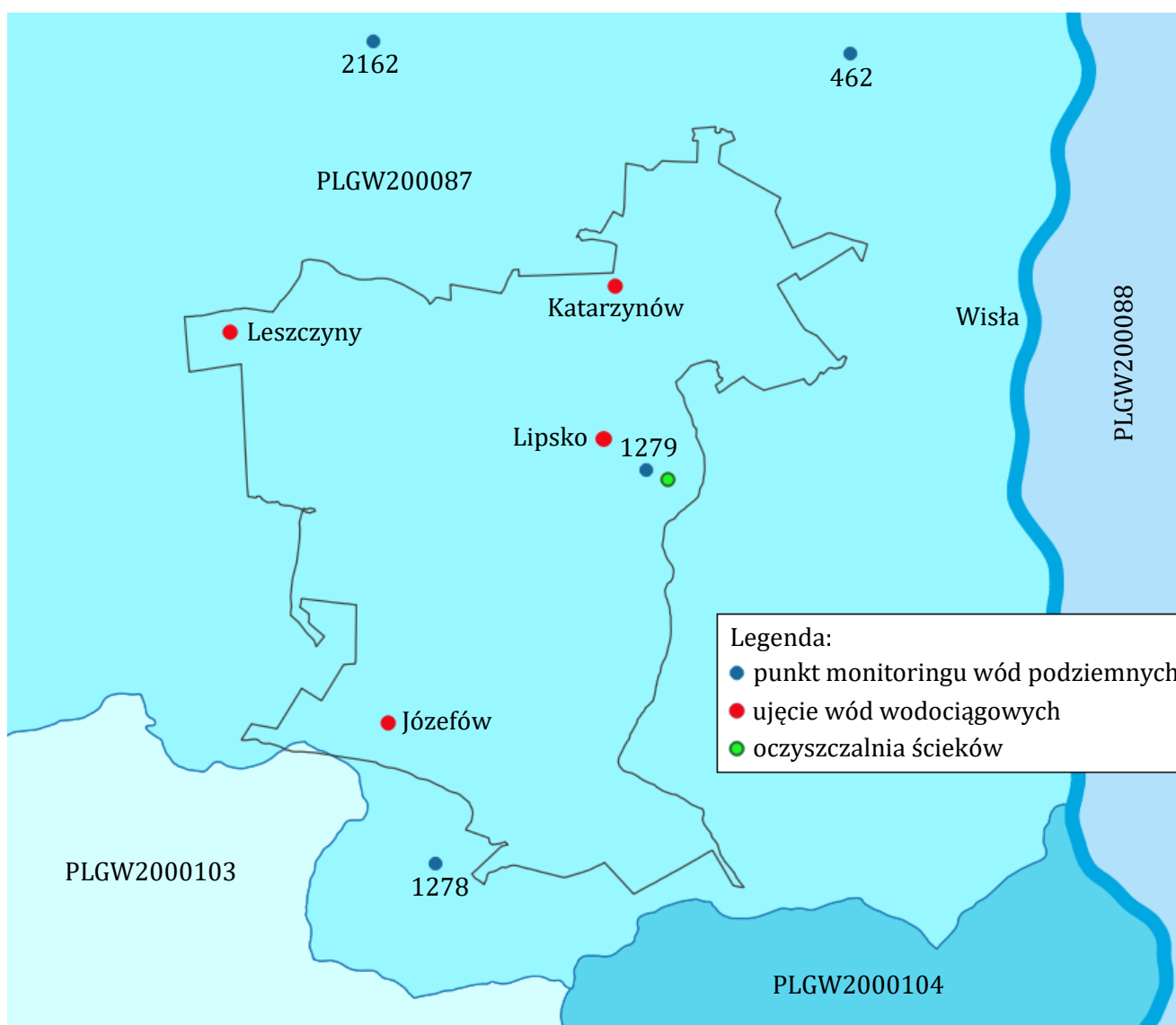
- 1) Jednolite części wód powierzchniowych (JCWP), z wyodrębnieniem jednolitych części: wód przejściowych lub przybrzeżnych oraz wód sztucznych lub silnie zmienionych;
- 2) Jednolite części wód podziemnych (JCWPd);

Zgodnie z art. 349 ust. 2 ww. ustawy badania i oceny stanu wód powierzchniowych i podziemnych dokonuje się w ramach PMŚ. Zgodnie z art. 349 ust. 3-5, 10, 8 oraz art. 17 ust. 2. pkt 1. badania JCWP prowadzi GIOŚ i Państwowa Służba Hydrologiczno-Meteorologiczna (PSHM), oceny stanu JCWP dokonuje GIOŚ, zaś badań i oceny stanu JCWPd dokonuje Państwowa Służba Hydrogeologiczna (PSH).

4.4.1 Ocena stanu

Jednolite części wód podziemnych (JCWPd)

Obszar gminy Lipsko zgodnie z aktualnym podziałem na 174 JCWPd, położony jest w południowej części JCWPd nr 87 (PLGW200087) w pobliżu granicy z JCWPd nr 103 i 104.

Rysunek 9. Położenie gminy Lipsko na tle JCWPd, punkty monitoringu wód podziemnych oraz ujęcia wód i oczyszczalnie ścieków na terenie gminy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: geologia.pgi.gov.pl, [Wody podziemne i mjwp.gios.gov.pl](http://wody.podziemne.mjwp.gios.gov.pl), Wyniki badań, 2022.

Tabela 16. Ogólna charakterystyka JCWPd nr 87.

Jednolita część wód podziemnych (JCWPd)	Identyfikator UE	PLGW200087
	Numer JCWPd	87
Lokalizacja	Dorzecze	Wisły
	Region wodny	Środkowej Wisły
	RZGW	Warszawa
	Główna zlewnia	Itzanka
Zagospodarowanie terenu [%]	Tereny rolnicze	73,64
	Tereny leśne i zielone	19,82
	Obszary podmokłe i wodne	0,8
	Obszary antropogeniczne	5,74
Charakterystyka piętér wodonośnych i nadkładu	Stratygrafia, charakterystyka, głębokość występowania i miąższość (m p.p.t.)	• Q – wody porowe w utworach piaszczysto-żwirowych, 2-30, 2-15, • K2 – wody szczelinowe w marglach i opokach, 10-100, 80-95, • K1 – wody porowe w piaskach i piaszczowcach 10-150, 15-20, • J3 – wody szczelinowe w wapieniach i marglach, 15-150, 100-140.
	Liczba piętér wodonośnych	3
	Charakterystyka nadkładu	W równowadze utwory przepuszczalne i słaboprzepuszczalne
Antropopresja	Leje depresji, ingresja wód	Lokalne związane z poborem wód podziemnych
Pobór wód rejestrowany 2011 r. [tys. m ³ /rok]	Dla zaopatrzenia ludności w wodę, przemysłu i inne	19 148,97
Zasoby dostępne do zagospodarowania [m ³ /dobę]	zasoby	261 856
	% wykorzystania zasobów	20

Legenda: Q – piętro czwartorzędowe, K – piętro kredowe (1 – dolna, 2 – górna). RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej.

Źródło: Karta informacyjna JCWPd 87. Charakterystyka geologiczna i hydrogeologiczna zweryfikowanych JCWPd.

Na terenie JCWPd nr 87 wody podziemne zasilane są na drodze infiltracji opadów atmosferycznych. Kierunki ich krążenia za względu na zróżnicowaną przepuszczalność skał są skomplikowane, ale kierunki odpływu wyznaczają naturalne strefy drenażu, którymi są rzeki i cieki powierzchniowe.

Na terenie gminy Lipsko w 2022 roku znajdował się jeden punkt monitoringu wód podziemnych. Kolejne położone były w sąsiednich gminach powiatu lipskiego. W roku 2023 wody JCWPd nr 87 nie były badane.

Tabela 17. Jakość wód podziemnych w punktach monitoringu na terenie i w pobliżu gminy Lipsko.

Miejscowość	Gmina (rodzaj)	Nr ID	Nr MONBADA	Nr JCWPd	Przedział pobierania [m p.p.t.]	Stratygrafia	Zwierciadło, ośrodek	Użytkowanie terenu	Końcowa klasa jakości
Lipsko	Lipsko (mw)	1279	1855	87	16,5-20,0	K2	napięte, porowo-szczelinowy	Zabudowa miejska zwarta	III
Aleksandrów	Sienno (w)	1278	505	87	17,0-25,0	K2	napięte, porowo-szczelinowy	Zabudowa wiejska	III
Kresy	Chotcza (w)	462	2068	87	33,0-150,0	K2+Q	swobodne, porowo-szczelinowy	Lasy	II
Ciepielów	Ciepielów (w)	2162	2305	87	17,0-23,0	K	swobodne, porowo-szczelinowy	Zabudowa miejska luźna	III

Legenda: mw – miejsko-wiejska, w – wiejska, Q – czwartorzęd, K – kreda (2 – górna).

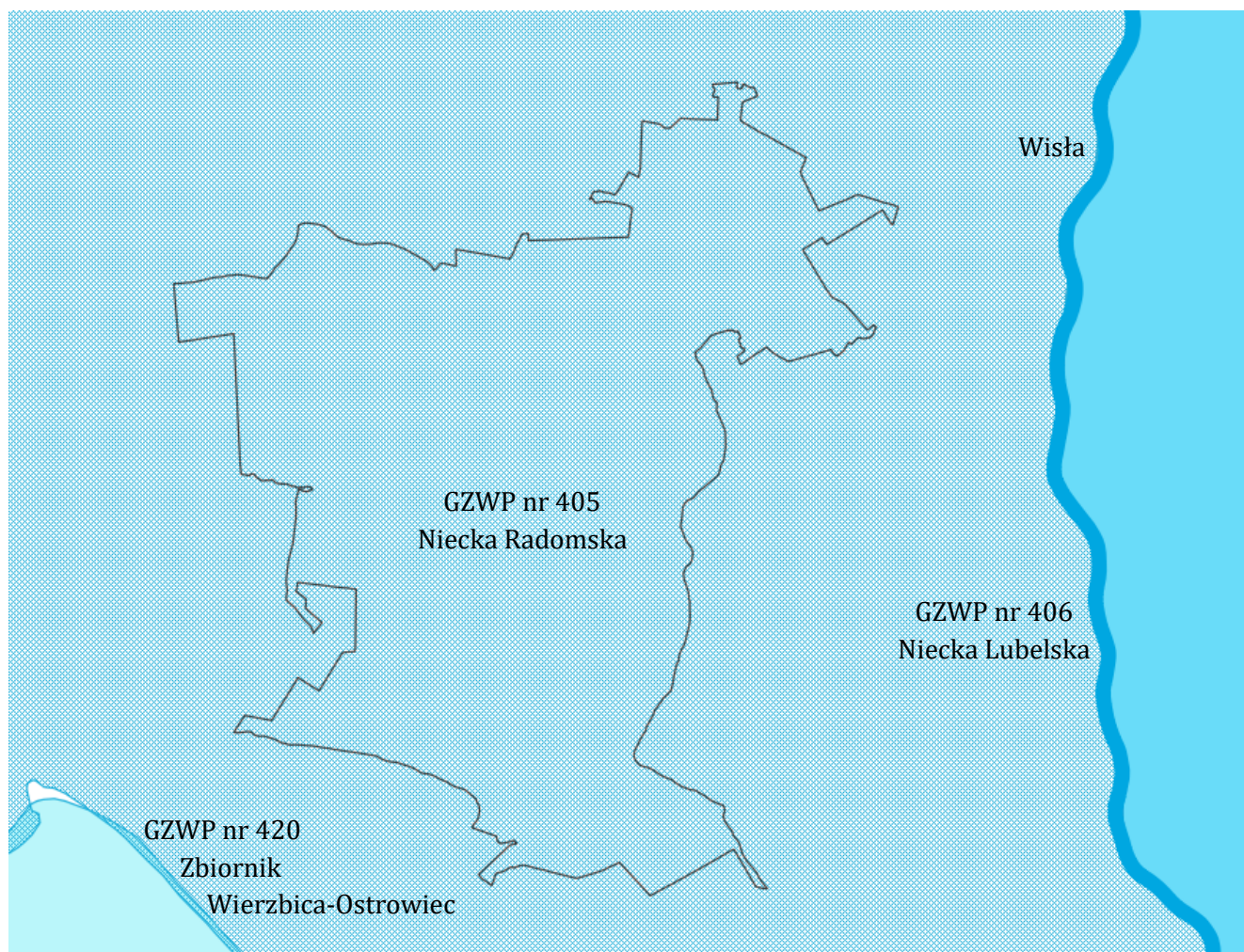
Źródło: Klasy jakości wód podziemnych w punktach monitoringu diagnostycznego wg danych z 2022 roku.

Według rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych [14] wody II klasy są to wody dobrej jakości, natomiast wody III klasy – umiarkowanej jakości. Wody klas I-III oznaczają dobry stan chemiczny. W punkcie monitoringu wód na terenie gminy Lipsko stwierdzono wody umiarkowanej jakości.

Na podstawie badań monitoringowych opracowuje się Raport z oceny stanu jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach. Według Raportu z 2022 r. stan wód JCWPd nr 87 jest dobry pod względem stanu chemicznego, ilościowego i ogólnego. Wody nie są również zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych dla wód podziemnych, którymi są dobry stan ilościowy i chemiczny (Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły [6]).

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP)

Główne zbiorniki wód podziemnych to struktury geologiczne lub ich fragmenty wykazujące najwyższą wodonośność i zasobność oraz wodę nadającą się do zaopatrzenia ludności w stanie surowym lub po jej prostym uzdatnieniu. Nie są bezpośrednio powiązane z jednolitymi częściami wód podziemnych, ale stanowią ich najzasobniejszą część i umożliwiają eksploatację wód bez szkody dla środowiska. Gmina Lipsko znajduje się na terenie GZWP nr 405 Niecka Radomska.

Rysunek 10. Zasięg występowania GZWP względem gminy Lipsko.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: geologia.pgi.gov.pl, Wody podziemne.

Tabela 18. Charakterystyka GZWP na terenie gminy Lipsko.

Nr	Nazwa	Wiek	Typ zbiornika	Litologia	Klasa jakości	Szacunkowe zasoby dyspozycyjne [m ³ /dobę]	Podatność na antropopresję
405	Niecka Radomska	Kreda górna	Szczelinowy i porowo-szczelinowy	Margle, opoki, gezy, wapienie	Przeważnie II, lokalnie I i III	387 780	Od bardzo podatnego do średnio i mało podatnego

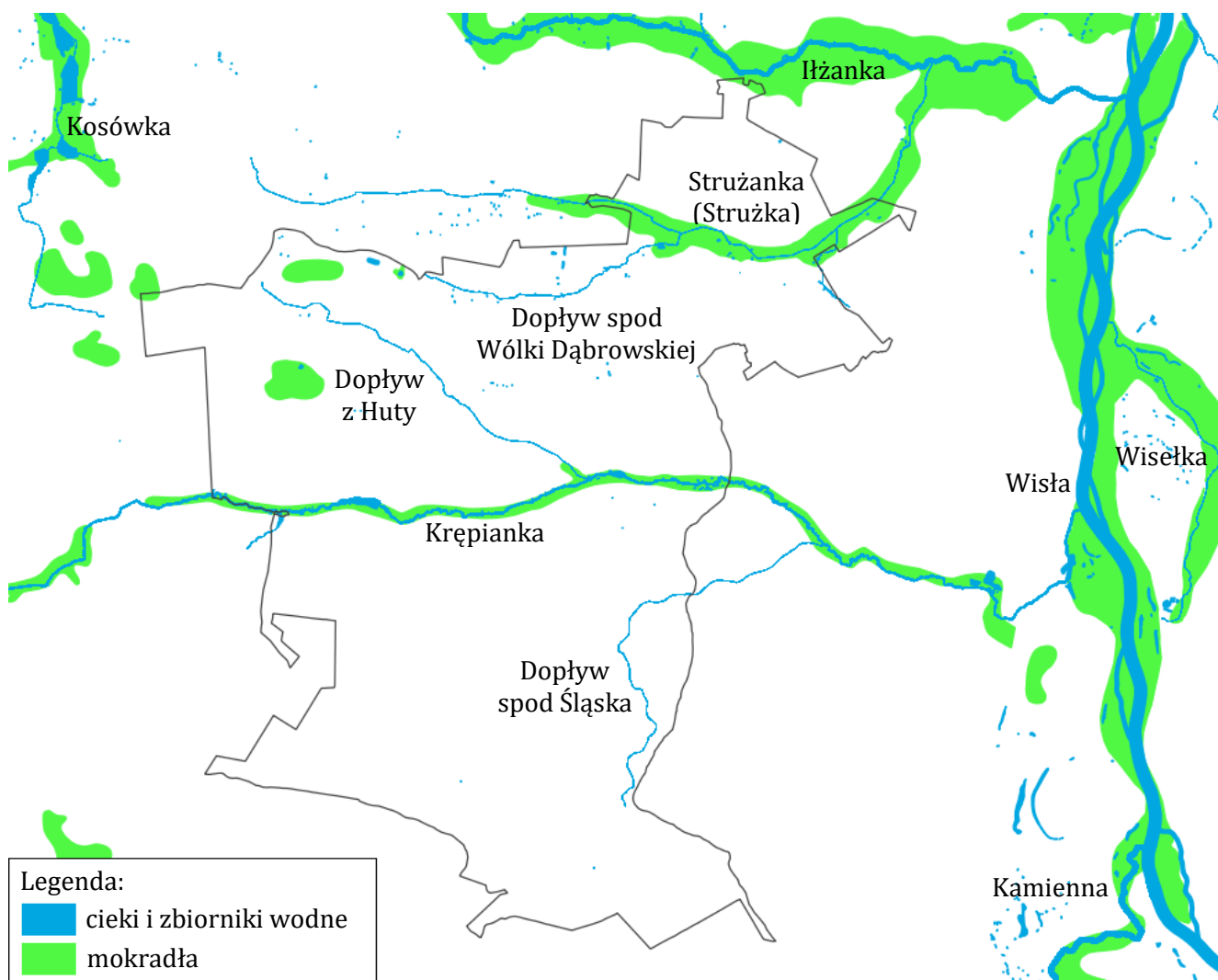
Źródło: Informator PSH (Państwowa Służba Hydrogeologiczna): Główne zbiorniki wód podziemnych w Polsce.

Teren gminy znajduje się w środkowej części GZWP nr 405 Niecka Radomska. Jest to kredowy zbiornik o dobrej jakości wód i zróżnicowanej podatności na antropopresję. Największym zagrożeniem dla jakości wód zbiornika jest nieuporządkowana gospodarka wodno-ściekowa na terenach wiejskich oraz wykorzystywanie nawozów w rolnictwie. W pobliżu terenu gminy występują dwa jurajskie zbiorniki Wierzbica-Ostrowiec i Niecka Lubelska (Informator PSH (Państwowa Służba Hydrogeologiczna): Główne zbiorniki wód podziemnych w Polsce).

Jednolite części wód powierzchniowych (JCWP)

Sieć hydrograficzna na terenie gminy jest uboga, reprezentowana jedynie przez Krępiankę i Strużankę z nielicznymi, drobnymi dopływami. Oba ciek odpływają z terenu gminy na wschód: Krępianka wpada bezpośrednio do Wisły, natomiast Strużanka do Iżanki, która również stanowi dopływ Wisły

(isok.gov.pl/ hydroportal.html, Plany gospodarowania wodami). Na terenie gminy licznie występują sztuczne zbiorniki wodne o niewielkiej powierzchni.

Rysunek 11. Ciek i zbiorniki wodne oraz mokradła na terenie gminy Lipsko.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych mapy.geoportal.gov.pl i wody.isok.gov.pl,hydroportal.html, Plany gospodarowania wodami

Gmina Lipsko znajduje się w dorzeczu Środkowej Wisły, na terenie zlewni sześciu jednolitych części wód powierzchniowych z czego jedynie 2 (Kępianka i Strużanka) posiadają koryto ciek w granicach gminy, jedna płynie ponadto bardzo blisko granicy gminy (Iłżanka).

Tabela 19. Charakterystyka JCWP na obszarze gminy Lipsko.

Lp.	Kod JCWP		Nazwa JCWP	Ryzyko	Presja	Cel środowiskowy
	Do 2022	Od 2022				
1	RW2000 1623529	RW2000 0923529	Kępianka	zagrożona	chemiczna, troficzna, prostowanie koryta, budowlę piętrzące,	dobry stan ekologiczny, drożność ciek, nie pogorszenie stanu chemicznego
2	RW2000 1723689	RW2000 1023689	Strużanka		prostowanie koryta	dobry stan ekologiczny, drożność ciek
3	RW2000 192369	RW2000 112369	Iłżanka od Małyszynia do ujścia		chemiczna, budowlę piętrzące	umiarkowany stan ekologiczny, drożność ciek, ograniczenie zanieczyszczenia chemicznego do benzo(a)pirenu

Źródło: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły 2023 [6].

Kępianka i Strużanka należą do typu potok lub strumień nizinny oraz posiadają status naturalny mimo uregulowania (Kępianka jest częściowo uregulowana, natomiast Strużanka w całości na odcinku w granicach gminy) i obecności budowli piętrzących. Iłżanka natomiast jest rzeką niziną i również posiada status naturalny mimo obecności licznych jazów (Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły 2023 [6]). Uregulowanie koryta, budowlę piętrzące oraz dopływ zanieczyszczeń fizykochemicznych i chemicznych wywierają presję na wody i powodują, że są one zagrożone

nieosiągnięciem celów środowiskowych dla wód powierzchniowych (Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły [6]).

Rysunek 12. Zasięg występowania JCWP względem gminy Lipsko.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych wody.isok.gov.pl, hidroportal.html, Plany gospodarowania wodami.

Monitoring w ostatnich latach był prowadzony dla wszystkich cieków terenu gminy, ale żaden z punktów monitoringu nie znajdował się w granicach gminy. Sposób klasyfikacji i oceny stanu wód powierzchniowych określa rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie klasyfikacji stanu (...) oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych (...) [15].

Tabela 20. Ocena stanu monitorowanych JCWP na obszarze gminy Lipsko.

Kod JCWP	Nazwa cieku (rok najnowszych badań)	Nazwa PPK	Klasa elementów			Stan/ potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena stanu
			biologicznych	hydromor- fologicznych	fizyko- chemicznych			
RW20000 923529	Krępianka (2022)	Solec, ujście	umiarkowana	b.d.	poniżej dobrej	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
RW2000	Strużanka (2023)	Baranów	dobra	b.d.	poniżej	umiarkowany	b.d.	zły

1023689					dobrej			
RW2000 1123699	Iłżanka od Małyszyna do ujścia (2022)	Chotcza	umiarkowana	dobra	dobra	umiarkowany	poniżej dobrego	zły

Źródło: Klasyfikacja wskaźników w jednolitych częściach wód powierzchniowych rzek i zbiorników zaporowych za rok 2022 i 2023.

Tabela 21. Czynniki wpływające na ocenę stanu wód powierzchniowych terenu gminy.

JCWP	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan chemiczny
Krępanka	Makrofity, makrobezkręgowce bentosowe	azot azotanowy, fosfor fosforanowy	Fluoranten (woda), B(a)P (woda), B(b)F, B(g,h,i)P
Strużanka	-	ogólny węgiel organiczny	b.d.
Iłżanka	makrofity	-	Difenyloetery bromowane (biota), rtęć i jej związki (biota), B(a)P (woda)

Legenda: B(a)P – benzo(a)piren, B(b)F – benzo(b)fluoranten, B(g,h,i)P – benzo(g,h,i)perylen.

Źródło: Klasyfikacja wskaźników w jednolitych częściach wód powierzchniowych rzek i zbiorników zaporowych za rok 2022 i 2023.

Wszystkie monitorowane cieki przepływające przez teren gminy posiadają umiarkowany stan ekologiczny i zły stan ogólny. Wody Krępanki i Iłżanki są ponadto zanieczyszczone chemicznie.

Melioracje

Powierzchnia gminy, która została zmeliorowana wynosi 770 ha, z czego 115 ha odwadniane jest za pomocą drenażu, natomiast 655 ha za pomocą rowów odwadniających o długości 61,35 km. Melioracja dotyczy 700 ha gruntów ornych i 70 ha trwałych użytków zielonych położonych głównie w północnej części gminy (POŚ dla gminy Lipsko do 2023 [I]). Na terenie gminy Lipsko nie funkcjonują Spółki Wodne.

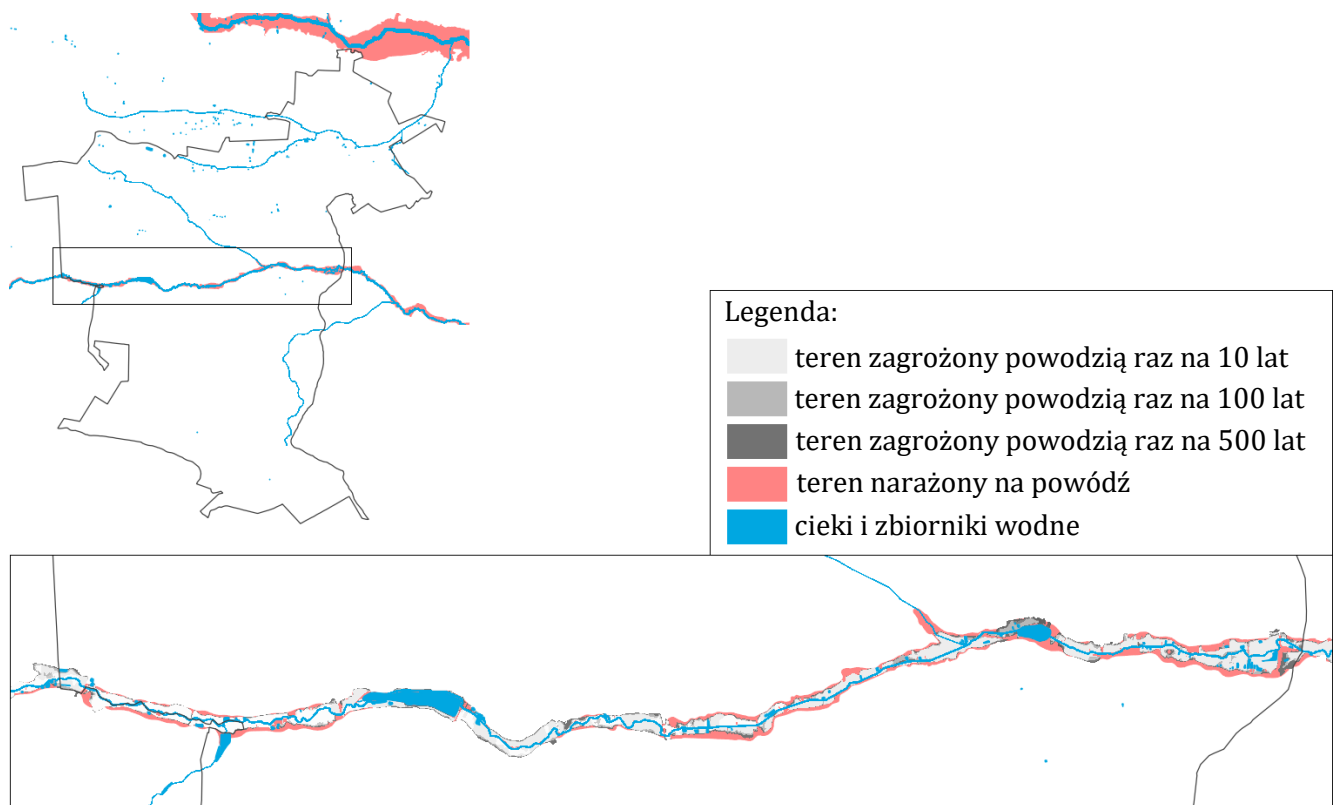
Susza

W ostatnich latach obserwuje się wzrost zagrożenia suszą. W miesiącach letnich i jesienią jest ona powodowana niedoborem opadów atmosferycznych i wysoką temperaturą, wiosną – niedostateczną pokrywą śnieżną. Wyróżnia się cztery rodzaje suszy: atmosferyczną (niedobór opadów), rolniczą (inaczej glebową; spadek wilgotności gleby prowadzący do spadku biomasy i plonowania roślin), hydrologiczną (obniżenie poziomu wody w rzekach i jeziorach) i hydrogeologiczną (obniżenie zasobów wód podziemnych i wysychanie studni) (gov.pl/web/susza/susza). W 2021 r. przyjęto Plan przeciwdziałania skutkom suszy [16], mimo negatywnej opinii części środowiska naukowego (naukadlaprzyrody.pl/2020/05/18/stanowisko-pti-i-ndp-wobec-planowanej-specustawy-o-przeciwdzialaniu-skutkom-suszy/). W 2023 r. przyjęto natomiast Program przeciwdziałania niedoborowi wody [9 MP].

Gmina jest umiarkowanie zagrożona suszą atmosferyczną, umiarkowanie i słabo suszą hydrogeologiczną, silnie suszą hydrologiczną oraz ekstremalnie suszą rolniczą (isok.gov.pl/hydroportal.html, Plan przeciwdziałania skutkom suszy). System Monitoringu Suszy Rolniczej Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (SMSR IUNG) opiera swoje dane na wskaźniku KBW (klimatyczny bilans wodny), który jest różnicą między opadem, a zapotrzebowaniem na wodę i wskazuje regiony zagrożone suszą. W ciągu ostatnich 10 lat najniższą wartość wskaźnik KBW osiągnął na terenie gminy w lipcu i sierpniu 2015 r. (blisko -250 mm), susza mogła wówczas dotknąć nawet ponad 80% upraw krzewów owocowych (susza.iung.pulawy.pl/kbw i /mapy).

Zagrożenie powodziowe i osuwiskowe

Teren gminy Lipsko nie jest zagrożony osuwiskami (geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/SOPO/Wyszukaj3). Jest natomiast w niewielkim stopniu zagrożony powodzią ze strony rzeki Krępanka. Zagrożenie dotyczy głównie niezamieszkałych terenów zadrzewionych położonych w dolinie rzeki, ale również pojedynczych zabudowań i ogródków działkowych w mieście Lipsko. Od północy gmina graniczy z terenami zagrożonymi powodzią ze strony rzeki Iłżanka (wody.isok.gov.pl/hydroportal.html, Mapa zagrożenia i ryzyka powodziowego). Powódzie na terenie gminy nie występują, ale niżej położone nieruchomości mogą być zagrożone podtopieniami po obfitych opadach deszczu (dane UMG Lipsko).

Rysunek 13. Tereny zagrożone powodzią na obszarze gminy Lipsko.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych wody.isok.gov.pl, hudroportal.html, Mapy zagrożenia i ryzyka powodziowego, Plany gospodarowania wodami.

4.4.2 Analiza SWOT

Tabela 22. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Gospodarowanie wodami”.

Obszar interwencji „Gospodarowanie wodami”	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
→ punkt monitoringu wód podziemnych w gminie, → dobry stan ilościowy i chemiczny wód podziemnych, → położenie gminy na terenie GZWP, → brak zagrożenia dla terenów zabudowanych gminy powodzią i osuwiskami.	→ występowanie presji na jakość wód podziemnych, → przekształcenie koryt cieków, → brak punktów monitoringu wód powierzchniowych, → zły stan ogólny wód powierzchniowych gminy, → występowanie suszy w poprzednich latach, → występowanie podtopień.
SZANSE	ZAGROŻENIA
→ zmniejszenie presji komunalnej i rolniczej na wody powierzchniowe, → prowadzenie monitoringu wód powierzchniowych na terenie gminy, → renaturyzacja i odtwarzanie koryt rzek, bagien oraz zadrzewień i zabagnień śródpolnych, → rozbudowa błękitno-zielonej infrastruktury, → wzrost retencji z uwzględnieniem konieczności ochrony drożności ekologicznej cieków, → edukacja mieszkańców odnośnie dbałości o dostępność i jakość wód.	→ zanieczyszczenie wód podziemnych z powierzchni terenu, → dalsze pogorszenie stanu wód powierzchniowych, → nieosiągnięcie celów środowiskowych dla wód powierzchniowych, → wystąpienie suszy, → pojawianie się częstszych i bardziej rozległych podtopień.

4.5 Gospodarka wodno-ściekowa

4.5.1 Ocena stanu

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców gminy odnośnie zaopatrzenia w wodę oraz usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych należy do zadań własnych gminy (zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy o samorządzie gminnym [17] i art. 3 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym

odprowadzaniu ścieków [18]). Według ww. ustawy gmina wyznacza ponadto kierunki rozwoju sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, zaś wójtowie, burmistrzowie oraz prezydenci miast mają obowiązek informowania mieszkańców o jakości wody przeznaczonej do spożycia. W celu ochrony środowiska wodnego przed niekorzystnymi skutkami zrzutów nieoczyszczonych ścieków opracowano Dyrektywę Rady Europejskiej dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych [VIII], która stanowi podstawę Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych. Sprawozdanie z jego realizacji gmina przedkłada Państwowemu Gospodarstwu Wodnemu Wody Polskie (PGWWP) (art. 89 ustawy *Prawo wodne* [13]), zaś od początku 2023 r. również sprawozdanie dotyczące gospodarowania nieczystościami ciekłymi, w którym znaleźć powinny się m.in. informacje o liczbie zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz ilości ścieków odebranych z obszaru gminy (art. 3 ust. 5 ustawy *o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* [19]). Drugie sprawozdanie należy składać również do WIOŚ.

Zaopatrzenie w wodę

Na terenie gminy Lipsko ujęcia wód wraz ze stacjami uzdatniania znajdują się w miejscowościach: Lipsko, Józefów, Katarzynów i Leszczyny. Uzdatnianie wody polega na odżelazianiu i odmanganianiu oraz okresowej dezynfekcji wody podchlorynem sodu. Ujęciami wód i siecią wodociągową w gminie zarządza Zakład Usług Komunalnych w Lipsku Sp. z o.o. (Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością).

Tabela 23. Charakterystyka studni wodociągowych dostarczających wody gminie Lipsko.

Lokalizacja studni	Liczba studni [szt.]	Głębokość ujęcia [m p.p.t.]	Piętro wodonośne	Średni pobór wód [m ³ /rok]	Uzdatnianie wody	Zaopatrywane miejscowości
Lipsko	3	100	kreda	290 148	odżelazianie, okresowa dezynfekcja	Lipsko, Babilon, Lipa Krępa, Lipa Miklas, Małgorzacin, Sewerynow
Józefów	2	70	kreda	49 533	Odmanganianie, okresowa dezynfekcja	Boży Dar, Daniszów, Długowola I i II, Gruszczyn, Helenów, Józefów, Konstantynów, Kostusin, Leopoldów, Lipsko, ul. Jadwinów, Lucjanów, Maruszów, Poręba, Śląsko, Walentynów, Wiśniówek, Władysławów
Katarzynów	2	50	kreda	86 311	odżelazianie, odmanganianie, okresowa dezynfekcja	Dąbrówka, Gołębiów, Katarzynów, Lipsko, ul. Wola Cukrowa, Szymanów, Wola Solecka I i II oraz Białobrzegi, Jarentowskie Pole, Wólka Kolonia Białobrzegi z gminy Chotcza
Leszczyny	2	1 – 46, 2 – 60.	kreda	3 611	okresowa dezynfekcja	Borowo, Huta, Jakubówka, Krępa Wólka, Leszczyny, Maziarze, Ratyniec

Źródło: dane geologia.pgi.gov.pl, Wody podziemne, mojelipko.info/nowa-stacja-ujecia-wody-nowy-odwiert-i-nowe-wodociagi/, dane UMG Lipsko.

Wszystkie ujęcia wody na terenie gminy pobierają wodę z poziomu wodonośnego kredy górnej, który tworzy GZWP nr 405 Niecka Radomska. Ujęcie wody w Leszczynach otwarte zostało w listopadzie 2022 r. i docelowo ma zastąpić ujęcie wody w Katarzynowie (cozadzien.pl/region/kolo-lipska-zostalo-otwarte-nowe-ujecie-wody/96582). Aktualnie posiada dwie studnie, ale są plany budowy studni nr 3 (Raport o stanie Miasta i Gminy Lipsko za 2023 rok).

Według badań prowadzonych w latach 2020-2024 woda z ujęć na terenie gminy była przydatna do spożycia i spełniała normy znajdujące się w rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi [20]. W latach 2020 i 2021 występowały okresy warunkowej przydatności wody do spożycia o charakterze epizodycznym (w czerwcu 2020 r. w wodzie z Józefowa i Katarzynowa i lipcu 2020 r. w wodzie z Lipska oraz we wrześniu 2021 r. w wodzie z Katarzynowa). W latach 2020-2023 brak przydatności wody do spożycia pojawił się tylko raz na przełomie lipca i sierpnia 2020 roku w wodzie z wodociągu w Lipsku. Każdorazowo w przypadku warunkowej przydatności do spożycia lub jej braku zarządca wdraża działania naprawcze, które obejmują płużkanie lub dezynfekcję sieci i armatury ujęcia, w zależności od przekroczonego parametru (zuk-lipko.pl, dane UMG Lipsko).

Tabela 24. Charakterystyka zaopatrzenia w wodę na terenie gminy Lipsko w latach 2020–2023.

Rok	2020	2021	2022	2023
Długość sieci wodociągowej [km]	91,0	92,6	92,6	93,1
Liczba przyłączy wodociągowych [szt.]	1 887	1 894	1 950	1 960
Liczba mieszkańców korzystająca z sieci wodociągowej [os.]	7 462	7 314	7 298	7 208

Woda dostarczana gospodarstwom domowym [dam ³]	323,5	252,9	282,6	246,1
Zużycie wody na jednego mieszkańca w gospodarstwach domowych [m ³]	30,8	24,4	27,7	24,4

Źródło: dane GUS.

Na koniec 2023 r. długość sieci wodociągowej w gminie wyniosła ponad 93 km, zaś liczba przyłączy 1 960. Z sieci wodociągowej korzysta 71,7% mieszkańców gminy, zaś podłączonych jest do niej około 2 550 budynków mieszkalnych, co stanowi 72,8% ogółu (dane GUS i UMG Lipsko).

Gospodarowanie ściekami

Na terenie gminy Lipsko znajduje się jedna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana w Lipsku. Wybudowana została w latach 70 i gruntownie zmodernizowana w 2015 r. (dane UMG Lipsko). Posiada przepustowość 2 600 m³/dobę oraz wielkość 17 767 RLM (równoważna liczba mieszkańców) (dane GUS). Ścieki do oczyszczalni dostarcza sieć kanalizacyjna, pozostająca, podobnie jak oczyszczalnia ścieków, pod zarządem Zakładu Usług Komunalnych w Lipsku Sp. z o.o. (Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością). Firmy Scandic Food Sp. z o.o. i Publisma Sp. j. (Spółka jawna) posiadają ponadto przyzakładowe oczyszczalnie ścieków (dane UMG Lipsko).

Tabela 25. Charakterystyka gospodarowania ściekami na terenie gminy Lipsko w latach 2020-2023.

Rok	2020	2021	2022	2023
Długość sieci kanalizacyjnej [km]	26,9	26,9	26,9	26,9
Liczba budynków mieszkalnych podłączonych do sieci [szt.]	871	915	1 093	1 104
Liczba mieszkańców korzystająca z sieci kanalizacyjnej [os.]	4 820	4 358	4 425	4 345
Ilość ścieków odprowadzanych siecią kanalizacyjną [dam ³]	273,3	212,6	239,4	217,3
Liczba mieszkańców korzystająca z oczyszczalni ścieków [os.]	5 307	5 071	5 101	5 132
Liczba zbiorników bezodpływowych [szt.]	837	827	820	977
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.]	15	36	37	45

Źródło: dane GUS.

Na terenie gminy sieć kanalizacyjna posiada długość blisko 27 km, zaś liczba przyłączy wynosi 1 104. Korzysta z niej 47,9% mieszkańców gminy, zaś podłączonych jest do niej około 1 137 budynków mieszkalnych, co stanowi 34% ogółu (dane GUS i UMG Lipsko). Mieszkańcy mają obowiązek opróżniania zbiorników bezodpływowych z częstotliwością zapobiegającą ich przepełnieniu, ale nie rzadziej niż dwa razy na rok dla nieruchomości użytkowanych stale i raz na rok dla nieruchomości użytkowanych okresowo. Zbiorniki przydomowych oczyszczalni ścieków powinny być opróżniane z częstotliwością wynikającą z instrukcji obsługi, ale nie rzadziej niż raz na dwa lata. W celu wywozu nieczystości ciekłych mieszkańcy powinni korzystać z usług podmiotów posiadających zezwolenie Burmistrza Miasta i Gminy Lipsko na prowadzenie tego typu działalności (Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Lipsko [6 WM]).

4.5.2 Analiza SWOT

Tabela 26. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Gospodarka wodno – ściekowa”.

Obszar interwencji „Gospodarka wodno-ściekowa”	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
→ obecność stacji uzdatniania wody, → rozbudowa infrastruktury zaopatrzenia w wodę, → brak poważnych, nawracających problemów z jakością wody pitnej,	→ niepełne zwodociągowanie gminy, → korzystanie ze zbiorników bezodpływowych przez mieszkańców, → nieliczne przydomowe oczyszczalnie ścieków,

→ funkcjonowanie gminnej oczyszczalni ścieków, → częściowe skanalizowanie gminy.	→ brak rozbudowy sieci kanalizacyjnej w ostatnich latach.
SZANSE	ZAGROŻENIA
→ edukacja mieszkańców w zakresie oszczędzania wody i magazynowania wody deszczowej, → objęcie systemem gospodarowania ściekami wszystkich nieruchomości, → eliminacja zbiorników bezodpływowych z systemu gospodarowania ściekami, → dbałość o dobry stan techniczny przydomowych oczyszczalni ścieków, → edukacja mieszkańców na temat szkodliwości niewłaściwego gospodarowania ściekami.	→ pogorszenie jakości i dostępności wody pitnej wynikające ze zmian klimatu, → awarie i nieszczelność przestarzałych szamb, → niewłaściwe gospodarowanie ściekami przez mieszkańców (np.: wylanie na pola), → zanieczyszczenie źródeł wody pitnej środkami rolniczymi, substancjami chemicznymi i ściekami.

4.6 Zasoby geologiczne

4.6.1 Ocena stanu

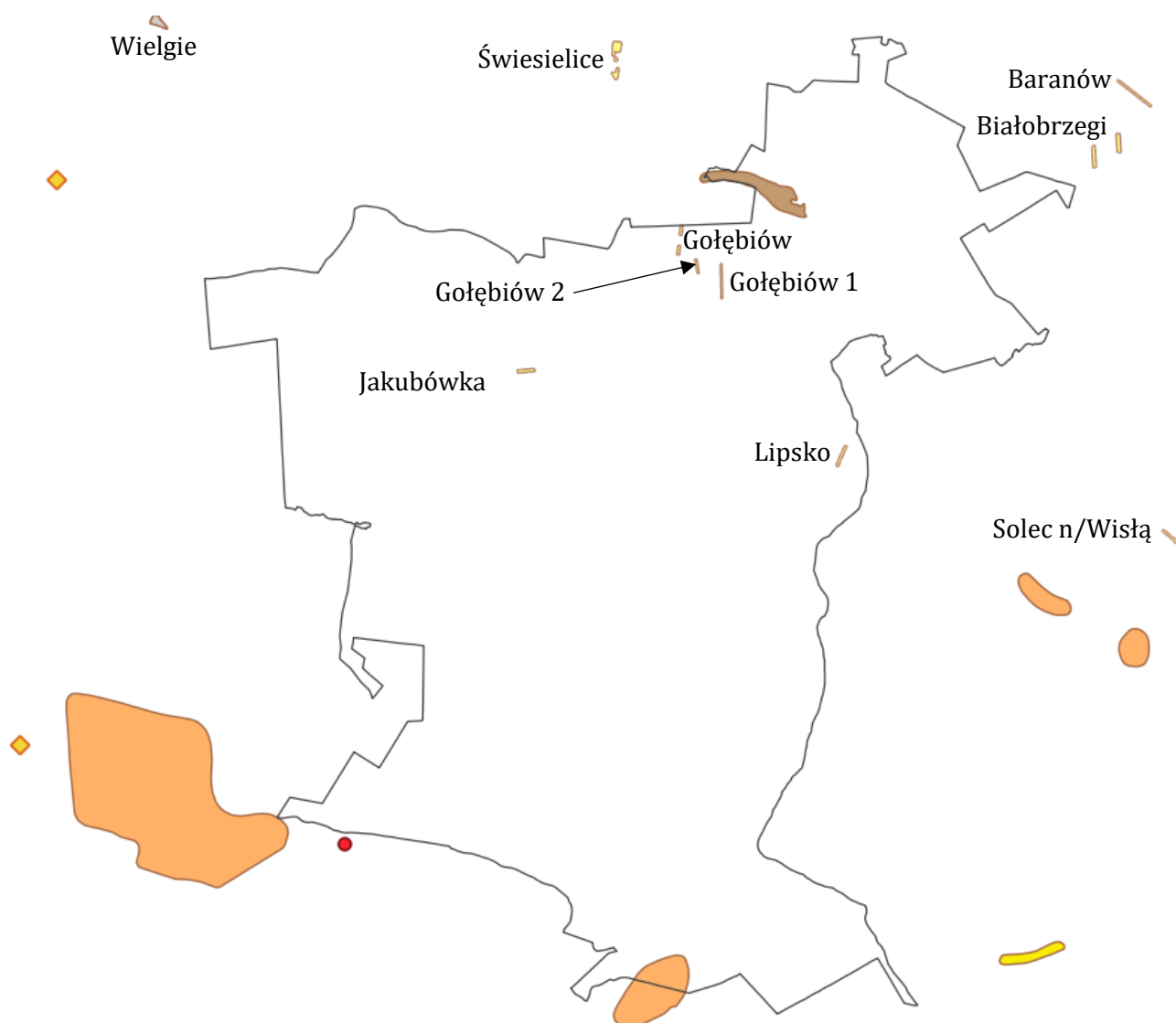
Według art. 126 ust. 2. *ustawy poś* [1] podejmujący lub prowadzący eksploatację złóż kopalin jest obowiązany chronić zasoby złoża, powierzchnię ziemi oraz wody powierzchniowe i podziemne, a także sukcesywnie prowadzić rekultywację terenów poeksploatacyjnych. Zgodnie z art. 7 ust. 1 *ustawy prawo geologiczne i górnicze* [21] eksploatację kopalin można prowadzić jeśli nie naruszy ona przeznaczenia nieruchomości określonego w planach lub kierunkach zagospodarowania przestrzennego. Wydobycie piasku i żwiru na potrzeby własne nie większe 10 m³ w roku kalendarzowym musi być zgłoszone właściwemu organowi nadzoru górniczego (dyrektor okręgowego urzędu górniczego), większe wydobycie piasku i żwiru oraz innych złóż wymaga, zgodnie z art. 22 ww. ustawy, uzyskania koncesji. Zgodnie z art. 168 ww. ustawy nadzór i kontrolę wyrobisk sprawuje nadzór górniczy.

Utwory powierzchniowe

Powierzchniowe utwory terenu gminy Lipsko stanowią głównie osady o genezie lodowcowej: gliny zwałowe oraz piaski i żwiry wodnolodowcowe ze Zlodowacenia Odry ze Zlodowaceń Środkowopolskich, a także, występujące głównie w południowej części gminy, lessy i piaski eoliczne z późniejszego Zlodowacenia Wisły. W skarpach doliny Krępanki pojawiają się ponadto wychodnie opok i margli najmłodszego piętra kredy górnej (mastrycht). Miejscowo na terenie gminy występują dodatkowo współczesne osady deluwialne i rzeczne. Gmina znajduje się w pobliżu osiowej strefy Antyklinorium Środkowopolskiego na terenie mezozoicznego obrzeżenia Gór Świętokrzyskich. Paleogeńsko-neogeńskie ruchy wznoszące odpowiadają za niewielką miąższość osadów czwartorzędu, która na terenie gminy zwykle nie przekracza 10 m i płytkie zaleganie osadów mezozoiku (geologia.pgi.gov.pl).

Złóża

Na terenie gminy znajdują się złoża piasku i żwiru Gołębiów, Gołębiów 1 i 2, Jakubówka i Lipsko. Są one położone w północnej części gminy. W północnej części znajduje się ponadto obszar perspektywiczny dla złóż torfu, zaś w południowej dla złóż opok. W pobliżu granic gminy położone są złoża piasku i żwiru, surowców ilastych ceramiki budowlanej (Wielgie) i wód mineralnych, a także obszar prognostyczny dla złóż wapienia i obszary perspektywiczne dla złóż opok oraz piasku i żwiru (geologia.pgi.gov.pl).

Legenda:

złoża piasku i żwiru	obszar perspektywiczny:
złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej	dla złóż opok
wody mineralne	dla złóż torfu
obszar prognostyczny dla złóż wapienia do 5 ha	dla złóż piasku i żwiru

Rysunek 14. Zasoby geologiczne na terenie i w pobliżu gminy Lipsko.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych geologia.pgi.gov.pl, Surowce mineralne, Złoża.

Tabela 27. Charakterystyka złóż piasku i żwiru na terenie gminy Lipsko.

Złoże	Powierzchnia [ha]	Stan zagospodarowania	Zasoby geologiczne bilansowe [tys. Mg]	Wielkość wydobycia w 2023 r. [tys. Mg]	Termin ważności koncesji
Gołębiów	1,28	Zaniechane	16	-	Wygasta 18.12.2019 r.
Gołębiów 1	1,29	Eksplloatowane okresowo	21	-	Straciła ważność 31.12.2023 r.
Gołębiów 2	0,70	Eksplloatowane	24	1	31.05.2025 r.
Jakubówka	1,32	Zaniechane	29	-	Wygasta 27.05.2021 r.
Lipsko	1,44	Zaniechane	45	-	Wygasta 11.04.2019 r.

Źródło: geologia.pgi.gov.pl, Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce, wg stanu na 31 XII 2023 r., geoportal.pgi.gov.pl/midas-web, Rejestr Obszarów Górniczych.

Jedyne złożo podlegające eksploatacji na terenie gminy posiada ważną koncesję (geoportal.pgi.gov.pl/midas-web, Rejestr Obszarów Górniczych). W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Lipsko [VI] uwzględnione są wszystkie złoża poza złożem Gołębiów 2.

4.6.2 Analiza SWOT

Tabela 28. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Zasoby geologiczne”.

Obszar interwencji „Zasoby geologiczne”	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
→ brak rozległych obszarów zmienionych wskutek eksploatacji złóż, → brak przemysłowego wydobywania złóż w dużej skali, → niewielka powierzchnia i głębokość istniejących wyrobisk eksploatacyjnych.	→ negatywny wpływ wydobywania złóż na środowisko.
SZANSE	ZAGROŻENIA
→ rozwój nowych technik wydobywania złóż bez szkody dla środowiska naturalnego, → możliwość rozwoju gminy wraz z wydobywaniem złóż, → rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych.	→ niekoncesjonowane wydobywanie kopalin, → eksploatacja złóż w sposób negatywnie oddziałujący na środowisko, → składowanie odpadów w wyrobiskach.

4.7 Gleby

4.7.1 Ocena stanu

Według art. 101 *ustawy poś* [1] ochrona powierzchni ziemi polega na racjonalnym gospodarowaniu, zapobieganiu zanieczyszczeniu, erozji, wyjąłowieniu, zasoleniu i zakwaszeniu, a także ruchom masowym. Przeciwdziałaniu tym zagrożeniom obowiązany jest, zgodnie z art. 15 ust. 1 *ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych* [22], właściciel gruntów. Gleby podlegają ponadto monitoringowi, wynika on z art. 101b *ustawy poś* i odbywa się w ramach PMŚ. W ramach monitoringu ocenia się zanieczyszczenie gleb substancjami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi [23], z czego szczególne ryzyko powodują metale ciężkie, cyjanki, węglowodory oraz pestycydy (środki ochrony roślin). Na terenie kraju analiz gleb dokonują również Okręgowe Stacje Chemiczno-Rolnicze (OSChR) (zgodnie z art. 28. ust. 1 *ustawy o nawozach i nawożeniu* [24]). Wykonują one badania odczynu gleb, zawartości próchnicy, mikro i makroelementów, w tym azotu i zanieczyszczenie metalami ciężkimi, prowadzą ponadto badania osadów ściekowych, nawozów i pasz, doradztwo rolnicze (tzw. agrochemiczna obsługa rolnictwa) oraz sporządzają plany nawożenia.

Na terenie gminy Lipsko brak punktu pomiarowo-kontrolnego krajowego monitoringu gleb. Najbliższe zlokalizowane są w miejscowościach Polany w gminie Wierzbica (powiat radomski, województwo mazowieckie) i Ćmielów w gminie Ćmielów (powiat ostrowiecki, województwo świętokrzyskie). Monitoring krajowy prowadzony jest na sieci 216 punktów monitoringowych (gios.gov.pl/chemizm_gleb/, Wyniki szczegółowe).

Jakość gleb i rolnictwo

Rodzaj, jakość i przydatność rolnicza gleb jest zależna od skał podłoża, ale również warunków wilgotnościowych i termicznych oraz kultury rolnej, w tym nawożenia. Na terenie gminy Lipsko przeważają gleby bielcowe i pseudobielcowe, ale występują również gleby brunatne wyługowane i kwaśne, miejscami właściwe, a także gleby próchniczne, rędziny oraz gleby torfowe i murszowe w obniżeniach terenu (msip.wrotamazowska.pl).

Tabela 29. Struktura bonitacyjna gruntów terenu gminy Lipsko.

Klasa bonitacyjna	I	II	III	IV	V	VI	VIz
Jakość gleb	najlepsza	bardzo dobra	dobra	średnia	słaba	najśłabsza	najśłabsza, za suche lub za mokre
Udział [%]	0,05	1	22	46	20	10	0,95

Źródło: POŚ dla gminy Lipsko do 2023 [I].

Pod względem jakości na terenie gminy przeważają gleby średniej jakości, znaczny udział mają również gleby dobre i słabe, gleby bardzo dobre i najśłabsze zajmują niewielką powierzchnię, zaś gleby najlepsze I klasy bonitacyjnej zaledwie ułamek procenta. Przewaga gleb dobrych i średnich odpowiada za głównie rolnicze wykorzystanie terenu gminy, użytki rolne pokrywają bowiem blisko 75% jej powierzchni.

Lasy porastają blisko 17% powierzchni gminy i znajdują się głównie w północnej części na terenie najsłabszych gleb.

Pod względem przydatności rolniczej na terenie gminy Lipsko dominuje kompleks żytnej, głównie bardzo dobry i dobry oraz słaby w okolicach Lipska. Pomiędzy Walentynowem i Józefowem przeważa natomiast kompleks pszennej dobrej, jest to teren najlepszych gleb utworzonych na lessach. W północnej części gminy porastanej głównie przez lasy, nieliczne użytki rolne pokrywa kompleks żytnej bardzo słaby oraz zbożowo-pastewny słaby, są to bowiem tereny najsłabszych gleb utworzonych na piaskach luźnych tworzących miejscowo wydmy (msip.wrotamazowska.pl).

Wśród upraw na terenie gminy dominują owoce (33%), głównie porzeczek oraz zboża (32,2%), głównie pszenżyto ozime, owies i pszenica ozima. Znaczną powierzchnię pokrywają ponadto pseudozboża (10,6%, głównie gryka i proso), a dalej rośliny oleiste (5,7%, głównie rzepak), kukurydza (4,9%), użytki zielone (4,8%) oraz warzywa (4,2%) i rośliny pastewne (4,2%). Pozostałe 0,4% to inne uprawy (rejestrupraw.arimr.gov.pl).

Straty rolnicze

Zmieniający się klimat może wpływać na częstsze występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych, np.: gradu, silnego wiatru oraz suszy i podtopień. Na terenie gminy dochodziło do tego typu zjawisk, zostały one opisane w dziale Ekstremalne zjawiska pogodowe. Zjawiska te oraz przymrozki wiosenne i deszcze nawalne mogą powodować straty w rolnictwie. W roku 2024 wskutek przymrozków wiosennych ucierpiało 535 gospodarstw, straty dotknęły głównie drzewa i krzewy owocowe na powierzchni około 2 500 ha, co stanowi większość tego typu upraw na terenie gminy. Uprawy w gminie zostały następnie dotknięte przez grad, nie spowodował on większych strat na już zniszczonych uprawach drzew i krzewów owocowych, ale uszkodził uprawy jare (gryka, proso i rzepak) na powierzchni około 300 ha należące do 49 gospodarstw (dane UMG Lipsko).

Tereny zdegradowane i wymagające rekultywacji

Warunki korzystania ze środowiska w trakcie realizacji inwestycji zgodnie z art. 82 ust. 1 *ustawy o oś* określa decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach, zaś w przypadku eksploatacji instalacji i urządzeń *ustawa poś*. Postępowanie w przypadku powstania szkody i zanieczyszczania określa *ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie* [25] oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie działań naprawczych [26]. Według ustawy obowiązek przeprowadzenia działań naprawczych spoczywa na podmiocie korzystającym ze środowiska lub władającym powierzchnią ziemi. Zgodnie z *ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych* [22] gruntami wymagającymi rekultywacji są takie, których wartość użytkowa zmalała (zdegradowane) lub została utracona (zdewastowane) wskutek zmian klimatycznych lub środowiskowych wynikających z działalności człowieka.

Według danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ) na terenie gminy Lipsko nie występują miejsca, w których zaistniała szkoda w środowisku lub zanieczyszczona byłaby powierzchnia ziemi (geoserwis.gdos.gov.pl), nie występują również grunty zdewastowane i zdegradowane (zgodnie z *ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych*).

4.7.2 Analiza SWOT

Tabela 30. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Gleby”.

Obszar interwencji „Gleby”	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
→ przewaga gleb średniej i dobrej jakości, → głównie dobra przydatność rolnicza gleb, → brak miejsc, w których doszło do szkód w środowisku lub zanieczyszczenia powierzchni ziemi.	→ brak punktu krajowego monitoringu gleb, → występowanie strat rolniczych.

SZANSE	ZAGROŻENIA
→ zwiększanie retencji poprzez ochroną bagien i zadrzewień śródpolnych oraz magazynowanie wody pochodzącej z opadów, → stosowanie metod uprawy zapobiegających przesuszaniu gleb, → racjonalne korzystanie z zasobów wodnych, → stosowanie Kodeksu dobrej praktyki rolniczej. → promocja agrochemicznej obsługi rolnictwa, → rozwój rolnictwa ekologicznego, → ochrona lasów i zalesianie najłabszych gleb.	→ zmiany klimatu mogące skutkować pojawieniem się nowych chorób i szkodników, stepowaniem i pustynnieniem oraz degradacją gleb, → wystąpienie suszy, → stosowanie nieodpowiednich metod uprawy skutkujące wzrostem przesuszenia i spadkiem urodzajności gleb, → zanieczyszczenie gleb komunalno-bytowe, rolnicze lub związane z ruchem transportowym, → wzrost presji rolnictwa konwencjonalnego na gleby.

4.8 Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

4.8.1 Ocena stanu

Obowiązki związane z gospodarką odpadami określają głównie: *ustawa poś* [1], *ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* [19] oraz *ustawa o odpadach* [27]. Jak wynika z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, do obowiązków wójtów, burmistrzów i prezydentów miast należy między innymi objęcie systemem gospodarowania odpadami komunalnymi wszystkich mieszkańców i jego nadzorowanie, zapewnienie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych i ich zagospodarowanie zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, a także edukacja w zakresie prawidłowego nimi gospodarowania.

Według ustawy o odpadach gospodarka odpadami nie może powodować zagrożenia dla wody, powietrza, gleby, roślin i zwierząt, uciążliwości przez hałas lub zapach, a także wywoływać niekorzystnych skutków dla terenów wiejskich lub miejsc o szczególnym znaczeniu. Wprowadza hierarchię postępowania z odpadami (na pierwszym miejscu jest zapobieganie powstawaniu odpadów, na kolejnych odzysk i recykling, na ostatnim natomiast unieszkodliwianie), sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów i zasadę bliskości, mówiąca o przetwarzaniu odpadów w miejscu najbliższym miejscu ich wytworzenia. Zakazuje ponadto przetwarzania odpadów poza instalacjami, w przypadku odpadów komunalnych poza instalacjami komunalnymi, które służą do przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych lub pozostałości z przetwarzania tych odpadów i zapewniają: mechaniczno-biologiczne przetwarzanie tych odpadów i wydzielanie z odpadów zmieszanych frakcji nadających się w całości lub części do odzysku oraz składowanie odpadów powstających po mechaniczno-biologicznym przetwarzaniu lub sortowaniu tych odpadów.

W celu wdrażania powyższych zasad gospodarki odpadami na szczeblu krajowym i wojewódzkim opracowuje się plany gospodarki odpadami. Zawierają one m.in.: analizę aktualnego stanu gospodarki odpadami, identyfikują problemy w jej zakresie, prognozują zmiany, formułują cele i kierunki działań oraz określają środki zapobiegania powstawaniu odpadów. Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego uchwalono w roku 2018 [IX] i obowiązuje do czasu jego aktualizacji, przy czym niektóre zapisy należy rozumieć zgodnie z *ustawą o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw* [28]. Wśród jego załączników znajduje się Program zapobiegania powstawaniu odpadów oraz Program usuwania wyrobów zawierających azbest. Aktualnie trwają spotkania informacyjne, konsultacje społeczne i opiniowanie nowego dokumentu (mazovia.pl/pl/bip/zalaw-sprawe/ekologia-i-srodowisko/odpady/plan-gospodarki-odpadami-aktualizacje/).

Instalacje komunalne

Według art. 38 b ustawy o odpadach listę funkcjonujących instalacji prowadzi Marszałek województwa w Biuletynie Informacji Publicznej. Ostatniej aktualizacja listy instalacji na terenie województwa mazowieckiego dokonano 5 czerwca 2024 r. (mazovia.pl/pl/ekologia/lista-instalacji-komunalnych.html).

Tabela 31. Instalacje komunalne w województwie mazowieckim.

L.p.	Gmina, powiat	Adres instalacji	Podmiot zarządzający instalacją	Typ instalacji
1	Ciechanów	Wola Pawłowska, 06-452 Wola Pawłowska	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych sp. z o.o. w Ciechanowie, ul. Gostkowska 83, 06-400 Ciechanów	P, S
2	Grodzisk Mazowiecki	Kraśnicza Wola, nr dz. ew. 5/1	Zakład Gospodarki Komunalnej w Grodzisku Mazowieckim sp. z o.o., Chrzanów Duży 15A, 05-625 Chrzanów Duży	S
3	Nadarzyn, pruszkowski	ul. Turystyczna 38, 05-830 Nadarzyn	Przedsiębiorstwo Usługowe Hetman sp. z o.o., al. Krakowska 110/114, 00-971 Warszawa	P
4	Nasielsk, nowodworski	Jaskółowo, nr dz. ew. 382, 383 i 384	Nasielskie Budownictwo Mieszkaniowe sp. z o.o., ul. Kilińskiego 1/3, lok. 2, 16, 05-190 Nasielsk	S
5	Ostrołęka	ul. Turskiego 4, 07-401 Ostrołęka	Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o., ul. Joselewicza 1, 07-410 Ostrołęka	P, S
6	Ostrów Mazowiecka	Stare Lubiejewo, ul. Łomżyńska 11, 07-300 Ostrów Mazowiecka	Zakład Gospodarki Komunalnej w Ostrowi Mazowieckiej sp. z o.o., ul. B. Prusa 66, 07-300 Ostrów Mazowiecka	P, S
7	Otwock	Otwock-Świerk, ul. Lennona 4, 05-400 Otwock	Amest Otwock sp. z o. o., ul. Lennona 4, 05-400 Otwock	S
8	Płońsk	Dalanówek, 09-100 Dalanówek	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Płońsku sp. z o.o., ul. Adama Mickiewicza 4, 09-100 Płońsk	S
9		Poświętne, ul. Pułtusa 5, 09-100 Płońsk		P
10	Pruszków	ul. Przejazdowa 1, 05-800 Pruszków	Miejski Zakład Oczyszczania w Pruszkowie sp. z o.o., ul. Stefana Bryły 6, 05-800 Pruszków	S
11		ul. Stefana Bryły 6, 05-800 Pruszków		P
12	Radom	ul. Witosa 94, 26-600 Radom	Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe „RADKOM” sp. z o.o., ul. Witosa 76, 26-600 Radom	P
13		ul. Witosa 98, 26-600 Radom		S
14	Rzekuń, ostrołęcki	ul. Przemysłowa 45, 07-411 Ławy	MPK Pure Home sp. z o.o., ul. Kołobrzeska 5, 07-410 Ostrołęka	P
15	Sierpc	Rachocin, 09-200 Sierpc	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Sierpcu sp. z o.o., ul. Traugutta 33, 09-200 Sierpc	P, S
16	Stara Biała, płocki	Kobierniki 42, 09-413 Sikórz	Przedsiębiorstwo Gospodarowania Odpadami w Płocku sp. z o.o., ul. Przemysłowa 17, 09-400 Płock	P, S
17	Suchożębry, siedlecki	Wola Suchożębska, ul. Sokołowska 2, 08-125 Suchożębry	Zakład Utylizacji Odpadów sp. z o.o., ul. Błonie 3, 08-110 Siedlce	P, S
18	Warszawa	ul. Wólczyńska 249, 01-919 Warszawa	BYŚ Wojciech Byśkiniewicz, ul. Arkuszowa 43, 01-934 Warszawa	P
19	Warszawa	ul. Zawodzie 18, 02-981 Warszawa	REMONDIS sp. z o.o., ul. Zawodzie 18, 02-981 Warszawa	P
20	Wieczfnia Kościelna, mławski	Uniszki-Cegielnia, 06-500 Mława	NOVAGO sp. z o. o., ul. Grzebskiego 10, 06-500 Mława	S
21	Wiśniewo, mławski	Kosiny Bartosowe 57, 06-521 Kosiny Bartosowe	NOVAGO sp. z o. o., ul. Grzebskiego 10, 06-500 Mława	S
22	Wołomin	Stare Lipiny, Al. Niepodległości 253, 05-200 Wołomin	Miejski Zakład Oczyszczania w Wołominie sp. z o. o., ul. Łukasiewicza 4, 05-200 Wołomin	S
23	Zakroczym, nowodworski	ul. Byłych Więźniów Twierdzy Zakroczymskiej 19, 05-170 Zakroczym	Przedsiębiorstwo Gospodarki INWEST sp. z o. o., ul. Parkowa 1E, 05-230 Kobylka	S

Legenda: P – Instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych i wydzielenia z niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych frakcji nadających się w całości lub części do odzysku; S – Instalacja do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych.

Źródło: Lista funkcjonujących instalacji spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje pozwalające na przetwarzanie odpadów, o których mowa w art. 35 ust. 6 ustawy o odpadach.

Tabela 32. Instalacje planowane do budowy/rozbudowy/modernizacji w województwie mazowieckim.

Lp.	Gmina	Adres instalacji	Planowane działanie	Podmiot zarządzający instalacją
Instalacje mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych i wydzielenia z niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych frakcji nadających się w całości lub części do odzysku				
1	Ciechanów	Wola Pawłowska, 06-452 Wola Pawłowska	modernizacja/rozbudowa	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych sp. z o.o. w Ciechanowie, ul. Gostkowska 83, 06-400 Ciechanów
2	Iłża, radomski	obręb 6 (Gaworzyna), nr dz. ew. 124, 140, 141 i 148 i obręb 241 (Pieńki), nr dz. ew. 1, 2, 3 i 4	budowa	Qsawery sp. z o.o., ul. Pomorska 8/4, 30-039 Kraków
3	Lesznów, piaseczyński	Kol. Warszawska, Aleja Krakowska 108a, 05-552 Wólka Kosowska	rozbudowa	Jarper sp. z o.o., Kolonia Warszawska, Aleja Krakowska 108a, 05-552 Wólka Kosowska
4	Maków Mazowiecki	Maków Mazowiecki, obręb 1, nr dz. ew. 332	budowa	Błysk Bis sp. z o.o., ul. Moniuszki 108, 08-200 Maków Mazowiecki

5	Ostrów Mazowiecka	Stare Lubiejewo, ul. Łomżyńska 11, 07-300 Ostrów Mazowiecka	rozbudowa/modernizacja	Zakład Gospodarki Komunalnej w Ostrowi Mazowieckiej sp. z o. o., ul. B. Prusa 66, 07-300 Ostrów Mazowiecka
6	Otwock	Otwock-Świerk, obręb 197, nr dz. ew. 23 i obręb 198, nr dz. ew. 1, 2, 3, 4, 6/1, 9, 10, 11	budowa	Amest Otwock sp. z o. o., ul. Lennona 4, 05-400 Otwock
7	Stara Biała, płocki	Kobierniki 42, 09-413 Sikórz	rozbudowa/modernizacja	Przedsiębiorstwo Gospodarowania Odpadami w Płocku sp. z o. o. ul. Przemysłowa 17, 09-400 Płock
8	Warszawa	ul. Wólczyńska 249, 01-919 Warszawa	modernizacja	BYŚ Wojciech Byśkiniewicz, ul. Arkuszowa 43, 01-934 Warszawa
9	Wieczfnia Kościelna, mławski	Uniszki-Cegielnia, 06-500 Mława	rozbudowa/modernizacja	NOVAGO sp. z o. o., ul. Grzebskiego 10, 06-500 Mława
10	Wierzbica, radomski	Rzeczków Kolonia, obręb 9, nr dz. ew. 310/40, 310/21, 310/11	budowa	Bioelektra Wierzbica sp. z o.o., ul. Jasna 1, lok. 307, 00-013 Warszawa
Instalacje do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów				
11	Ciechanów	Wola Pawłowska, 06-452 Wola Pawłowska	rozbudowa	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych sp. z o.o. w Ciechanowie, ul. Gostkowska 83, 06-400 Ciechanów
12	Iłża, radomski	obwód 6 (Gaworzyna), nr dz. ew. 124, 140, 141 i 148; obręb 241 (Pieńki), nr dz. ew. 1, 2, 3 i 4	budowa	Qsawery sp. z o.o., ul. Pomorska 8/4, 30-039 Kraków
13	Płoniawy Bramura, makowski	Kalinowiec	budowa	Składowisko Kalinowiec sp. z o.o., ul. Partyzantów 4, 05-850 Ożarów Mazowiecki
14	Tarczyn, piaseczyński	obwód 32 (Suchodół), nr dz. ew. 16 i 17	budowa	Mega – Żwir s.c. Grzegorz Ślipiec, Beata Ślipiec, ul. Poniatowskiego 18, 05-090 Janki

Źródło: Lista instalacji planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

W granicach gminy Lipsko nie występuje żadna z instalacji komunalnych. Najbliżej znajdują się instalacje do przetwarzania i składowania odpadów w gminie Kunów w powiecie ostrowieckim w województwie świętokrzyskim i w mieście Puławy w powiecie puławskim w województwie lubelskim. Najbliżej z instalacji komunalnych leżących na terenie województwa mazowieckiego znajdują się instalacje w Radomiu wymienione w powyższej tabeli. Instalacje w Kunowie i Puławach położone są w odległości niespełna 50 km od siedziby gminy Lipsko, natomiast instalacja w Radomiu w odległości blisko 60 km.

Na terenie gminy w miejscowości Wólka w obrębie ewidencyjnym Wola Solecka Wólka znajduje się nieczynne składowisko odpadów. Położone jest na terenie leśnym w odległości około 2 km od najbliższych zabudowań wiejskich. Składowisko zostało zamknięte w 2012 r., zaś w latach 2023-2024 prowadzono jego rekultywację w kierunku leśnym. Składowisko nadal podlega monitoringowi poeksploatacyjnemu (echodnia.eu/radomskie/przywroca-teren-naturze-trwa-rekultywacja-bylego-skladowiska-odpadow-w-miejscowosci-wola-solecka-wolka-w-gminie-lipko/ar/c1-17800199, dane UMG Lipsko). Nielegalne składowiska odpadów („dzikie wysypiska śmieci”) na terenie gminy nie występują (dane UMG Lipsko).

System gospodarowania odpadami na terenie gminy Lipsko

Na terenie gminy funkcjonuje system gospodarowania odpadami nadzorowany przez gminę i obejmujący nieruchomości zamieszkałe. Usługę odbioru odpadów od właścicieli nieruchomości świadczy Zakład Usług Komunalnych w Lipsku Sp. z o.o. (Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością) z częstotliwością opisaną w poniższej tabeli:

Tabela 33Częstotliwość odbioru odpadów z terenu gminy Lipsko.

Rodzaj odpadów	Teren miasta Lipsko	Teren gminy Lipsko
Zmieszane	kwiecień-październik: 2/miesiąc listopad-marzec: 1/miesiąc	1/miesiąc
Bioodpady		
Tworzywa sztuczne i metale	1/miesiąc	
Szkło i papier	1/2 miesiące	
Popiół	2/sezon grzewczy (październik-kwiecień)	
Odpady wielkogabarytowe i elektroodpady	2/rok	

Źródło: samorząd.gov.pl/web/miasto-i-gmina-lipko/harmonogram-odbioru-odpadow-komunalnych.

Drugim filarem gospodarki odpadami jest Punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK), który znajduje się przy ul. Soleckiej w Lipsku obok oczyszczalni ścieków. Prowadzony jest przez Zakład Usług Komunalnych w Lipsku Sp. z o.o. (Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością) i czynny we

wtorki i soboty. Mieszkańcy mogą do niego bezpłatnie dostarczyć następujące selektywnie zebrane odpady komunalne: papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, opakowania wielomateriałowe, odpady zawierające niebezpieczne składniki, przeterminowane leki i chemikalia, odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałe w gospodarstwach domowych (np.: igły i strzykawki), zużyte baterie i akumulatory, sprzęt elektryczny i elektroniczny oraz opony (do 4 szt./rok na nieruchomości), meble i inne odpady wielkogabarytowe, popiół oraz odpady budowlane i rozbiórkowe (do 0,5 m³ lub 500 kg/rok na lokal mieszkalny). PSZOK nie przyjmuje natomiast odpadów zmieszanych, bioodpadów, azbestu, papy, części samochodowych, sprzętu budowlanego i urządzeń przemysłowych, odpadów poprodukcyjnych oraz pochodzących z działalności gospodarczej, odpadów w nieuszczelnionych opakowaniach, butli gazowych i gaśnic, waty, wełny szklanej i styropianu z zabrudzeniami, padłych zwierząt oraz odpadów pochodzących z pielęgnacji terenów zielonych (Regulamin Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych [X], samorząd.gov.pl/web/miasto-i-gmina-lipsko/punkt-selektywnego-zbierania-odpadow-komunalnych).

Bioodpady z terenu zabudowy jednorodzinnej, poza odbiorem z nieruchomości, mogą być zagospodarowywane w kompostownikach przydomowych (Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Lipsko [6 WM]). Natomiast przeterminowane leki, poza PSZOK, mogą być również dostarczone do aptek, których wykaz znajduje się na stronie: samorząd.gov.pl/web/miasto-i-gmina-lipsko/zasady-segregacji-odpadow-komunalnych. Odpady z działalności rolniczej nie należą do odpadów komunalnych, ich wytwórca powinien posiadać umowę na ich odbiór z uprawnionym podmiotem. Wykaz podmiotów przyjmujących tego typu odpady gmina udostępnia na stronie internetowej: samorząd.gov.pl/web/miasto-i-gmina-lipsko/wykaz-punktow-zbierania-folii-sznurka-i-opon.

Charakterystyka gospodarki odpadami na terenie gminy

Tabela 34. Informacja o podstawowych frakcjach odpadów komunalnych odebranych i dostarczonych do PSZOK z terenu gminy Lipsko w latach 2020–2023.

Kod odpadów komunalnych	Rodzaj odpadów	Masa odebranych odpadów [Mg]			
		2020	2021	2022	2023
20 03 01	Nieselegowane (zmieszane) odpady komunalne	1 137,60	1 160,36	1 155,22	1 096,72
10 01 01	Żużle, popioły paleniskowe i pyły z kotłów (na paliwa stałe)	-	169,64	31,07	150,00
15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	39,88	97,42	73,62	68,37
15 01 02, 17 02 03	Opakowania z tworzyw sztucznych i tworzywa sztuczne	170,06	238,31	244,26	242,84
15 01 07	Opakowania ze szkła	251,12	213,81	200,61	190,66
16 01 03	Zużyte opony	9,50	15,14	12,08	20,96
17 01 01, 17 01 07, 17 09 04	Zmieszane odpady z budowy, remontów i demontażu, w tym odpady betonu, gruzu, ceramiki i wyposażenia niezawierające niebezpiecznych substancji	36,74	107,57	-	117,81
20 01 23*	Urządzenia zawierające freony	9,72	7,04	4,11	-
20 01 32	Leki inne niż cytotoksyczne i cytostatyczne		1,15	0,49	0,40
20 01 35*	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne zawierające niebezpieczne składniki	12,87	6,00	9,56	13,79
20 01 36	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne niezawierające niebezpiecznych składników	8,58	7,37	7,26	4,82
20 01 99	Inne niewymienione frakcje zbierane w sposób selektywny	121,92	7,88	-	-
20 02 01, 20 01 08	Odpady ulegające biodegradacji	203,22	254,58	248,10	264,14
20 02 03	Inne odpady nieulegające biodegradacji	67,12	63,40	45,58	92,98
20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	92,72	119,30	87,44	99,06
RAZEM		2 161,06	2 468,96	2 119,40	2 362,55

Źródło: Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Miasta i Gminy Lipsko za lata 2020-2023.

Tabela 35. Charakterystyka gospodarowania odpadami na terenie gminy Lipsko.

Rok	2020	2021	2022	2023
-----	------	------	------	------

Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych [%]	wymagany	50	20	25	35
	osiągnięty	40,63	21,09	32,15	39,48
Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazanych do składowania [%]	wymagany	35	35	35	35
	osiągnięty	6,60	9,96	10,51	10,52
Odpady zmieszane w stosunku do ogółu odebranych odpadów [%]		52,64	47,00	54,51	46,42
Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami [os.]		8 575	8 531	8 499	8 404
Masa odpadów wyprodukowanych na mieszkańca gminy [kg]	zmieszanych	132,66	136,02	135,92	130,50
	ogółem	252,02	289,41	249,37	281,12
Stawka opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi zbieranymi w sposób selektywny [zł]		14	18	18	18
Nakłady finansowe poniesione na gospodarkę odpadami komunalnymi [zł]		1 489 445,36	1 657 247,70	1 631 861,51	1 847 926,08

Źródło: Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Miasta i Gminy Lipsko za lata 2020-2023.

Ilość produkowanych na terenie gminy odpadów zmieszanych, poza wzrostem w 2021 roku, spada. Spada również ich ilość wyprodukowana przez mieszkańca oraz udział w ogóle odebranych odpadów. Ogólna ilość wyprodukowanych odpadów w roku 2023 w porównaniu do roku 2022 wzrosła, wzrosła również ich ilość wyprodukowana przez mieszkańca i poniesione nakłady finansowe. Dalszy wzrost ilości odpadów produkowanych przez mieszkańców spowoduje wzrost opłaty za gospodarowanie odpadami, w roku 2023 wpływy z wpłat wnoszonych przez mieszkańców w ramach opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi nie pokryły poniesionych kosztów.

Gmina w latach 2020-2023 osiągała wymagany poziom ograniczenia masy odpadów biodegradowalnych przekazanych do składowania i jedynie w roku 2020 nie osiągnęła wymaganego poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych. Sposób wyliczania poziomu recyklingu, zgodnie z ustawą *o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw* [29], w 2021 r. uległ zmianie, wynika z tego pozorny znaczny spadek poziomu recyklingu na terenie gminy w roku 2021.

Obowiązek osiągania wyznaczonych poziomów recyklingu odpadów komunalnych oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania wynika z ustawy *o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*. Sposoby obliczania podanych poziomów opisuje art. 3b ust. 1a oraz 1b ww. ustawy, a także według art. 3b ust. 3 ww. ustawy rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska *w sprawie sposobu obliczania poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych* [30] oraz według art. 3c ust. 2 ww. ustawy, rozporządzenie Ministra Środowiska *w sprawie poziomów ograniczania składowania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji* [31]. Według ustawy *o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw* [32] pojawił się nowy obowiązek nieprzekraczania poziomu składowania, będącego stosunkiem masy odpadów komunalnych przekazanych do składowania do masy wytworzonych odpadów, w latach 2025-2029 nie powinien on przekroczyć 30%, w latach 2030-2034 – 20%, zaś od 2035 r. – 10%.

Opady niebezpieczne

Tabela 36. Wyroby zawierające azbest usunięte z terenu gminy Lipsko w latach 2020-2023.

Rok	2020	2021	2022	2023	Razem
Kwota dofinansowania [zł]	49 085,00	-	34 304,00	35 000,00	118 389
Liczba dofinansowanych wniosków [szt.]	44	26	37	41	148
Ilość usuniętego azbestu [Mg]	200	81	200	200	681

Źródło: dane UMG Lipsko.

W latach 2020-2023 z terenu gminy usunięto około 681 Mg wyrobów azbestowych, dofinansowanie z WFOŚiGW na ten cel wyniosło blisko 118,4 tys. zł. Na terenie gminy do unieszkodliwienia nadal pozostaje znaczna ilość wyrobów azbestowych (dane UMG Lipsko).

4.8.2 Analiza SWOT

Tabela 37. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów”.

Obszar interwencji „Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów”

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
→ prowadzony monitoring zamkniętego składowiska odpadów, → funkcjonowanie systemu gospodarki odpadami, → działalność PSZOK, → możliwość kompostowania bioodpadów, → spadek ilości produkowanych odpadów zmieszanych i ich udziału w ogóle odpadów, → usuwanie azbestu z terenu gminy.	→ wzrost ogólnej ilości wyprodukowanych odpadów w 2023 r., → wzrost poniesionych nakładów finansowych na gospodarowanie odpadami, → wyroby azbestowe pozostające w wykorzystaniu na terenie gminy.
SZANSE	ZAGROŻENIA
→ ograniczenie ilości produkowanych odpadów komunalnych, → spadek ilości powstających odpadów zmieszanych oraz dążenie do ich eliminacji i gospodarki odpadami o obiegu zamkniętym, → prowadzenie prawidłowej segregacji odpadów, → rozwój nowoczesnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, → edukacja mieszkańców odnośnie metod ograniczania produkcji odpadów i hierarchii postępowania z nimi, → promowanie kampanii społecznych i inicjatyw obywatelskich ograniczających ilość powstających odpadów.	→ wzrost ilości powstających odpadów i odpadów zmieszanych, → niewłaściwa segregacja odpadów, → wzrost kosztów gospodarowania odpadami i wysokości opłat dla mieszkańców, → nieświadomość mieszkańców w zakresie konieczności ograniczania ilości powstających odpadów i hierarchii postępowania z nimi, → niewłaściwe zagospodarowywanie odpadów, np.: powstawanie dzikich wysypisk i spalanie odpadów w kotłach domowych, → postępująca degradacja wyrobów azbestowych uwalniająca włókna do środowiska.

4.9 Zasoby przyrodnicze

4.9.1 Ocena stanu

Lasy

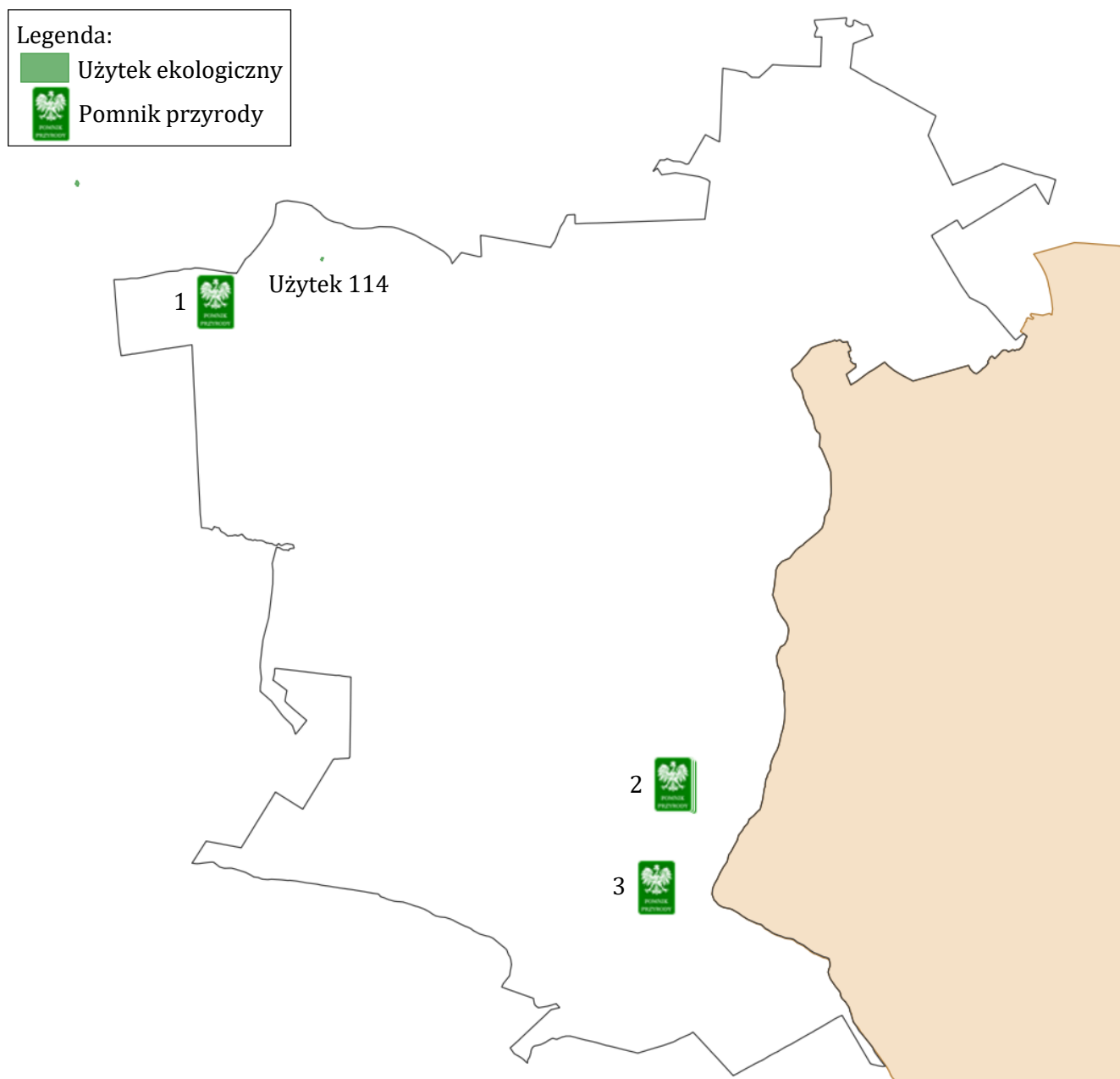
Lasy porastają blisko 17% całkowitej powierzchni gminy Lipsko, znajdują się głównie w północnej części gminy oraz w postaci izolowanych płatów w części południowej. Ponad 73,6% to lasy prywatne, zaś niespełna 26,4% – lasy publiczne należące głównie do Skarbu Państwa i w większości pozostające pod zarządem Lasów Państwowych, lasy gminne nie występują (dane GUS). Lasy porastające teren gminy są mieszane, tworzą je głównie sosna, dąb i brzoza oraz podrzędnie lipa, grab, osika i olsza oraz miejscowo: świerk, robinia akacjowa, buk, wierzba, modrzew i wiąz. Podszyt tworzą natomiast kruszyna, jałowiec, jarząb (jarzębina), czeremcha, bez czarny, berberys pospolity i leszczyna (bdl.lasy.gov.pl/portal/mapy).

Na granicy gmin Lipsko i Ciepiałów znajduje się jeden punkt należący do sieci powierzchni obserwacyjnych I rzędu krajowego monitoringu lasów (gios.gov.pl/monlas/). Lasy w gminie w roku 2023 wykazywały uszkodzenie drzewostanów na poziomie 20-25%, co oznacza procent drzew charakteryzujących się klasą defoliacji (utrata liści) od II do IV. II klasa to poziom defoliacji przekraczający 25% drzewa, natomiast klasa IV to drzewo martwe. Defoliacja poniżej 25% to poziom ostrzegawczy. Stan lasów na terenie gminy uległ poprawie w stosunku do roku 2020, wówczas uszkodzenie drzewostanów wynosiło powyżej 25% (Stan zdrowotny lasów w Polsce w latach 2020-2023 na podstawie badań monitoringowych). Największym wyzwaniem dla lasów pozostaje zanieczyszczenie powietrza i eutrofizacja zwiększające wrażliwość ekosystemów leśnych i ich podatność na inne zagrożenia, szczególnie choroby grzybowe, gradacje szkodników oraz pasożyty. Straty powodują również czynniki abiotyczne, głównie wiatr i susza, a także zwierzęta. Dużym zagrożeniem są również pożary (Raport o stanie lasów w Polsce 2022).

Formy ochrony przyrody

Ustanawianie i cele istnienia form ochrony przyrody opisują przepisy ustawy o ochronie przyrody [33]. Zgodnie z art. 112 ww. ustawy różnorodność biologiczna i krajobrazowa podlega PMŚ. Monitoring polega na obserwacji zachodzących zmian i ocenie stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków podlegających

ochronie, służy on także ocenie skuteczności stosowanych metod ochrony przyrody. Na terenie gminy Lipsko występuje użytek ekologiczny oraz pomniki przyrody.

Rysunek 15. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Lipsko.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych mapy.geoportal.gov.pl i geoserwis.gdos.gov.pl.

❖ Użytki ekologiczne [7 WM]¹⁰

Jedyny użytek ekologiczny na terenie gminy Lipsko znajduje się w jej północnej części na terenie leśnym na północ od miejscowości Huta i Maziarze na obszarze działki o nr 166 w obrębie nr 10 Huta. Użytek posiada powierzchnię 0,2 ha i nazwę: użytek 114 (kod: PL.ZIPOP.1393.UE.1409033.113). Jest to zagłębienie terenu wypełnione wodą i częściowo porośnięte lasem.

❖ Pomniki przyrody [8 WM]

Tabela 38. Pomniki przyrody na terenie gminy Lipsko.

Nr	Gatunek	Wysokość [m]	Obwód [cm]	Położenie			Kod crfop*
				Lokalizacja	Obręb	Nr działki	
1	Sosna pospolita (<i>Pinus silvestris</i>)	11	300	Przy wygonie na północny wschód od miejscowości Leszczyny	0018 Leszczyny	79/1	-
2	Lipa szerokolistna (<i>Tilia platyphyllos</i>)	28	220		03 Nałęczyn	409/8	913

¹⁰ Formy ochrony przyrody utworzone przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. [33], zgodnie z art. 153 ww. ustawy stały się formami ochrony przyrody w rozumieniu nowej ustawy.

	Wiąz szypułkowy (<i>Ulmus laevis</i>)	31	330	Teren zabytkowego parku dworskiego w Daniszowie			911
	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>)	35	500				
	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>)	31	330				
3	Jałowiec pospolity (<i>Juniperus communis</i>)	6	58	Obok nieruchomości Walentynów 51		17/4	915

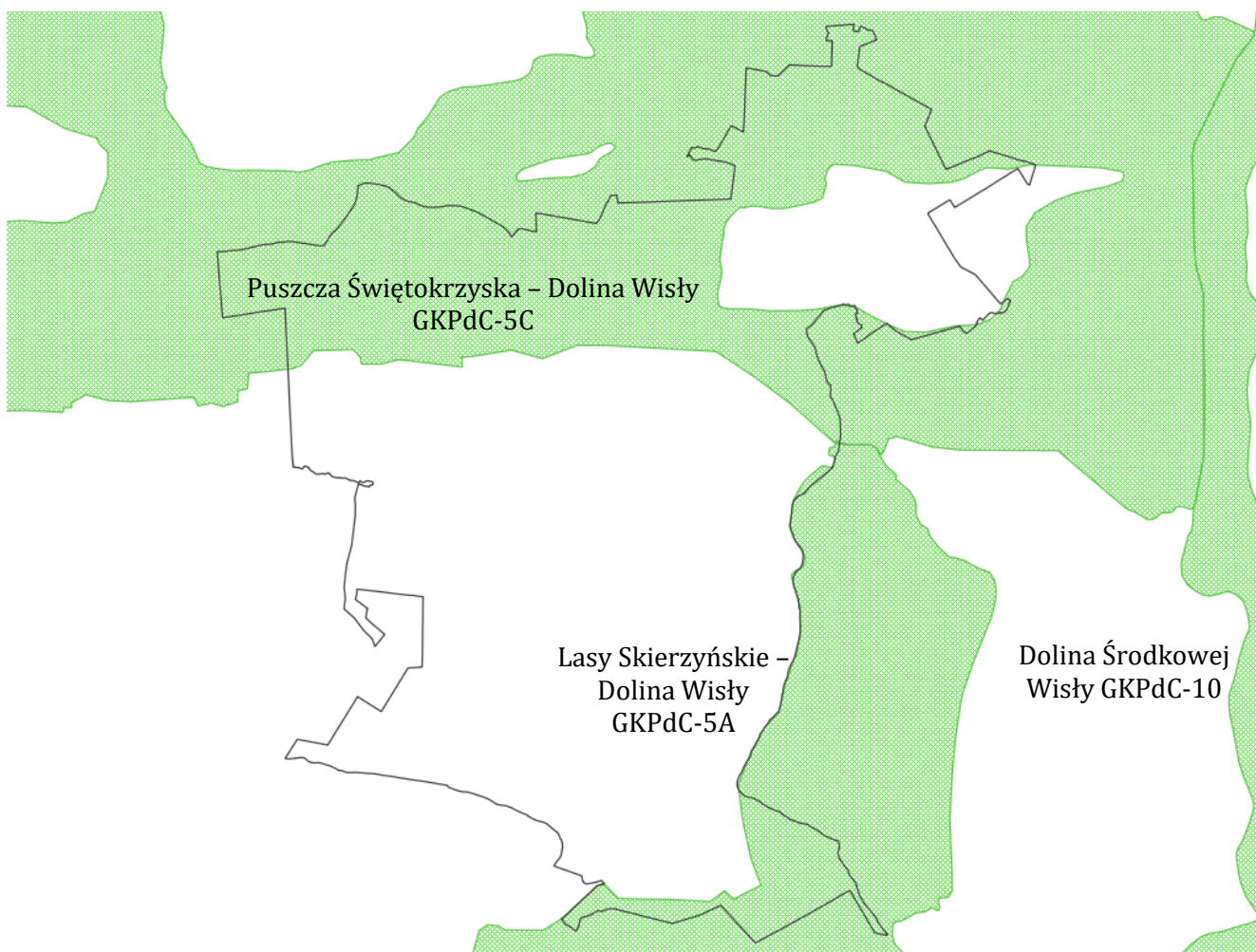
Legenda: crfop – centralny rejestr form ochrony przyrody, * – początek kodu: PL.ZIPOP.1393.PP.1409033.

Źródło: crfop.gdos.gov.pl/CRFOP, [8 WM].

Na terenie gminy Lipsko znajdują się 4 pomniki przyrody, które obejmują 6 drzew: sosnę pospolitą w pobliżu miejscowości Leszczyny, wiąz szypułkowy, lipę szerokolistną i dwie lipy drobnolistne w parku w Daniszowie oraz jeden jałowiec w Walentynowie.

Korytarze ekologiczne

Przez teren gminy przebiegają dwa korytarze ekologiczne: Puszcza Świętokrzyska – Dolina Wisły oraz Lasy Skierzyńskie – Dolina Wisły.

Rysunek 16. Gmina Lipsko względem orientacyjnego przebiegu korytarzy ekologicznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapa.korytarze.pl.

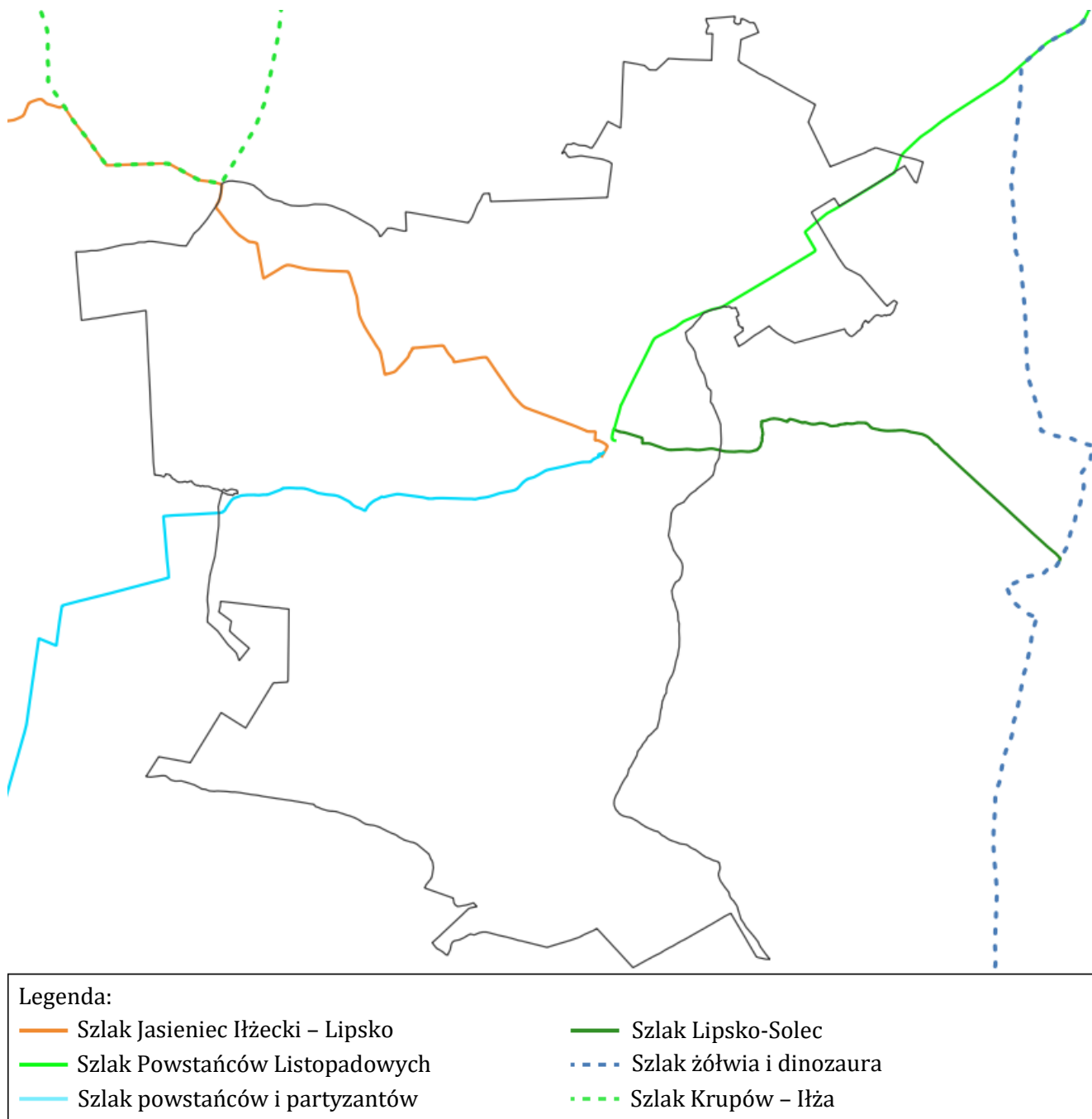
Oba korytarze stanowią część głównego korytarza Południowo-Centralnego łączącego Roztocze z Borami Dolnośląskimi poprzez Puszcę Świętokrzyską i Stawy Milickie. Korytarze główne zapewniają łączność ekologiczną w skali kraju i kontynentu (korytarze.pl, mapa.korytarze.pl). Poza korytarzami funkcjonują również lokalne powiązania w postaci dolin rzecznych i izolowanych terenów leśnych.

Tereny zieleni gminnej

Na terenie gminy Lipsko znajduje się jeden zieleniec o powierzchni 0,5 ha, zieleń osiedlowa o powierzchni 2,8 ha, zabytkowy park dworski w Daniszowie, a także 3 cmentarze o łącznej powierzchni 4,7 ha (dane GUS).

Szlaki turystyczne

Atrakcje turystyczne na terenie gminy, to zabytki wymienione w rozdziale 4.5 i Gminnej ewidencji zabytków, tradycyjny wiejski krajobraz kulturowy oraz walory naturalne w postaci wciętych dolin rzecznych i kompleksów leśnych. Gmina znajduje się około 50 km od Radomia oraz zaledwie 2 km od doliny Wisły.

Rysunek 17. Szlaki turystyczne przebiegające przez teren i w pobliżu gminy Lipsko.

Źródło: opracowanie własne na podstawie mazowsze.szlaki.pttk.pl/mapa i danych UMG Lipsko.

Gmina jest atrakcyjna szczególnie dla turystyki rowerowej, przez jej teren przebiegają szlaki przedstawione na powyższym rysunku, które mogą być dowolnie modyfikowane. Szlak Jasieniec Iłżecki – Lipsko oraz przebiegający w pobliżu północnej granicy gminy szlak Krupów – Iłża prowadzą mało uczęszczanymi drogami wiodącymi przez malownicze lasy i tereny wiejskie Równiny Radomskiej i Przedgórze Iłżeckiego, śladem szlaku Jasieniec Iłżecki – Lipsko prowadzi ponadto szlak słoneczny. Szlak

Powstańców Listopadowych wiedzie z Janowca w powiecie puławskim i upamiętnia bitwę pod Lipskiem i Chotczą. Szlak powstańców i partyzantów prowadzi przez Sienno do Rzeczniowa nawiązując do działań Dionizego Czachowskiego w czasie powstania styczniowego i Wincentego Tomasika w czasie II wojny światowej. Szlak Lipsko – Solec poprowadzony jest szutrową drogą wzdłuż lasu przez teren obszaru chronionego krajobrazu Solec nad Wisłą. Szlak żółwia i dinozaura łączy Kazimierz Dolny i Bałtów, w okolicy Kazimierza znajdują się kamieniołomy bogatych w skamieniałości skał kredowych, natomiast w Bałtowie odsłaniają się skały jury z zachowanymi tropami dinozaurów i położony jest pierwszy w Polsce JuraPark (jurapark.pl/odkrycia-w-baltowie/).

Choroby zwierzęce

Teren gminy leży w II strefie objętej ograniczeniami związanymi z afrykańskim pomorem świń, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie (...) afrykańskiego pomoru świń [34] (bip.wetgiw.gov.pl/asf/mapa). Na terenie gminy nie stwierdzono występowania ognisk ASF, ani innych chorób zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania (według ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt [35]).

Edukacja ekologiczna

Na terenie gminy funkcjonuje punkt konsultacyjno-informacyjny programu Czyste Powietrze, który również posiada wymiar edukacji ekologicznej oraz Lokalne Centrum Edukacji Ekologicznej działające w Lipskim Centrum Kultury. Edukacja ekologiczna prowadzona jest również za pośrednictwem strony internetowej gminy (samorząd.gov.pl/web/miasto-i-gmina-lipsko), w ramach współpracy gminy z lokalnymi mediami (np.: mojelipsko.info), a także w ramach działalności edukacyjnej w szkołach na terenie gminy.

4.9.2 Analiza SWOT

Tabela 39. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Zasoby przyrodnicze”.

Obszar interwencji „Zasoby przyrodnicze”	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
→ defoliacja lasów poniżej 25%, → użytek ekologiczny i pomniki przyrody, → korytarze ekologiczne przebiegające przez gminę, → wytyczone szlaki turystyczne, → brak ognisk groźnych chorób zwierzęcych, → prowadzenie edukacji ekologicznej dla mieszkańców.	→ niewielka powierzchnia lasów, → przekształcenie naturalnego krajobrazu (np.: uregulowane cieki), → nieliczne formy ochrony przyrody.
SZANSE	ZAGROŻENIA
→ zwiększenie lesistości w oparciu o gatunki rodzime, → racjonalna gospodarka leśna, → ochrona i rozwój form ochrony przyrody, → objęcie ochroną wszystkich terenów przyrodniczo cennych: zadrzewień i zabagnień śródpolnych na terenach rolniczych oraz naturalnych koryt rzek, → renaturyzacja dolin i koryt cieków uregulowanych, → zrównoważona ekoturystyka, → budowa sieci szlaków turystycznych wraz z odpowiednią infrastrukturą, → wzrost świadomości mieszkańców odnośnie ochrony przyrody oraz zachowania na terenach chronionych.	→ postępujące zmiany klimatu zwiększające zagrożenie suszą i pożarami dla lasów, → wzrost gospodarczego wykorzystania lasów, → dalsze przekształcanie krajobrazu, w tym likwidacja oczek wodnych, bagien i otaczającej je roślinności oraz zadrzewień śródpolnych, → zanieczyszczenie środowiska pochodzące z sektora transportowego i mieszkaniowego, → zabudowywanie dolin rzek i fragmentacja lasów zagrażające ciągłości lokalnych powiązań ekologicznych.

4.10 Zagrożenia poważnymi awariami

4.10.1 Ocena stanu

Według art. 243 ustawy poś [1] ochrona środowiska przed poważną awarią oznacza zapobieganie zdarzeniom mogącym ją powodować i jej skutkom dla ludzi i środowiska. Zgodnie z art. 271b ww. ustawy

GIOŚ jest organem właściwym do realizacji zadań Ministra Środowiska w sprawach: przeciwdziałania poważnym awariom, transgranicznym skutkom awarii przemysłowych oraz awaryjnym zanieczyszczeniom wód granicznych. Zaś zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 4 oraz art. 29 pkt 3 ustawy o *Inspekcji Ochrony Środowiska* [8] do zadań Inspekcji Ochrony Środowiska należy, poza przeciwdziałaniem poważnym awariom, również nadzór nad usuwaniem ich skutków oraz badanie przyczyn. GIOŚ zgodnie z art. 31 ust. 3 ww. ustawy prowadzi rejestr poważnych awarii.

Zakłady ryzyka i inne obiekty mogące stwarzać zagrożenie poważną awarią [36]

Na terenie gminy nie są ulokowane zakłady o dużym ryzyku poważnej awarii przemysłowej, znajduje się natomiast zakład o zwiększonym ryzyku poważnej awarii (Mapa Zagrożeń – Mazowsze, Lokalizacja zakładów o zwiększonym i dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej). Jest to producent płyt warstwowych ściennych i dachowych Kingspan Sp. z o.o. W Lipsku znajduje się ponadto producent mrożonych warzyw i owoców Scandic Food Sp. z o.o. wykorzystujący w procesie produkcyjnym amoniak. Ilość substancji nie przekracza wartości progowych pozwalających na zaliczenie zakładu jako zagrożonego awarią przemysłową, ale na jego terenie funkcjonuje Zespół Ratownictwa Chemicznego. W 2022 r. na terenie zakładu odbyły się ćwiczenia, w których uczestniczył zakładowy Zespół Ratownictwa Chemicznego wraz z dwoma zastępami Państwowej Straży Pożarnej w Lipsku, trzema zastępami Ochotniczych Straży Pożarnych z Lipska, Solca nad Wisłą i Maruszowa oraz Koordynatorem Medycznym z Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Lipsku (gov.pl/web/kppsp-lipisko/cwiczenia-praktyczne-na-terenie-zakladu-produkcyjnego-scandic-food-sp-z-oo). Na terenie gminy brak zakładów wymagających pozwolenia zintegrowanego, których działalność może powodować znaczne zanieczyszczenie środowiska (dane.gov.pl/pl/dataset/1673,rejestr-instalacji-posiadajacych- pozwolenie-zintegrowane). Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka, krajowa i drogi lokalne. Każdy z tych szlaków stwarza teoretyczne zagrożenie powstaniem zdarzeń drogowych o znamionach poważnej awarii, np.: z wyciekami substancji niebezpiecznych. Bezpieczeństwo na drodze zależy od jej właścicieli i przewoźników, ale szczególnie od użytkowników.

Poważne awarie i zdarzenia o znamionach poważnej awarii [37]

W ostatnich latach na terenie gminy nie odnotowano zdarzeń będących poważnymi awariami, ani zdarzeń o znamionach poważnej awarii.

Ochotnicze straże pożarne (OSP)

Na terenie gminy funkcjonują 4 jednostki OSP: Długowola, Krępa Kościelna, Lipsko, Maruszów i Wola Solecza. OSP Krępa Kościelna i Maruszów należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (gov.pl/web/kppsp-lipisko/gmina-lipisko).

4.10.2 Analiza SWOT

Tabela 40. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Zagrożenia poważnymi awariami”.

Obszar interwencji „Zagrożenia poważnymi awariami”	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
→ brak zakładów wymagających pozwolenia zintegrowanego, → brak zdarzeń o znamionach poważnej awarii, → funkcjonowanie jednostek OSP.	→ zakład o zwiększonym ryzyku poważnej awarii przemysłowej.

SZANSE	ZAGROŻENIA
→ doposażenie i szkolenie służb ratowniczych, → określenie metod postępowania w razie wystąpienia zdarzeń kwalifikowanych jako poważne awarie lub katastrofy naturalne, → remonty i modernizacja dróg wpływające na zmniejszenie zagrożenia zdarzeniami drogowymi,	→ wystąpienie zdarzeń o znamionach poważnej awarii, → długotrwałe susze i wzrost zagrożenia pożarowego, → wystąpienie trudnych do opanowania pożarów mogących powodować znaczne straty dla środowiska i ludzi,

→ wzrost świadomości mieszkańców co do bezpiecznego zachowania na drogach oraz postępowania w razie ekstremalnych zjawisk pogodowych.	→ możliwość zanieczyszczenia środowiska poprzez wyciek substancji niebezpiecznych w ciągu szlaków komunikacyjnych, np.: podczas zdarzeń drogowych.
---	--

5. Prognoza stanu środowiska na terenie gminy Lipsko

Ze względu na zmiany klimatu przewiduje się wzrost częstości występowania lat anomalnie lub ekstremalnie ciepłych i suchych, ale również wzrost zagrożenia zjawiskami ekstremalnymi, szczególnie gradem, deszczami nawalnymi, silnym wiatrem, ale również przymrozkami wiosennymi i suszą.

Nie przewiduje się pogorszenia jakości powietrza na terenie gminy. Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla Mazowsza, w tym m.in.: wymiana źródeł ciepła (np.: w ramach programu Czyste powietrze) i kontrole przestrzegania uchwały antysmogowej to działania mogące poprawić jakość powietrza i wyeliminować zagrożenie występowaniem dni ze smogiem w sezonie grzewczym na terenie gminy. Gmina ma niewielki wpływ na przekroczenie norm ozonu.

Przewiduje się spadek zagrożenia ze strony hałasu wraz z zakończeniem budowy i przebudowy drogi krajowej i wojewódzkiej na terenie gminy. Budowa zabezpieczeń akustycznych wzdłuż najsilniej użytkowanych dróg, ich przebudowa i modernizacja, a także potencjalny rozwój elektromobilności mogą zmniejszyć zagrożenie hałasem. Nie jest przewidywane pojawienie się zagrożenia ze strony pól elektromagnetycznych.

Nie przewiduje się pogorszenia jakości wód podziemnych i ich zanieczyszczenia. Nie przewiduje się również znacznej poprawy stanu wód powierzchniowych w perspektywie najbliższych lat ze względu na stopień ich przekształcenia i presję ze strony zanieczyszczeń rolniczych (np.: nawozy sztuczne) oraz komunalno-bytowych (np.: ścieki), a także brak ogólnie ustalonego planu poprawy stanu wód obejmującego np.: renaturyzację cieków, odtwarzanie bagien i mokradeł, wprowadzanie stref buforowych na krawędziach pól i rozwój rolnictwa ekologicznego. Zmiany klimatu mogą przynieść wzrost zagrożenia dla mieszkańców gminy ze strony podtopień, które mogą pojawić się wskutek opadów nawalnych.

Na terenie gminy nie występują nawracające problemy z jakością wody pitnej powodujące jej długotrwały brak przydatności do spożycia. Wraz z rozbudową sieci kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni ścieków zmniejszeniu ulegnie presja ze strony ścieków na środowisko i jakość wód.

Skala wydobywania złóż na terenie gminy jest niewielka i presja środowiskowa z tym związana również jest aktualnie mała, choć może wzrosnąć wraz z powstaniem nowych terenów górniczych. Nie jest jednakże przewidywane pojawienie się rozległych wyrobisk negatywnie oddziałujących na środowisko.

Prognozowane zmiany klimatu mogą negatywnie oddziaływać na urodzajność gleb, ich zdolność do retencji i zagrożenie przesuszeniem, natomiast rolnictwo konwencjonalne stwarza zagrożenie ich zanieczyszczeniem i wyjałowieniem. Gleby terenu gminy są zagrożone ze strony obu tych czynników, ograniczyć presję może wzrost powierzchni upraw ekologicznych i ekstensywnego użytkowania terenu, a także odtwarzanie bagien i zadrzewień śródpolnych.

Wraz ze wzrostem ilości produkowanych odpadów rosną opłaty za gospodarowanie odpadami, które obejmuje ich odbiór, transport i unieszkodliwienie. Konieczne jest ograniczanie ilości produkowanych odpadów (działanie zgodne z hierarchią postępowania z odpadami) i wzrost recyklingu.

Zagrożeniem dla form ochrony przyrody są zmiany klimatu oraz postępujące przekształcenie środowiska. Należy dążyć do objęcia ochroną wszystkich cennych przyrodniczo obszarów i tworów przyrody na terenie gminy w celu zachowania bioróżnorodności i ochrony lokalnych powiązań ekologicznych.

Zagrożenie terenu gminy wystąpieniem poważnej awarii oraz znacznym zanieczyszczeniem środowiska jest niewielkie i nie przewiduje się by miało wzrosnąć.

6. Adaptacja do zmian klimatu

Prognozowane zmiany klimatu obejmują wzrost średniej rocznej temperatury powietrza i siły oraz częstotliwości ekstremalnych zjawisk pogodowych (np.: trąby powietrzne, wichury, grad), zmniejszenie grubości i czasu utrzymywania się pokrywy śnieżnej, częstsze susze oraz opady nawałne, szczególnie latem (klimada2.ios.gov.pl).

Działania powinny obejmować zarówno zapobieganie zmianom klimatu (mitygacja), jak i adaptację do nich. Mitygacja obejmuje np.: ograniczenie emisji zanieczyszczeń do środowiska, w tym gazów cieplarnianych poprzez, np.: eliminację bezklasowych źródeł ogrzewania, rozbudowę sieci dróg rowerowych i rozwój elektromobilności, budowę odnawialnych źródeł energii, w tym elektrowni wiatrowych i fotowoltaicznych oraz zwiększanie lesistości, powierzchni terenów zieleni i retencji wodnej. Adaptacja natomiast to ogół działań mających na celu ograniczenie negatywnych skutków zmian klimatu. Niektóre działania, np.: wprowadzane w sektorze rolnictwa, retencja wodna i zalesianie należą do działań zarówno mitygacyjnych jak i adaptacyjnych.

Rolnictwo jest jedną z przyczyn zmian klimatu i jednym z sektorów najbardziej wrażliwych na te zmiany. Działania mające na celu zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, zagrożenia ze strony suszy, erozji gleb i pustoszczenia stanowią, np.: ograniczenie produkcji zwierzęcej, szczególnie wielkotowarowej, stosowanie upraw odpornych na wysokie temperatury i susze, płodozmianu, poplonu ścierniskowego i międzyplonów, uprawy bezorkowej, bioochrona plonów, optymalizacja wykorzystania nawozów sztucznych i stosowanie nawozów naturalnych, a także odtwarzanie zadrzewień śródpolnych i oczek wodnych, wprowadzanie pokrytych roślinnością stref buforowych na krawędzi pól i wzdłuż rzek ograniczających wpływ powierzchniowy oraz promocję rolnictwa ekologicznego (Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej, Dobra praktyka ograniczania zanieczyszczenia wód powierzchniowych środkami ochrony roślin w wyniku spływu powierzchniowego i erozji).

Ze względu na przewidywane susze i wzrost zagrożenia stepowaniem i pustoszczeniem, ale również występowaniem opadów nawałnych i podtopień zaleca się podjęcie działań retencyjnych. Jednym z nich jest renaturyzacja uregulowanych cieków, może ona obejmować odtwarzanie dawnego koryta w sposób umożliwiający migrację organizmów wodnych, likwidację umocnień brzegowych, tak by możliwe było powstawanie starorzeczy i obszarów bagiennych oraz reintrodukcję rodzimej fauny i flory. Na terenach zmeliorowanych należy rozważyć likwidację istniejących rowów, jeśli nie są przeciwpowodziowe (Renaturyzacja wód, podręcznik dobrych praktyk renaturyzacji wód powierzchniowych). Korzystne dla zwiększenia retencji jest ponadto odtwarzanie mokradeł i torfowisk (Mała retencja na obszarach wiejskich). Innym sposobem magazynowania wody jest zalesianie terenów rolniczych o najsłabszych glebach i zwiększanie powierzchni lasów ochronnych (naukaoklimacie.pl). Do celów retencyjnych służą również zbiorniki wodne. Powinny mieć jednakże zróżnicowaną głębokość i urozmaiconą linię brzegową (np.: strefa płytkiej wody dla płazów, niedostępna wyspa dla ptaków) oraz być odsadzone roślinnością co pozwoli unikać nadmiernego nagrzewania się wody i stworzy nisze ekologiczne dla zwierząt i stabilny ekosystem. Nie zaleca się budowy zalewów na rzekach, powodują one nieodwracalne zmiany w środowisku, pogorszenie jakości wody i utrudniają lub uniemożliwiają migrację organizmów (Zare i Kalantari 2018, Traczewska 2012).

7. Podsumowanie dotychczasowych działań w zakresie ochrony środowiska

Gmina Lipsko w 2016 r. uchwaliła Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lipsko na lata 2016-2019 z perspektywą do roku 2023 [I]. W poniższej tabeli przedstawiono zmianę wartości wskaźników stanu środowiska w poszczególnych obszarach interwencji.

Tabela 41. Zmiana wartości wskaźników stanu środowiska.

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość wskaźnika		Zmiana wartości wskaźnika
		2019	2023	
Przekroczenie poziomu docelowego B(a)P na terenie gminy	-	tak	nie	↑
Długość sieci wodociągowej	km	89,9	93,1	↑
Korzystający z sieci wodociągowej w ogóle mieszkańców	%	71,2	71,7	↑
Zużycie wody na jednego mieszkańca w gospodarstwie domowym	m ³	26,6	24,4	↓
Długość sieci kanalizacyjnej	km	16,5	26,9	↑
Korzystający z sieci kanalizacyjnej w ogóle mieszkańców	%	42,4	47,9	↑
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.	15	45	↑
Liczba zbiorników bezodpływowych	szt.	1 112	977	↓
Masa odebranych odpadów	Mg	2 529,57	2 362,55	↓
Masa odebranych zmieszanych odpadów komunalnych	Mg	1 383,20	1 096,72	↓
Udział odpadów zmieszanych w ogóle odebranych odpadów	%	54,68	46,42	↓
Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych	%	34,45	39,48	↑
Ilość wyrobów azbestowych pozostałych do usunięcia z terenu gminy	Mg	8 681	8 000	↓
Liczba użytków ekologicznych i pomników przyrody	szt.	7	7	—

Źródło: POŚ dla gminy Lipsko do 2023, dane GUS i wymienione w poprzednich rozdziałach.

W porównaniu do lat ubiegłych na terenie gminy poprawie uległ stan jakości powietrza, zwiększyła się długość sieci wodociągowo-kanalizacyjnej i udział osób z niej korzystających w ogóle ludności oraz liczba przydomowych oczyszczalni ścieków, spadła natomiast liczba zbiorników bezodpływowych, zużycie wody, masa produkowanych odpadów, odpadów zmieszanych i ich udział w ogóle produkowanych odpadów oraz masa wykorzystywanych wyrobów azbestowych, wzrósł ponadto poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych. Na terenie gminy nie powstały nowe formy ochrony przyrody.

8. Powiązania obszarów interwencji z zagadnieniami horyzontalnymi

Powiązania obszarów interwencji z zagadnieniami horyzontalnymi. Rozpatrując obszary interwencji, wzięto pod uwagę zagadnienia horyzontalne. Poniższa tabela przedstawia, które obszary interwencji mają powiązanie z wybranymi zagadnieniami horyzontalnymi.

Tabela 42. Powiązania obszarów interwencji z zagadnieniami horyzontalnymi.

Obszary przyszłej interwencji	Powiązania z zagadnieniami (kwestiami) horyzontalnymi			
	adaptacja do zmian klimatu	nadzwyczajne zagrożenie środowiska	działania edukacyjne	monitoring środowiska
Ochrona klimatu i jakości powietrza	+	+	+	+
Zagrożenia hałasem	o	o	+	+
Pola elektromagnetyczne	—	—	+	+
Gospodarowanie wodami	+	o	+	+
Gospodarka wodno-ściekowa	o	o	+	+
Zasoby geologiczne	—	—	—	+
Gleby	+	—	+	+
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	o	o	+	+
Zasoby przyrodnicze	+	+	+	+
Zagrożenia poważnymi awariami	o	+	o	o

Symbol	Wyjaśnienie
+	wpływ bezpośredni – obszary przyszłej interwencji powiązane są w sposób bezpośredni z kwestiami horyzontalnymi
o	wpływ pośredni - obszary przyszłej interwencji powiązane są w sposób pośredni z kwestiami horyzontalnymi
—	wpływ bez związku – brak powiązania między obszarami interwencji, a kwestiami

9. Cele, kierunki interwencji i zadania wraz z harmonogramem rzeczowo - finansowym

Tabela 43. Harmonogram realizacji zadań własnych wyznaczonych w Programie ochrony środowiska dla gminy Lipsko na kolejne lata.

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowy koszt [zł]	Termin realizacji	Źródło finansowania	
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych	Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń komunalno-bytowych do atmosfery	Zapewnienie działalności punktu konsultacyjno-informacyjnego programu Czyste Powietrze	gmina Lipsko	ok. 30 000/rok	2025-2028	WFOŚiGW, budżet gminy	
2.				Kontrola przestrzegania Mazowieckiej uchwały antysmogowej i zakazu spalania odpadów ¹		ok. 30 000/rok		Budżet gminy i województwa (MdCP)	
3.			Poprawa efektywności energetycznej i rozbudowa OZE	Prowadzenie doradztwa energetycznego oraz ekologicznego i analizy ubóstwa energetycznego ¹		ok. 300 000/rok	Zadanie ciągłe	Budżet gminy, województwa (MbS)	
4.				Termomodernizacja budynków gminnych wraz z montażem odnawialnych źródeł energii (OZE)		2 047 820	2025-2028	środki unijne (FEM, KPO), budżet gminy, NFOŚiGW	
5.				Rozwój i modernizacja oświetlenia ulicznego		492 175 w 2025 r.	2025-2028	Budżet województwa (MdK, MdSo), gminy, NFOŚiGW	
6.			Edukacja odnośnie jakości powietrza	Edukacja odnośnie dbałości o jakość powietrza i inne działania z zakresu jego ochrony ¹		Działalność bieżąca	2024-2028	Budżet województwa (MdCP, MbS) i gminy	
7.	Zagrożenie hałasem	Zmniejszenie uciążliwości hałasu i jego natężenia	Ograniczenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego	Rozwój i poprawa stanu gminnej infrastruktury drogowej wraz z budową ciągów pieszo-rowerowych również przy współpracy z innymi zarządcami dróg	gmina Lipsko, zarządcy dróg	4 075 894 w 2025 r.	Zadanie ciągłe	Budżet gminy, zarządcy dróg, RFRD, WFOŚiGW, NFOŚiGW, środki unijne (FEM, FENiKS, KPO)	
8.				Utrzymanie lokalnego transportu zbiorowego	gmina Lipsko	204 100 w 2025 r.	Zadanie ciągłe	Budżet gminy, FRPA	
9.	Gospodarka wodno-ściekowa	Zapewnienie dostępu do wody dobrej jakości oraz wyeliminowanie dopływu nieoczyszczonych ścieków do środowiska	Zapewnienie dostępu do wody dobrej jakości	Bieżące utrzymanie sieci wodociągowej i stacji uzdatniania wody	gmina Lipsko, ZUK	Działalność bieżąca	Zadanie ciągłe	Budżet gminy	
10.				Rozbudowa sieci wodociągowej		26 392 801	2025-2028	Budżet gminy, środki unijne (FEM, FENiKS)	
11.			Ograniczenie negatywnego wpływu ścieków na środowisko	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej		15 469 465	2025-2028		
12.				Przebudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków		13 899 000	2025-2028		Budżet gminy
13.				Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i wywozu ścieków ²		Działalność bieżąca	Zadanie ciągłe		
14.	Zasoby geologiczne	Racjonalna gospodarka złożami	Zapobieganie nielegalnej eksploatacji kopalin	Opracowanie gminnego programu rewitalizacji i planu ogólnego gminy	gmina Lipsko	115 000 w 2025 r.	2025-2028	Budżet gminy	
	Gleby	Ochrona gleb przed zanieczyszczeniem	Zrównoważone zagospodarowanie przestrzenne gminy						
15.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Ograniczenie ilości powstających odpadów, rozwój recyklingu i dążenie do gospodarki odpadami o obiegu zamkniętym	Gospodarowanie odpadami ograniczające ich negatywny wpływ na środowisko	Prowadzenie gospodarki odpadami (odbiór i zagospodarowanie odpadów) ²	gmina Lipsko, mieszkańcy	2 048 892 w 2025 r.	Zadanie ciągłe	Budżet gminy	
16.				Usuwanie wyrobów zawierających azbest ³		Zależy od pozyskanego dofinansowania		WFOŚiGW	
17.				Usuwanie odpadów rolniczych				NFOŚiGW	
18.				Edukacja odnośnie gospodarki odpadami	Monitoring nieczynnego składowiska odpadów	gmina Lipsko	Działalność bieżąca	Zadanie ciągłe	Budżet gminy
19.			Edukacja w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów i ich prawidłowej segregacji ²						Budżet gminy, WFOŚiGW, NFOŚiGW

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowy koszt [zł]	Termin realizacji	Źródło finansowania
20.	Zasoby przyrodnicze	Poprawa stanu i ochrona przyrody, krajobrazu kulturowego i korytarzy ekologicznych oraz ograniczenie antropopresji i rozwój ekoturystyki	Ochrona terenów cennych przyrodniczo, form ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego	Analiza możliwości ustanowienia nowych pomników przyrody i użytków ekologicznych	gmina Lipsko	Działalność bieżąca	Zadanie ciągłe	Budżet gminy
21.				Utrzymanie i rozwój zieleni gminnej oraz form ochrony przyrody	gmina Lipsko,	66 750 w 2025 r.		Budżet województwa (MdK), gminy, NFOŚiGW
22.				Dotacja na prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytkach	Konserwator zabytków	641 075 w 2025 r.		Budżet województwa (MdZ), gminy, MKDiN, RPOZ, środki unijne (FEM)
23.			Rozwój ekoturystyki	Rozwój i utrzymanie infrastruktury turystycznej oraz sportowo-rekreacyjnej (np.: placów zabaw, szlaków turystycznych, zagospodarowanie terenu)	gmina Lipsko	722 000 w 2025 r.	2024-2028	Budżet gminy, województwa (MdSt), MSiT, środki unijne (FEM)
24.	Zagrożenie poważnymi awariami	Przeciwdziałanie wystąpieniu i minimalizacja skutków poważnych awarii	Poprawa bezpieczeństwa ludności i środowiska	Zapewnienie działalności Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP)	gmina Lipsko	459 027 w 2025 r.	Zadanie ciągłe	Budżet gminy, państwa, województwa (MdSP), WFOŚiGW, NFOŚiGW, środki unijne (FEM)

Legenda: ¹ wynika z Programu ochrony powietrza dla Mazowsza [1 WM], ² wynika z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach [19], ³ wynika z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu 2009-2032 [13 MP]. FEM – Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027. FENiKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko, FRPA – Fundusz rozwoju przewozów autobusowych, KPO – Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności, MbS – Mazowsze bez smogu, MdCP – Mazowsze dla czystego powietrza, MdK – Mazowsze dla klimatu, MdSo – Mazowsze dla sołectw, MdSP – Mazowsze dla straży pożarnych, MdSt – Mazowsze dla sportu, MdZ – Mazowsze dla zabytków, MKiDN – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Ochrona zabytków), MSiT – Ministerstwo Sportu i Turystyki, NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, RFRD – Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, ZUK – Zakład Usług Komunalnych w Lipsku Sp. z o.o.

Źródło: Uchwała Budżetowa na 2025 r. Miasta i Gminy Lipsko [9 WM], Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urzędzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych na lata 2024-2028 [XI], Wieloletnia Prognoza Finansowa Miasta i Gminy Lipsko na lata 2025-2028 [XII]

Tabela 44. Harmonogram realizacji zadań monitorowanych wyznaczonych w Programie ochrony środowiska dla gminy Lipsko.

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Teren	Źródło finansowania
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych	Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń i poprawa efektywności energetycznej	Wymiana nieekologicznych instalacji grzewczych w budynkach prywatnych i ich termomodernizacja (np.: Czyste powietrze)	Właściciel	gmina	Właściciel, WFOŚiGW, NFOŚiGW
2.			Rozbudowa OZE	Budowa instalacji OZE w budynkach prywatnych (np.: Mój prąd)	Właściciel		Właściciel
3.				Budowa farm fotowoltaicznych	Inwestor		Inwestor
4.			Działalność kontrolna i programowa	Ocena stanu jakości powietrza	GIOŚ	punkty monitoringu	WFOŚiGW, NFOŚiGW
5.				Opracowywanie programów ochrony powietrza	Sejmik województwa	strefy województwa	Środki własne jednostki, WFOŚiGW, NFOŚiGW
6.	Zagrożenie hałasem	Zmniejszenie uciążliwości hałasu i jego natężenia	Działalność kontrolna i programowa	Kontrole źródeł hałasu oraz ograniczenie ich uciążliwości	Właściciel, WIOŚ	źródło hałasu	Właściciel, WFOŚiGW, NFOŚiGW
7.				Opracowywanie Programów ochrony przed hałasem	Sejmik województwa	województwo	Środki własne jednostki, WFOŚiGW, NFOŚiGW
8.	Pola elektro magnetyczne	Utrzymanie niskich poziomów pól elektromagnetycznych	Działalność kontrolna	Kontrola instalacji emitujących pole elektromagnetyczne	Właściciel, WIOŚ	instalacja	Właściciel, WFOŚiGW, NFOŚiGW
9.				Ocena i badanie poziomu PEM w środowisku	GIOŚ	punkty monitoringu	WFOŚiGW, NFOŚiGW

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Teren	Źródło finansowania
10.	Gospodarowanie wodami	Poprawa jakości wód powierzchniowych oraz ochrona przed powodzią, suszą i niedoborem wody	Poprawa stanu wód powierzchniowych	Poprawa stanu wód powierzchniowych, odbudowa zdegradowanych ekosystemów	PGWWP	gmina	WFOŚiGW, NFOŚiGW, PGWWP, środki unijne (FEnIKS)
11.			Ochrona przed powodzią	Utrzymanie niezbędnej infrastruktury przeciwpowodziowej	PGWWP, gmina		WSOŚiGW, NFOŚiGW, PGWWP, środki unijne
12.			Ochrona przed suszą i niedoborem wody	Rozwój retencji			Właściciel, NFOŚiGW, środki unijne (FenIKS)
13.				Rozwój małej retencji (np.: Moja woda)	Właściciel		Właściciel, NFOŚiGW, środki unijne (FenIKS)
14.			Działalność kontrolna	Badanie i ocena stanu wód powierzchniowych	PSHM, GIOŚ	punkty monitoringu	WFOŚiGW, NFOŚiGW, PGWWP
15.				Badanie i ocena stanu wód podziemnych	PSH, GIOŚ		
16.	Gospodarka wodno-ściekowa	Zapewnienie dostępu do wody dobrej jakości oraz wyeliminowanie dopływu do środowiska nieoczyszczonych ścieków	Zapewnienie dostępu do wody dobrej jakości	Racjonalne gospodarowanie wodą pitną	Właściciel	gmina	Właściciel
17.			Ograniczenie negatywnego wpływu ścieków na środowisko	Instalacja systemów indywidualnego oczyszczania ścieków na terenie zabudowy rozproszonej i poza aglomeracjami	Właściciel		Właściciel, środki unijne (PSWPR)
18.				Regularny wywóz nieczystości płynnych	Właściciel		Właściciel
19.	Zasoby geologiczne	Racjonalna gospodarka złożami i ich eksploatacja w sposób bezpieczny dla środowiska	Działalność kontrolna	Prowadzenie kontroli wydobywania złóż i rekultywacji wyrobisk	OUG		Środki własne jednostki
20.				Udzielanie koncesji i kontrola dokumentacji wydobywania złóż	Starosta, Marszałek Województwa	WFOŚiGW, NFOŚiGW	
21.	Gleby	Poprawa jakości gleb i ich ochrona przed zanieczyszczeniem	Ograniczenie presji rolniczej	Promocja wsparcia rolników w zakresie adaptacji do zmian klimatu (np.: rolnictwo ekologiczne, tworzenie zadrzewień śródpolnych, ekstensywne użytkowanie terenów zielonych)	MODR, ARiMR	gmina	ARiMR, WFOŚiGW, NFOŚiGW, środki unijne (PSWPR)
22.			Działalność kontrolna	Monitoring gleb	OSChR, IUNG, GIOŚ	punkty monitoringu	WFOŚiGW, NFOŚiGW
23.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Ograniczenie ilości powstających odpadów, rozwój recyklingu i dążenie do gospodarki odpadami o obiegu zamkniętym	Ograniczenie ilości powstających odpadów i rozwój recyklingu	Ograniczenie ilości powstających odpadów i prowadzenie prawidłowej ich segregacji	Właściciel	gmina	Właściciel
24.			Działalność kontrolna	Prowadzenie kontroli przestrzegania prawa w zakresie gospodarowania odpadami	WIOŚ		WFOŚiGW, NFOŚiGW
25.	Zasoby przyrodnicze	Poprawa stanu i ochrona przyrody, korytarzy ekologicznych i krajobrazu kulturowego oraz ograniczenie antropopresji i rozwój ekoturystyki	Ochrona terenów cennych przyrodniczo, form ochrony przyrody i korytarzy ekologicznych	Ochrona i nadzór nad formami ochrony przyrody oraz objęcie ochroną wszystkich terenów cennych przyrodniczo	RDOŚ	gmina, siedliska	Środki własne jednostki, WFOŚiGW, NFOŚiGW
26.				Monitoring stanu środowiska i gatunków	GIOŚ		
27.			Ochrona lasów i spójności terenów leśnych	Ochrona, pielęgnacja i utrzymanie spójności terenów leśnych	Właściciele, Starosta, Lasy Państwowe	gmina, leśnictwo	Właściciel, Starosta, Lasy Państwowe, NFOŚiGW, środki unijne (PSWPR)
28.				Zalesianie najsłabszych gruntów	Właściciel	gmina	Właściciel, ARiMR, środki unijne (PSWPR)

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Teren	Źródło finansowania
29.	Zagrożenie poważnymi awariami	Przeciwdziałanie wystąpieniu i minimalizacja skutków poważnych awarii	Poprawa bezpieczeństwa ludności i środowiska	Zapewnienie bezpiecznego transportu substancji niebezpiecznych	Przewoźnik	drogi	Przewoźnik

Legenda: ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, GIOŚ – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, IUNG – Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, MODR – Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego, NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, OSChR – Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza, OUG – Okręgowy Urząd Górniczy, OZE – odnawialne źródła energii, PEM – pola elektromagnetyczne, PGWWP – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, PSWPR – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, PSG – Polska Spółka Gazownictwa, PSH – Państwowa Służba Hydrogeologiczna, PSHM – Polska Służba Hydrologiczno-Meteorologiczna, RDOŚ – Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska, WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

10. Cele, kierunki interwencji, zadania i wskaźniki monitorowania Programu ochrony Środowiska

Tabela 45. Wskaźniki monitorowania Programu ochrony środowiska na terenie gminy w powiązaniu z wyznaczonymi zadaniami.

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadanie	Wskaźnik				Ryzyko
					Nazwa [źródło danych]	Jedno-stka	Wartość bazowa	Wartość docelowa	
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych	Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń komunalno-bytowych do atmosfery	Wymiana nieekologicznych instalacji grzewczych w budynkach prywatnych i ich termomodernizacja	Liczba źródeł ciepła niespełniających wymogów Mazowieckiej uchwały antysmogowej (wymagających wymiany do końca 2027 r.) [UMG, CEEB]	szt.	2 829	<2 829	Brak środków finansowych na realizację zadań inwestycyjnych, brak zainteresowania społeczeństwa
2.				Zapewnienie działalności punktu konsultacyjno-informacyjnego programu Czyste Powietrze	Liczba przedsięwzięć zrealizowanych przy wsparciu punktu konsultacyjno-informacyjnego programu Czyste Powietrze [UMG]	szt.	149 (2024 r.)	>149	
3.				Kontrola przestrzegania Mazowieckiej uchwały antysmogowej i zakazu spalania odpadów	Liczba kontroli przestrzegania Mazowieckiej uchwały antysmogowej i zakazu spalania odpadów [UMG]	szt.	30 w 2024 r.	min. 33/rok	
4.			Rozwój OZE i poprawa efektywności energetycznej	Prowadzenie doradztwa energetycznego oraz ekologicznego	Funkcjonowanie stanowiska Ekodoradcy [UG]	-	nie	tak	
5.				Termomodernizacja budynków gminnych wraz z montażem OZE	Liczba budynków gminnych poddanych termomodernizacji [UMG]	szt.	9	>9	
6.				Budowa instalacji OZE w budynkach prywatnych	Liczba instalacji OZE (instalacje solarne, fotowoltaiczne, pompy ciepła) i farm fotowoltaicznych [UMG, geoportal]	szt.	około 396	>396	
7.				Rozwój i modernizacja oświetlenia ulicznego	Wydatki poniesione na rozwój i modernizację oświetlenia ulicznego [UMG]	zł	762 913 w 2023 r.	>0	
8.			Edukacja odnośnie jakości powietrza	Edukacja odnośnie dbałości o jakość powietrza i inne działania z zakresu jego	Liczba działań edukacyjnych na temat ochrony powietrza rocznie [UMG]	szt.	2 w 2024 r.	3/rok	
9.			Działalność kontrolna i programowa	Ocena stanu jakości powietrza	Przekroczenie norm B(a)P i pyłów zawieszonych [GIOŚ]	-	nie	nie	
10.				Opracowywanie programów ochrony powietrza	Stosowanie zapisów Programu ochrony powietrza dla Mazowsza [UMG]	-	tak	tak	
11.	Zagrożenie hałasem	Zmniejszenie uciążliwości hałasu i jego natężenia	Ograniczenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego	Rozwój i poprawa stanu gminnej infrastruktury drogowej wraz z budową ciągów pieszo-rowerowych również przy współpracy z innymi zarządcami dróg	Liczba działań przeprowadzonych z zakresu rozwoju i poprawy stanu gminnych dróg i ciągów pieszo-rowerowych [UMG]	szt.	14 w 2023 r.	>0	
12.					Długość ścieżek rowerowych	km	1,1	>1,1	
13.				Utrzymanie lokalnego transportu zbiorowego	Liczba linii transportu zbiorowego [UMG]	szt.	34	≥34	
14.			Działalność kontrolna i programowa	Kontrola źródeł hałasu oraz ograniczenie ich uciążliwości	Kontrola przynależności dróg wojewódzkich i krajowych na terenie gminy do dróg głównych [Generalny pomiar ruchu, GDDKiA]	-	tak (2021 r.)	tak	
	Opracowywanie Programów ochrony przed hałasem								

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadanie	Wskaźnik				Ryzyko	
					Nazwa [źródło danych]	Jedno-stka	Wartość bazowa	Wartość docelowa		
15.	Pola elektro-magnetyczne	Utrzymanie niskich poziomów pól elektromagnetycznych	Działalność kontrolna	Kontrola instalacji emitujących pole elektromagnetyczne	Występowanie przekroczeń dopuszczalnego poziomu PEM [GIOŚ]	-	nie (2022 r.)	nie	Brak środków finansowych na realizację zadań inwestycyjnych, brak zainteresowania społeczeństwa	
				Ocena i badanie poziomów PEM w środowisku						
16.	Gospodarowanie wodami	Poprawa jakości wód powierzchniowych oraz ochrona przed powodzią, suszą i niedoborem wody	Poprawa stanu wód powierzchniowych i działalność kontrolna	Poprawa stanu wód powierzchniowych, odbudowa zdegradowanych ekosystemów	Stan ogólny wód podziemnych [GIOŚ]	-	dobry (2022 r.)	dobry		
17.				Badanie i ocena stanu wód powierzchniowych i podziemnych	Stan/potencjał ekologiczny wód powierzchniowych [GIOŚ]	-	umiarkowany (2022 i 23 r.)	dobry lub umiarkowany		
18.			Ochrona przed powodzią, suszą i niedoborem wody	Utrzymanie niezbędnej infrastruktury przeciwpowodziowej	Występowanie rozległych powodzi i podtopień [UMG]	-	nie	nie		
19.				Rozwój retencji i małej retencji („Moja woda”)	Liczba zarządzeń ograniczających korzystanie z wody wodociągowej [UMG]	szt.	0	0		
20.	Gospodarka wodno-ściekowa	Zapewnienie dostępu do wody dobrej jakości oraz wyeliminowanie dopływu nieoczyszczonych ścieków do środowiska	Zapewnienie dostępu do wody dobrej jakości	Zwodociągowanie gminy [GUS, UMG]	%	71,7	≥71,7			
21.				Bieżące utrzymanie sieci wodociągowej i stacji uzdatniania wody	Występowanie nawracających i długotrwałych problemów z dobrą jakością wody pitnej [zukunftslipko.pl]	-	nie	nie		
22.				Racjonalne gospodarowanie wodą pitną	Zużycie wody na 1 mieszkańca w gospodarstwie domowym [GUS, UMG]	m³	24,4	<24,4		
23.			Ograniczenie negatywnego wpływu ścieków na środowisko	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej	Długość sieci kanalizacyjnej [GUS, UMG]	km	34,0	>34,0		
24.					Skanalizowanie gminy [GUS, UMG]	%	32,4	>32,4		
25.					Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i wywozu ścieków	Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków [UMG, GUS]	szt.	45		≥45
26.					Instalacja systemów indywidualnego oczyszczania ścieków na terenie zabudowy rozproszonej i poza aglomeracjami	Liczba zbiorników bezodpływowych [UG, GUS]	szt.	977		<977
		Regularny wywóz nieczystości płynnych								
27.	Zasoby geologiczne	Racjonalna gospodarka złóżami i ich eksploatacja w sposób bezpieczny dla środowiska	Działalność kontrolna	Prowadzenie kontroli wydobywania złóż i rekultywacji wyrobisk	Liczba eksploatowanych złóż nieuwzględnionych w dokumentach zagospodarowania przestrzennego gminy [UMG, PIG-PIB]	szt.	1	0		
				Udzielanie koncesji i kontrola dokumentacji wydobywania złóż						
28.	Gleby	Poprawa jakości gleb i ich ochrona przed zanieczyszczeniem	Zapobieganie nielegalnej eksploatacji kopalin	Opracowanie gminnego planu rewitalizacji i planu ogólnego gminy	Nakłady finansowe poniesione na opracowanie gminnego planu rewitalizacji i planu ogólnego gminy [UMG]	zł	0 w 2023 r.	>0		
			Zrównoważone zagospodarowanie przestrzenne gminy							
29.			Ograniczenie presji rolniczej	Promocja wsparcia rolników w zakresie adaptacji do zmian klimatu	Występowanie gleb silnie zanieczyszczonych [GIOŚ, GDOŚ]	-	nie	nie		
	Działalność kontrolna	Monitoring gleb								

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadanie	Wskaźnik				Ryzyko
					Nazwa [źródło danych]	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa	
30.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Ograniczenie ilości powstających odpadów, rozwój recyklingu i dążenie do gospodarki odpadami o obiegu zamkniętym	Gospodarowanie odpadami ograniczające ich negatywny wpływ na środowisko, ograniczenie ilości powstających odpadów i rozwój recyklingu oraz działalność kontrolna	Prowadzenie gospodarki odpadami (odbiór i zagospodarowanie odpadów)	Masa odebranych odpadów [UMG]	Mg	2 362,55	<2 362,55	Brak środków finansowych na realizację zadań inwestycyjnych, brak zainteresowania społeczeństwa
31.				Ograniczenie ilości powstających odpadów i prowadzenie prawidłowej ich segregacji	Masa odebranych odpadów zmieszanych [UMG]	Mg	1 096,72	<1 096,72	
32.				Prowadzenie kontroli przestrzegania prawa w zakresie gospodarowania odpadami	Stosunek odebranych odpadów zmieszanych do ogółu odpadów [UMG]	%	46,42	<46,42	
33.					Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych [UMG]	%	39,48	>39,48	
34.				Usuwanie wyrobów zawierających azbest	Masa wykorzystywanego azbestu [UMG]	Mg	około 8 000	<8 000	
35.				Usuwanie odpadów rolniczych	Masa usuniętych odpadów rolniczych [UMG]	Mg	0 w 2023 r.	>0	
36.				Monitoring nieczynnego składowiska odpadów	Prowadzenie monitoringu nieczynnego składowiska odpadów [UMG]	-	tak	tak	
37.			Edukacja odnośnie gospodarki odpadami	Edukacja w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz ich prawidłowej segregacji	Prowadzenie edukacji ekologicznej na temat gospodarki odpadami [UMG]	-	tak	tak	
38.	Zasoby przyrodnicze	Poprawa stanu i ochrona przyrody, korytarze ekologiczne i krajobrazu kulturowego oraz ograniczenie antropopresji i rozwój ekoturystyki	Ochrona terenów cennych przyrodniczo, form ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego	Ochrona i nadzór nad formami ochrony przyrody oraz objęcie ochroną wszystkich terenów cennych przyrodniczo	Liczba użytków ekologicznych i pomników przyrody [GDOŚ, UMG]	szt.	7	≥7	
39.				Monitoring stanu środowiska i gatunków					
40.				Analiza możliwości nowych pomników przyrody i użytków ekologicznych					
41.			Rozwój ekoturystyki	Utrzymanie i rozwój zieleni gminnej oraz form ochrony przyrody	Powierzchnia zieleni gminnej [GUS]	ha	3,3	≥3,3	
42.				Prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytkach	Liczba zabytków poddanych restauracji [UMG]	szt.	0	>0	
43.	Zagrożenie poważnymi awariami	Przeciwdziałanie wystąpieniu i minimalizacja skutków poważnych awarii	Poprawa bezpieczeństwa ludności i środowiska	Zapewnienie działalności Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP)	Liczba działań przeprowadzonych z zakresu zapewnienia działalności Ochotniczych Straży Pożarnych [UMG]	szt.	4 w 2023 r.	>0	
				Zapewnienie bezpiecznego transportu substancji niebezpiecznych					

Legenda: CEEB – Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków, GDDKiA – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, GDOŚ – Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, GIOŚ – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, GUS – Główny Urząd Statystyczny, PIB-PIB – Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, PPIS- Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny, UMG – Urząd Miasta i Gminy Lipsko.

Źródło: dane pochodzą ze źródeł wymienionych w poprzednich rozdziałach, danych UMG Lipsko oraz Raportu o stanie Miasta i Gminy Lipsko za 2023 rok.

11. System realizacji Programu ochrony środowiska

11.1 Charakter działań przewidzianych w dokumencie

W Programie ochrony środowiska dla gminy Lipsko wyznaczono zadania, za których realizację odpowiedzialna będzie gmina oraz takie, które będą realizowane przez inne podmioty. Do inwestycji wymienionych w rozporządzeniu Rady Ministrów *w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* [5] należy jedynie rozbudowa sieci kanalizacyjnej z zadań własnych oraz budowa farm fotowoltaicznych z zadań monitorowanych. Modernizacja dróg i budowa ciągów pieszo-rowerowych prowadzona będzie wzdłuż istniejących dróg, zaś pozostałe zadania inwestycyjne nie znajdują się w ww. rozporządzeniu.

Zaleca się by przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko były realizowane poza terenami podlegającymi ochronie prawnej lub w sposób nie naruszający obowiązujących na ich terenie zakazów i bez negatywnego wpływu na integralność korytarzy ekologicznych oraz obszarów Natura 2000. Podczas realizacji inwestycji należy zadbać o odpowiednie zabezpieczenie terenu i zaplecza budowy, właściwe zagospodarowanie powstających ścieków i odpadów oraz wykorzystanie najlepszych dostępnych technik mających na celu ograniczenie materiałochłonności przedsięwzięcia i negatywnego wpływu na powierzchnię ziemi, powietrze i klimat akustyczny. Realizacja przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko może wymagać przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko, jeśli stwierdzi tak organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Zawartość raportu o oddziaływaniu na środowisko i decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach określa *ustawa ooś* [3].

Dla budowy sieci kanalizacyjnej nie są znane szczegóły, w tym charakterystyka techniczna oraz dokładna lokalizacja. zaś dla planowanych farm fotowoltaicznych zostały wydane decyzje administracyjne. Na terenie gminy nie występują obszarowe formy ochrony przyrody, planowane przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko nie będą więc zlokalizowane na terenie form ochrony przyrody. Mimo to, przed budową należy rozpoznać teren pod kątem występowania organizmów podlegających ochronie, natomiast w czasie budowy zabezpieczyć jej teren przed dostępem zwierząt. Funkcjonowanie gotowych inwestycji nie wiąże się z emisją do środowiska ponadnormatywnego hałasu, szkodliwych substancji i pól elektromagnetycznych.

Na terenie gminy może być realizowana termomodernizacja budynków i wymiana wykonanych z azbestu pokryć dachowych. Ze względu na możliwość zamieszkiwania takich budynków przez zwierzęta podlegające ochronie gatunkowej, przed rozpoczęciem prac należy wykonać ekspertyzę ornitologiczną i chiropterologiczną. W przypadku stwierdzenia gniazd prace należy prowadzić poza okresem lęgowym, a po ich zakończeniu zachować możliwość gniazdowania i schronienia zwierząt lub zapewnić schronienie zastępcze w miejscu bytowania (budki, boksy) alub przenieść je w inne miejsce z zapewnieniem takich samych warunków. W przypadku braku rozwiązań alternatywnych mogą być wprowadzone odstępstwa od zakazów, można również uzyskać od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (RDOŚ) zezwolenie na czynności podlegające zakazom na zasadach określonych w ustawie *o ochronie przyrody* [33].

11.2 Kompetencje gminy

Tabela 46. Działania, których realizacja leży w kompetencjach gminy.

Obszar interwencji	Uwagi
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Na szczeblu gminnym za umożliwienie realizacji działań naprawczych określonych w Programie ochrony powietrza odpowiada samorząd, zaś wójt monitoruje realizację dokumentu [1 WM].
Zagrożenie hałasem	Drogi gminne stanowią własność samorządu gminy (art. 2a, ust. 2 ustawy <i>o drogach publicznych</i> [38]), sprawy z nimi związane należą do zadań gminy (art. 7, ust. 1, pkt 2 ustawy <i>o samorządzie gminnym</i> [17]).
Pola elektromagnetyczne	Wójt gminy jest organem właściwym odnośnie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach i lokalizacji inwestycji celu publicznego dla budowy napowietrznych linii elektroenergetycznych o napięciu do 220 kV (kilowolt) (według art. 3, ust. 1 pkt 7 rozporządzenia <i>w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko</i> [5] i art. 75, ust. 1, pkt 4 ustawy <i>ooś</i> [3]). Stacje bazowe telefonii komórkowej nie należą do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Gospodarowanie wodami	Za osiągnięcie przez wody celów środowiskowych odpowiadają Wody Polskie, które wykonują prawa właścicielskie w stosunku do wód śródlądowych (art. 231, pkt 1 i art. 212, ust. 1, pkt 1 ustawy <i>Prawo wodne</i> [13]). Gminy odpowiadają za ochronę przeciwpowodziową (art. 7, ust. 1, pkt 14 ustawy <i>o samorządzie gminnym</i> [17]) razem w Wodami Polskimi (art. 163, ust. 1 ustawy <i>Prawo wodne</i> [13]).
Gospodarka wodno-ściekowa	Gminy odpowiadają za zbiorowe odprowadzanie ścieków (art. 3, ust. 1 ustawy <i>o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków</i> [18]) i posiadanie stacji zlewnych, gdy podłączenie wszystkich nieruchomości do sieci kanalizacyjnej nie jest możliwe (art. 3, ust. 2, pkt 2, lit. (litera) b ustawy <i>o utrzymaniu czystości i porządku w gminach</i> [19]). Mieszkańcy natomiast odpowiadają za posiadanie instalacji do gospodarowania ściekami (np.: przyłącze kanalizacyjne, przydomowa oczyszczalnia ścieków) (art. 5, ust. 1, pkt 2 ustawy <i>o utrzymaniu czystości i porządku w gminach</i> [19]).
Zasoby geologiczne	Wydobycie kopalin jest dozwolone jeśli nie naruszy przeznaczenia terenu określonego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (art. 7, ust. 1 ustawy <i>Prawo geologiczne i górnicze</i> [21]), który uchwała gmina (art. 18, ust. 2, pkt 5 ustawy <i>o samorządzie gminnym</i> [17]). Władze gminy nie udzielają koncesji i nie zajmują się nadzorem i kontrolą wydobycia (to kompetencje m.in.: starosty i okręgowych urzędów górniczych (art. 22 i art. 168 i art. 164, ust. 2 ustawy <i>Prawo geologiczne i górnicze</i> [21])).
Gleby	Za ochronę gleb przed degradacją odpowiada ich właściciel (art. 15 ustawy <i>o ochronie gruntów rolnych i leśnych</i> [22]).
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Za system gospodarowania odpadami komunalnymi oraz istnienie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych odpowiadają gminy (art. 3, ust. 2, pkt 3 i 6 ustawy <i>o utrzymaniu czystości i porządku w gminach</i> [19]). Do zadań mieszkańców należy natomiast zbieranie odpadów w sposób selektywny (art. 5, ust. 1, pkt 3 wymienionej ustawy).
Zasoby przyrodnicze	Użytki ekologiczne, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe to formy ochrony przyrody objęte nadzorem gminy (art. 44, ust. 1 i 2 ustawy <i>o ochronie przyrody</i> [33]).
Zagrożenie poważnymi awariami	Sprawy bezpieczeństwa obywateli i ochrony przeciwpożarowej należą do zadań gminy (art. 7, ust. 1, pkt 14 ustawy <i>o samorządzie gminnym</i> [17]). W celu ich realizacji, stosownie do posiadanych sił i środków, gmina zapewnia funkcjonowanie Ochotniczych Straży Pożarnych, w tym ich wyposażenie (art. 10, ust. 1 ustawy <i>o ochotniczych strażach pożarnych</i> [39]).

Źródło: akty prawne wymienione w tabeli.

11.3 Zarządzanie dokumentem

Podstawą zarządzania dokumentem jest wdrożenie odpowiednich działań o charakterze organizacyjnym: zaplanowanie terminu wykonania przedsięwzięć, określenie metody ich koordynacji wraz z oceną stopnia realizacji i ewentualną korektą lub aktualizacją kierunków, ustalenie częstotliwości monitorowania skutków środowiskowych oraz prowadzenie sprawozdawczości z wykonania dokumentu wraz z oceną postępu osiągnięcia założonych w nim celów.

Zarządzanie dokumentem umożliwia i ułatwia instrumenty prawne pozwalające na wprowadzanie przepisów i ich egzekwowanie, instrumenty finansowe zapewniające niezbędne fundusze na realizację przedsięwzięć, instrumenty społeczne ułatwiające współdziałanie samorządu i mieszkańców gminy oraz instrumenty infrastrukturalne bez których wykonanie przedsięwzięć nie byłoby możliwe. Należy pamiętać, że dalszy rozwój społeczny i gospodarczy gminy i jej mieszkańców jest uzależniony od stanu środowiska naturalnego, dbałość o nie jest więc interesem wspólnym. Poniższe podrozdziały odnoszą się do zadań własnych, za których realizację odpowiedzialność ponosi gmina.

11.3.1 Instrumenty prawne

Podstawowymi aktami normatywnymi są ustawy, które określają narzędzia prawne wykorzystywane dla realizacji zadań w dziedzinie ochrony środowiska, jak również nakładają na organy administracji samorządowej obowiązki w tym zakresie.

Według art. 363 ustawy *poś* [1] wójt w drodze decyzji może nakazać osobie fizycznej, której działalność negatywnie oddziałuje na środowisko, wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania oraz przywrócenia środowiska do stanu właściwego. Jeżeli osoba fizyczna nie dostosuje się do wymagań tej decyzji, wójt, według art. 368 ww. ustawy, może w drodze kolejnej decyzji wstrzymać użytkowanie instalacji lub urządzenia, które powoduje negatywne oddziaływanie. Decyzję wstrzymującą może również wydać w stosunku do instalacji, która narusza wymagania dotyczące instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia. Według art. 379 ww. ustawy wójt sprawuje również kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w odpowiadającym swojemu urzędowi zakresie. Jeśli w wyniku kontroli stwierdza naruszenie przepisów lub uzasadnione podejrzenie, że takie naruszenie mogło nastąpić, występuje do WIOŚ o podjęcie

odpowiednich działań przekazując urzędowi dokumentację sprawy. Wójt, według art. 379.4. ww. ustawy może występować ponadto w roli oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom o ochronie środowiska. *Ustawa poś* daje uprawnienia decyzyjne w zakresie ochrony środowiska również radzie gminy. Według art. 157 ww. ustawy rada gminy może w drodze uchwały ustanawiać ograniczenia co do czasu funkcjonowania instalacji lub korzystania z urządzeń, których hałas może negatywnie oddziaływać na środowisko, przy czym ograniczenia nie dotyczą instalacji w miejscach kultu religijnego.

Według ustawy *o Inspekcji Ochrony Środowiska* [8] w przypadku bezpośredniego zagrożenia środowiska wójt może skierować do WIOŚ zawierający uzasadnienie wniosek o podjęcie należących do jego kompetencji działań zmierzających do usunięcia tego zagrożenia, jeżeli takie działania leżą poza kompetencjami wójta.

Również *ustawa ooś* [3] daje wójtom pewne kompetencje. Według art. 75 ust. 4 wójt jest organem właściwym do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć innych niż opisane w art. 75 ust. 1, 1a, 2 i 3. Natomiast według art. 82 ust. 1 pkt 2c może również odpowiadać za monitorowanie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Według ustawy *o ochronie przyrody* [33] wójt jest organem w zakresie ochrony przyrody właściwym do wydawania zezwoleń na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości (art. 83a). Rada gminy natomiast jest organem, który podejmuje uchwały w sprawie ustanowienia lub zniesienia pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego oraz użytku ekologicznego w porozumieniu z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska (art. 44). Rada gminy jest ponadto obowiązana zakładać i utrzymywać w należytych stanie tereny zieleni i zadrzewienia (art. 78). Dodatkowo rada gminy uzgadnia uchwały dotyczące utworzenia, zmiany granic lub likwidacji parku krajobrazowego i obszaru chronionego krajobrazu oraz opiniuje zakazy planowane do wprowadzenia na ich terenie (art. 16, 19, 23 i 23a), a także plany ochrony dla parku narodowego i rezerwatu przyrody (art. 19 ust. 2) oraz listę obszarów Natura 2000 (art. 27 ust. 2) na obszarze gminy. Przedstawiciele samorządu gminnego zasiadają również w radach parku narodowego (art. 98 ust. 1) i krajobrazowego (art. 99 ust. 1).

Innymi aktami nakładającymi na jednostki samorządu terytorialnego pewne obowiązki są pozostałe akty prawne, m.in.: rozporządzenia, zarządzenia oraz akty prawa miejscowego.

11.3.2 Instrumenty finansowe

Realizacja wyznaczonych celów, kierunków interwencji i zadań szczegółowych nakreślonych w POŚ wymaga w większości zabezpieczenia znacznych środków finansowych. Do instrumentów finansowych mogących być źródłem realizacji przedsięwzięć proekologicznych zalicza się:

- budżet gminy, powiatu i województwa,
- dotacje i pożyczki celowe z jednostek samorządu terytorialnego, budżetu państwa lub funduszy unijnych,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- programy regionalne (związków gmin, powiatów lub województw),
- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- opłaty produktowe i depozytowe,
- administracyjne kary pieniężne
- kredyty bankowe (Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK), Bank Ochrony Środowiska (BOŚ)),

Tabela 47. Wybrane programy dotacji do inwestycji prośrodowiskowych.

Nazwa	Obszar wsparcia
Budżet Województwa Mazowieckiego	
Mazowsze dla czystego powietrza	Kontrola przestrzegania przepisów uchwały antysmogowej, przeprowadzenie akcji edukacji ekologicznej, czyszczenie ulic na mokro
Mazowsze dla czystego ciepła	Wymiana źródeł ciepła

Mazowsze dla klimatu	Rozbudowa błękitno-zielonej infrastruktury, nasadzenia zieleni i zagospodarowanie terenów zielonych, realizacja energooszczędnego oświetlenia zewnętrznego
Mazowsze bez smogu	Doradztwo energetyczne, edukacja ekologiczna, analiza ubóstwa energetycznego, kontrola budynków pod kątem jakości powietrza
Mazowsze dla melioracji	Działalność spółek wodnych
Mazowsze dla sołectw	Tworzenie i rewitalizacja zieleni gminnej, błękitno-zielonej infrastruktury, placów zabaw, obiektów sportowych, remiz OSP wraz z wyposażeniem, oświetlenia ulicznego, miejsc pamięci
Mazowsze dla sportu	Budowa, remont i przebudowa lokalnych obiektów sportowych
Mazowsze dla zabytków	Prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach
Mazowsze dla lokalnych centrów integracyjnych	Budowa i przebudowa oraz wyposażenie budynków świetlic wiejskich i domów kultury
Mazowsze dla straży pożarnych	Doposażenie jednostek ochotniczych straży pożarnych
Mazowieckie strażnice OSP	Remont lub modernizacja strażnic jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP)
Budżet Państwa	
Czyste powietrze	Wymiana źródła ciepła, ocieplenie budynku, wymiana okien i drzwi, montaż rekuperacji oraz instalacji fotowoltaicznej
Moje ciepło	Zakup i montaż pomp ciepła
Mój elektryk (NaszEauto)	Zakup lub leasing aut elektrycznych
Moja woda	Zbieranie, magazynowanie i wykorzystanie wody deszczowej
Energia dla Wsi	Budowa elektrowni wodnych, biogazowni, instalacji wiatrowych i fotowoltaicznych na terenie gmin wiejskich i miejsko-wiejskich
Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej	Odtwarzanie i wzbogacenie zasobów przyrody
Mój prąd	Zakup i montaż mikroinstalacji fotowoltaicznej i magazynów energii
Stop smog	Wymiana źródeł ciepła, termomodernizacja budynków, podłączenia do sieci ciepłowniczej i gazowej, zapewnienie dostępu do OZE
Fundusz rozwoju przewozów autobusowych	Nowe połączenia transportowe w walce z wykluczeniem komunikacyjnym
Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg	Nowoczesna i bezpieczna infrastruktura drogowa na szczeblu lokalnym
Rządowy Program Odbudowy Zabytków, Ochrona zabytków	Prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach
Infrastruktura domów kultury	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury domów kultury wraz z ich wyposażeniem w celu prowadzenia edukacji kulturalnej
Miejsca i trwałe upamiętnienie w kraju	Opieka nad miejscami pamięci w zakresie ich zabezpieczenia i utrwalenia, prowadzenia prac archeologicznych, dokumentacji i popularyzacji
Program rozwoju infrastruktury sportowej w województwach	Budowa, przebudowa lub modernizacja ogólnodostępnych obiektów sportowych
Fundusze unijne	
Krajowy plan odbudowy i zwiększania odporności	Wymiana źródeł ciepła, termomodernizacja budynków rozwój OZE, nisko i zeroemisyjny transport publiczny, nowe drogi i obwodnice, rozbudowa sieci elektroenergetycznej i magazynów energii
Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko	Wspieranie efektywności energetycznej i energii odnawialnej, redukcja emisji zanieczyszczeń, adaptacja do zmian klimatu (racjonalne gospodarowanie wodami opadowymi, retencja, zielono-błękitna infrastruktura), kanalizacja i oczyszczalnie ścieków, zmniejszenie zużycia wody i wtórne jej wykorzystanie, gospodarka odpadami o obiegu zamkniętym, ochrona przyrody, odtwarzanie zdegradowanych siedlisk, modernizacja dostępu do wody, bezemisyjny transport publiczny, wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki.
Fundusze Europejskie dla Mazowsza	Adaptacja do zmian klimatu, modernizacja energetyczna budynków, rozwój OZE, kontrola jakości powietrza, ekologiczny transport publiczny, infrastruktura rowerowa, parkingi, rozwój gospodarki wodno-ściekowej i odpadami, rozbudowa dróg, rewitalizacja obszarów zdegradowanych, ochrona dziedzictwa kulturowego
Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027	Inwestycje w gospodarstwach rolnych m.in. w zakresie OZE, poprawy efektywności energetycznej oraz ochrony środowiska i klimatu, inwestycje w zakresie systemów indywidualnego oczyszczania ścieków, zalesianie, tworzenie zadrzewień śródpolnych, zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych

Źródło: mazovia.pl, harmonogram naboru wniosków 2025, gov.pl/web/nfosiaw/programy-2021, mojprad.gov.pl, czystepowietrze.gov.pl/inne-programy/stop-smog, gov.pl/web/infrastruktura/programy-i-projekty, gov.pl/web/premier/rzadowy-program-odbudowy-zabytkow, gov.pl/web/kultura/programy-2025, gov.pl/web/sport/edycja-2025, kpo.gov.pl, feniks.gov.pl, funduszeuodlamazowsza.eu, gov.pl/web/arimr/plan-strategiczny-dla-wspolnej-polityki-rolnej-na-lata-2023-2027.

11.3.3 Instrumenty społeczne

Istotnym instrumentem jest zapewnienie udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji i opracowywaniu dokumentów środowiskowych. Odbywa się to poprzez podanie do publicznej

wiadomości informacji o podejmowanych działaniach i umożliwienie składania uwag i wniosków odnośnie przygotowanego dokumentu w trybie i na zasadach, które opisuje Dział III *ustawy ooś*. W postępowaniu może uczestniczyć każdy. W przypadku POŚ udział społeczeństwa wynika z art. 17 ust. 4 *ustawy poś*, a odbywa się na zasadach określonych w Rozdziale 3 działu III *ustawy ooś*.

Istotne jest również zaangażowanie społeczeństwa w realizację dokumentu i osiąganie wyznaczonych w nim celów. Do instrumentów społecznych pozwalających na zarządzanie POŚ i realizację jego postanowień oraz ewentualną ich zmianę należą:

❖ **edukacja ekologiczna społeczeństwa, poprzez:**

- przygotowanie i dystrybucja materiałów informacyjnych i informacyjno-edukacyjnych w postaci papierowych ulotek, broszur, poradników, plakatów itp.,
- organizacja i prowadzenie warsztatów, szkoleń, spotkań informacyjnych, konkursów itp.,
- przygotowywanie audycji radiowych, artykułów prasowych, prezentacji elektronicznych, stron internetowych i webinarów.

❖ **współpraca i budowanie partnerstwa, pomiędzy:**

- samorządem a społeczeństwem,
- powiatowymi i gminnymi służbami ochrony środowiska,
- instytucjami naukowymi oraz organizacjami proekologicznymi i społecznymi.

Mieszkańcy mogą również podejmować oddolne inicjatywy odnośnie prowadzenia polityki ochrony środowiska na terenie gminy, poprzez:

- ❖ petycje,
- ❖ demonstracje i protesty,
- ❖ akcje zbierania podpisów itp.

11.3.4 Instrumenty strukturalne i infrastrukturalne

Zadania planowane do realizacji w ramach poszczególnych celów i kierunków interwencji, zostały określone z uwzględnieniem koniecznej dla ich realizacji infrastruktury. Obecne zasoby infrastrukturalne gminy oraz realne możliwości ich potencjalnej rozbudowy, pozwalają potwierdzić możliwość realizacji planowanych zadań.

11.4 Monitorowanie realizacji Programu ochrony środowiska

Realizacja celów zawartych w POŚ powinna podlegać monitoringowi. Polega on na zbieraniu i analizowaniu dostępnych danych o realizowanych przedsięwzięciach, stanie środowiska oraz zachodzących w nim zmianach w celu oceny:

- 1) stopnia wykonania wyznaczonych w dokumencie zadań,
- 2) skutków środowiskowych wdrażanych działań,
- 3) efektywności podjętych działań w rozwiązaniu lub minimalizacji zidentyfikowanych problemów w zakresie stanu środowiska,
- 4) realizacji zdefiniowanych celów dokumentu,
- 5) rozbieżności pomiędzy założonymi celami, kierunkami i zadaniami, a ich wykonaniem.

Monitoring odnosi się głównie do zadań własnych gminy, jego wynikiem powinno być określenie dalszego kierunku prowadzonej polityki środowiskowej pod względem jej kontynuacji, zwiększenia efektywności bądź ewentualnej zmiany priorytetów lub zawieszenia wykonywania niektórych przedsięwzięć.

W celu prowadzenia prawidłowego nadzoru nad realizacją założonych celów, ułatwienia monitoringu skutków środowiskowych i jednoznacznej oceny efektywności realizowanej polityki ochrony środowiska wyznaczane są wskaźniki monitorowania. Są one jednym z narzędzi umożliwiających kontrolę realizacji POŚ (innym jest porównanie wyznaczonych i zrealizowanych zadań). Powinny charakteryzować się łatwą dostępnością danych, łatwą mierzalnością i odnosić się do terenu gminy.

Wskaźniki monitorowania dla niniejszego dokumentu znajdują się w tabeli 42. Zdefiniowano je w odniesieniu do zadań własnych oraz monitorowanych gdyż tylko w ten sposób odzwierciedlą całościowy obraz istniejących uwarunkowań środowiskowych na terenie gminy. Dla każdego wskaźnika określono wartość bazową, aktualną w czasie przygotowywania dokumentu i docelową, planowaną do osiągnięcia wskutek jego realizacji. Większość wskaźników posiada wartość liczbową, poza tymi dla których wartość liczbową została uznana za:

- trudną do ustalenia, gdyż wskaźnik dotyczy zadań monitorowanych, np.: opracowywanie programów ochrony powietrza i ochrony przed hałasem,
- nie w pełni odzwierciedlającą wymagany stan, np.: określenie liczby przekroczeń w przypadku oceny stanu jakości powietrza (na terenie gminy występuje jedynie przekroczenie norm ozonu) nie wskaże zagrożenia występowaniem smogu, który jest najsilniej powiązany z pyłami zawieszonymi i B(a)P, zaś w przypadku problemów z jakością wody pitnej nie określi, czy problem jest nawracający i długotrwały,
- trudniejszą do interpretacji, np.: dla pól elektromagnetycznych, stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb,
- trudno mierzalną, np.: gmina prowadzi edukację ekologiczną dotyczącą gospodarki odpadami nie tylko poprzez zorganizowane akcje, np.: sprzątanie świata, ale również poprzez stronę internetową, gdzie zamieszczone są informacje na temat zasad segregacji odpadów.

Realizacja wyznaczonych zadań i osiąganie wartości docelowej wskaźników monitorowania zagrożone jest przez czynniki niezależne od gminy, określone w tabeli 44 jako ryzyko. Wszelkie opóźnienia w realizacji przedsięwzięcia przez wykonawców, wydłużenie procedur administracyjnych lub niepozyskanie zakładanych dofinansowań może skutkować brakiem realizacji wyznaczonych zadań własnych gminy lub obniżyć poziom wykonania planu założonych w budżecie na dany cel wydatków.

Głównym narzędziem służącym określeniu wartości wskaźników jest Państwowy Monitoring Środowiska (PMŚ) oraz dane udostępniane przez gminę (np.: Raporty o stanie gminy, Analiza stanu gospodarki odpadami, Sprawozdania z wykonania budżetu). Wskaźniki monitorowania są wykorzystywane również podczas opracowywania Raportów z wykonania POŚ oraz przyszłych aktualizacji POŚ.

11.5 Sprawozdawczość

Zgodnie z art. 18 *ustawy poś* [1] z wykonania POŚ organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Po przedstawieniu raportów są one przekazywane przez organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy odpowiednio do ministra właściwego do spraw środowiska, organu wykonawczego województwa i organu wykonawczego powiatu.

Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska bazuje, m.in. na:

- wynikach badań prowadzonych w ramach PMŚ,
- informacjach i materiałach GUS,
- sprawozdaniach z wykonania budżetu,
- danych gminy na temat stopnia realizacji zadań prośrodowiskowych,
- danych z pozostałych podmiotów, które zostały zaangażowane w realizację zadań własnych i monitorowanych POŚ.

11.6 System instytucji zaangażowanych w realizację programu ochrony środowiska

Główną jednostką odpowiedzialną za realizację zadań wyznaczonych w POŚ będzie gmina Lipsko. Na gminie spoczywa prawidłowa koordynacja, zarządzanie i monitorowanie realizacji zapisów i zadań wyznaczonych w POŚ oraz ocena realizacji postawionych celów.

W realizacji poszczególnych zadań uczestniczyć będą podmioty:

- odpowiedzialne za organizację i zarządzanie: władze gminy i rada gminy;
- realizujące zadania: gmina, inne jednostki działające na danym terenie (np.: PGWWP), mieszkańcy;

- kontrolujące i monitorujące przebieg realizacji i efekty POŚ: gmina, powiat, WIOŚ, GIOŚ, PGWWP, RDLP, podmioty gospodarcze, jednostki naukowo-badawcze itp.);
- informacyjne (lokalne media, jednostki oświaty, organizacje pozarządowe).

11.7 Wykaz interesariuszy

Podczas tworzenia niniejszego dokumentu pozyskano dane od:

- Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA);
- Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie (BDL);
- Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie (GDOŚ);
- Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie (GIOŚ);
- Generalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie (GDLP);
- Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Warszawie (IMGW);
- Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (IUNG);
- Narodowego Instytutu Dziedzictwa (NID);
- Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie (PGWWP);
- Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie (PIG-PIB);
- Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Lipsku (PPIS);
- Państwowej Służby Hydrogeologicznej (PSH);
- Polskich Linii Kolejowych (PKP);
- Polskich Sieci Elektroenergetycznych (PSE);
- Polskiej Spółki Gazownictwa (PSG);
- Stron internetowych wymienionych w dokumencie;
- Urzędu Miasta i Gminy Lipsko.

W ramach opracowanego dokumentu wyznaczono zadania własne oraz monitorowane. Odpowiedzialność wymienionych poniżej podmiotów za ich realizację wynika z zapisów ustawowych:

- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR);
- Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska (GDOŚ);
- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ);
- Gmina Lipsko;
- Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG);
- Lasy Państwowe;
- Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego (MODR);
- Marszałek Województwa Mazowieckiego;
- Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza (OSChR);
- Okręgowy Urząd Górniczy (OUG);
- Państwowa Służba Hydrogeologiczna (PSH);
- Państwowa Służba Hydrogeologiczno-Meteorologiczna (PSHM);
- Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (PGWWP);
- Polska Spółka Gazownictwa (PSG);
- Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska (RDOŚ);
- Sejmik Województwa Mazowieckiego;
- Starosta Powiatu Lipskiego;
- Właściciele gruntów, mieszkańcy i inwestorzy oraz przewoźnicy;
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ);

12. Spis tabel

Tabela 1. Struktura użytkowania terenu gminy Lipsko.....	21
Tabela 2. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy Lipsko na przestrzeni ostatnich 11 lat.....	23
Tabela 3. Rodzaje działalności gospodarczej na terenie gminy Lipsko w 2023 roku.....	23
Tabela 4. Warunki pogodowe na terenie gminy Lipsko w latach 2015-2024.....	25
Tabela 5. Klasyfikacja stref w ramach oceny jakości powietrza w strefie mazowieckiej za rok 2023.	28
Tabela 6. Wyniki aktualizacji inwentaryzacji źródeł ciepła na terenie gminy Lipsko w latach 2021-2023.	28
Tabela 7. Udział poszczególnych rodzajów instalacji w ogóle instalacji grzewczych.....	28
Tabela 8. Charakterystyka sieci gazowej na terenie gminy Lipsko.	29
Tabela 9. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Lipsko.....	30
Tabela 10. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Ochrona klimatu i jakości powietrza”.....	31
Tabela 11. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez źródła hałasu z wyłączeniem hałasu powodowanego przez statki powietrzne i linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami mającymi zastosowanie do prowadzenia długookresowej polityki ochrony przed hałasem.	32
Tabela 12. Ruch roczny na drogach wojewódzkich i krajowych na terenie gminy Lipsko, ...	33
Tabela 13. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Zagrożenie hałasem”.....	34
Tabela 14. Wyniki pomiarów PEM na terenie i w pobliżu gminy Lipsko.....	35
Tabela 15. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Pole elektromagnetyczne”.....	36
Tabela 16. Ogólna charakterystyka JCWPd nr 87.....	38
Tabela 17. Jakość wód podziemnych w punktach monitoringu na terenie i w pobliżu gminy Lipsko.....	38
Tabela 18. Charakterystyka GZWP na terenie gminy Lipsko.....	39
Tabela 19. Charakterystyka JCWP na obszarze gminy Lipsko.....	40
Tabela 20. Ocena stanu monitorowanych JCWP na obszarze gminy Lipsko.....	41
Tabela 21. Czynniki wpływające na ocenę stanu wód powierzchniowych terenu gminy.....	42
Tabela 22. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Gospodarowanie wodami”.....	43
Tabela 23. Charakterystyka studni wodociągowych dostarczających wody gminie Lipsko.	44
Tabela 24. Charakterystyka zaopatrzenia w wodę na terenie gminy Lipsko w latach 2020–2023.....	44
Tabela 25. Charakterystyka gospodarowania ściekami na terenie gminy Lipsko w latach 2020-2023.....	45
Tabela 26. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Gospodarka wodno – ściekowa”.	45
Tabela 27. Charakterystyka złóż piasku i żwiru na terenie gminy Lipsko.	47
Tabela 28. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Zasoby geologiczne”.....	48
Tabela 29. Struktura bonitacyjna gruntów terenu gminy Lipsko.	48
Tabela 30. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Gleby”.	49
Tabela 31. Instalacje komunalne w województwie mazowieckim.....	51
Tabela 32. Instalacje planowane do budowy/rozbudowy/modernizacji w województwie mazowieckim.....	51
Tabela 33. Częstotliwość odbioru odpadów z terenu gminy Lipsko.....	52
Tabela 34. Informacja o podstawowych frakcjach odpadów komunalnych odebranych i dostarczonych do PSZOK z terenu gminy Lipsko w latach 2020– 2023.....	53
Tabela 35. Charakterystyka gospodarowania odpadami na terenie gminy Lipsko.....	53
Tabela 36. Wyroby zawierające azbest usunięte z terenu gminy Lipsko w latach 2020-2023.	54
Tabela 37. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów”.....	54
Tabela 38. Pomniki przyrody na terenie gminy Lipsko.....	56
Tabela 39. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Zasoby przyrodnicze”.....	59
Tabela 40. Analiza SWOT dla obszaru interwencji „Zagrożenia poważnymi awariami”.....	60
Tabela 41. Zmiana wartości wskaźników stanu środowiska.....	64

Tabela 42. Powiązania obszarów interwencji z zagadnieniami horyzontalnymi.....	65
Tabela 43. Harmonogram realizacji zadań własnych wyznaczonych w Programie ochrony środowiska dla gminy Lipsko na kolejne lata.	66
Tabela 44. Harmonogram realizacji zadań monitorowanych wyznaczonych w Programie ochrony środowiska dla gminy Lipsko.....	67
Tabela 45. Wskaźniki monitorowania Programu ochrony środowiska na terenie gminy w powiązaniu z wyznaczonymi zadaniami.....	70
Tabela 46. Działania, których realizacja leży w kompetencjach gminy.....	73
Tabela 47. Wybrane programy dotacji do inwestycji prośrodowiskowych.	75

13. Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Lipsko na tle powiatu i województwa.	19
Rysunek 2. Położenie gminy Lipsko na tle sąsiednich gmin.	20
Rysunek 3. Położenie gminy Lipsko pod względem regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski.....	21
Rysunek 4. Struktura wieku ludności w gminie Lipsko w latach 2013 – 2023.	22
Rysunek 5. Położenie gminy Lipsko na tle dzielnic rolniczo-klimatycznych według R. Gumińskiego.....	25
Rysunek 6. Położenie gminy Lipsko względem stref dla celów oceny jakości powietrza oraz najbliższe gminie stacje pomiarowe strefy mazowieckiej.....	27
Rysunek 7. Infrastruktura drogowa na terenie gminy Lipsko.....	33
Rysunek 8. Źródła i punkt monitoringu PEM na terenie i w pobliżu gminy Lipsko.	36
Rysunek 9. Położenie gminy Lipsko na tle JCWPd, punkty monitoringu wód podziemnych oraz ujęcia wód i oczyszczalnie ścieków na terenie gminy.....	37
Rysunek 10. Zasięg występowania GZWP względem gminy Lipsko.....	39
Rysunek 11. Cieki i zbiorniki wodne oraz mokradła na terenie gminy Lipsko.	40
Rysunek 12. Zasięg występowania JCWP względem gminy Lipsko.	41
Rysunek 13. Tereny zagrożone powodzią na obszarze gminy Lipsko.	43
Rysunek 14. Zasoby geologiczne na terenie i w pobliżu gminy Lipsko.	47
Rysunek 15. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Lipsko.	56
Rysunek 16. Gmina Lipsko względem orientacyjnego przebiegu korytarzy ekologicznych.	57
Rysunek 17. Szlaki turystyczne przebiegające przez teren i w pobliżu gminy Lipsko.....	58

14. Wykorzystywane akty prawne

DZIENNIK USTAW:

- [1] Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2024 r., poz. 54 z późn. zm.)
- [2] Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2025 r., poz. 198)
- [3] Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2024 r., poz. 1112 z późn. zm.)
- [4] Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy - Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r., poz. 1101)
- [5] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. z 2019 r., poz. 1839 z późn. zm.)
- [6] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. z 2023 r., poz. 300)
- [7] Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. z 2021 r., poz. 845)
- [8] Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2024 r., poz. 425)

- [9] Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r., poz. 1576)
- [10] Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków (Dz. U. z 2024 r., poz. 1446 z późn. zm.)
- [11] Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U. z 2014 r., poz. 112)
- [12] Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2019 r., poz. 2448)
- [13] Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2024 r., poz. 1087 z późn. zm.)
- [14] Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 7 listopada 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobów oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz.U. z 2019 r., poz. 2148)
- [15] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych. a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. z 2021 r., poz. 1475)
- [16] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz.U. z 2021 r., poz. 1615)
- [17] Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2024 r., poz. 1465 z późn. zm.)
- [18] Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. z 2024 r., poz. 757)
- [19] Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2024 r., poz. 399 z późn. zm.)
- [20] Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. z 2017 r., poz. 2294)
- [21] Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 2024 r., poz. 1290)
- [22] Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. z 2024 r., poz. 82)
- [23] Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi (Dz.U. z 2016 r., poz. 1395 z późn. zm.)
- [24] Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2024 r., poz. 105)
- [25] Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz.U. z 2020 r., poz. 2187)
- [26] Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie działań naprawczych (Dz.U. z 2016 r., poz. 1396)
- [27] Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. z 2023 r., poz. 1587 z późn. zm.)
- [28] Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1579 z późn. zm.)
- [29] Ustawa z dnia 17 grudnia 2020 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r., poz. 2361)
- [30] Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 3 sierpnia 2021 r. w sprawie sposobu obliczania poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych (Dz.U. z 2021 r., poz. 1530)
- [31] Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie poziomów ograniczenia składowania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (Dz.U. z 2017 r., poz. 2412)
- [32] Ustawa z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 2151 z późn. zm.)
- [33] Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2024 r., poz. 1478 z późn. zm.)
- [34] Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 kwietnia 2024 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń (Dz.U. z 2024 r., poz. 677)

- [35] Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz.U. z 2023 r., poz. 1075)
- [36] Rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz.U. z 2016 r., poz.138)
- [37] Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2021 r., poz. 1555)
- [38] Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz.U. z 2024 r., poz. 320 z późn. zm.)
- [39] Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o ochotniczych strażach pożarnych (Dz.U. z 2025 r., poz. 244)

MONITOR POLSKI:

- [1 MP] Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. z 2017 r., poz. 260)
- [2 MP] Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r. (M.P. z 2021 r., poz. 264)
- [3 MP] Uchwała nr 67 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r. w sprawie przyjęcia „Polityki ekologicznej państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej” (M.P. z 2019 r., poz. 794)
- [4 MP] Uchwała nr 154 Rady Ministrów z dnia 12 lipca 2022 r. w sprawie przyjęcia „Strategii produktywności 2030” (M.P. z 2022 r., poz. 926)
- [5 MP] Uchwała nr 105 Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Strategii zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 roku” (M.P. z 2019 r., poz. 1054)
- [6 MP] Uchwała nr 123 Rady Ministrów z dnia 15 października 2019 r. w sprawie przyjęcia „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030” (M.P. z 2019 r., poz. 1150)
- [7 MP] Uchwała nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030” (M.P. z 2019 r., poz. 1060)
- [8 MP] Uchwała nr 192 Rady Ministrów z dnia 18 października 2023 r. w sprawie przyjęcia Krajowego programu ograniczania zanieczyszczenia powietrza – aktualizacji (M.P. z 2023 r., poz. 1236)
- [9 MP] Uchwała nr 152 Rady Ministrów z dnia 22 sierpnia 2023 r. w sprawie przyjęcia „Programu przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2023-2027 z perspektywą do roku 2030” (P.P. z 2023 r., poz. 1119)
- [10 MP] Obwieszczenie Ministra Infrastruktury z dnia 17 marca 2023 r. w sprawie ogłoszenia aktualizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (M.P. z 2023 r., poz. 503)
- [11 MP] Uchwała nr 96 Rady Ministrów z dnia 12 czerwca 2023 r. w sprawie Krajowego planu gospodarki odpadami 2028 (M.P. z 2023 r., poz. 702)
- [12 MP] Uchwała nr 213 Rady Ministrów z dnia 6 listopada 2015 r. w sprawie zatwierdzenia „Programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020 (M.P. z 2015 r., poz. 1207)
- [13 MP] Komunikat Ministra Gospodarki z dnia 29 lipca 2009 r. w podjęciu przez Radę Ministrów uchwały w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” (M.P. z 2009 r., nr 50, poz. 735 i z 2010r., nr 33, poz. 481)

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO:

- [1 WM] Uchwała nr 115/20 Sejmiku Woj. Maz. z dnia 8 września 2020 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2020 r., poz. 9595 i z 2023 r., poz. 13001)
- [2 WM] Uchwała nr 22/18 Sejmiku Woj. Maz. z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Mazowieckiego (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2018 r., poz. 13180)

- [3 WM] Uchwała nr VIII/58/2019 Rady Miejskiej w Lipsku z dnia 18 marca 2019 r. w sprawie uchwalenia Programu Ograniczenia Niskiej Emisji dla Miasta i Gminy Lipsko (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2019 r., poz. 3819)
- [4 WM] Uchwała nr 162/17 Sejmiku Woj. Maz. z dnia 24 października 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa mazowieckiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2017 r., poz. 9600 i z 2022 r., poz. 5147)
- [5 WM] Uchwała nr 49/24 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 16 lipca 2024 r. w sprawie programu ochrony środowiska przed hałasem dla obszaru województwa mazowieckiego (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2024 r., poz. 7444)
- [6 WM] Uchwała nr LVII/320/2022 Rady Miejskiej w Lipsku z dnia 24 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta i Gminy Lipsko (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2022 r., poz. 11339 i z 2024 r., poz. 9393)
- [7 WM] Rozporządzenie nr 221 Wojewody Mazowieckiego z dnia 10 lipca 2001 r. w sprawie wprowadzenia użytków ekologicznych na terenie województwa mazowieckiego (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2001 r., nr 162, poz. 2403)
- [8 WM] Rozporządzenie nr 69 Wojewody Mazowieckiego z dnia 24 października 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu lipskiego (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2008 r., nr 194, poz. 7030)
- [9 WM] Uchwała nr XII/71/2025 Rady Miejskiej w Lipsku z dnia 27 stycznia 2025 r. Uchwała Budżetowa na 2025 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2025 r., poz. 1790)

INNE:

- [I] Uchwała nr XXVIII/203/2016 Rady Miejskiej w Lipsku z dnia 29 sierpnia 2016 r. w sprawie uchwalenia „Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lipsko na lata 2016-2019 z perspektywą do roku 2023 – wraz z prognozą oddziaływania na środowisko”
- [II] Uchwała nr 2/23 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 17 stycznia 2023 r. w sprawie Programu ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku
- [III] Uchwała nr XLIII/241/2021 Rady Powiatu w Lipsku z dnia 30 września 2021 roku w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Powiatu Lipskiego na lata 2021-2030”
- [IV] Uchwała nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r. w sprawie Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+
- [V] Uchwała nr XLIX/274/2022 Rady Miejskiej w Lipsku z dnia 28 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Lipsko na lata 2021-2027
- [VI] Uchwała nr XLVII/262/2022 Rady Miejskiej w Lipsku z dnia 24 stycznia 2022 r. w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Lipsko
- [VII] Uchwała nr XVIII/104/2019 Rady Miejskiej w Lipsku z dnia 16 grudnia 2019 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Gminy Lipsko na lata 2020-2023”
- [VIII] Dyrektywa Rady z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. L 135 z 30.05.1991, strony 40-52)
- [IX] Uchwała nr 3/19 Sejmiku Woj. Maz. z dnia 22 stycznia 2019 r. w sprawie uchwalenia Planu Gospodarki Odpadami dla województwa mazowieckiego 2024
- [X] Zarządzenie nr 705/2024 Burmistrza Miasta i Gminy Lipsko z dnia 20 lutego 2024 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych
- [XI] Uchwała nr X/57/2024 Rady Miejskiej w Lipsku z dnia 16 grudnia 2024 r. w sprawie uchwalenia „Wieloletniego Planu Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Urządzeń Kanalizacyjnych na lata 2024-2028 będących w posiadaniu Zakładu Usług Komunalnych w Lipsku spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
- [XII] Uchwała nr XII/70/2025 Rady Miejskiej w Lipsku z dnia 27 stycznia 2025 r. w sprawie: Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i Gminy Lipsko na lata 2025-2028

Bibliografia:

- 1) Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska, Ministerstwo Środowiska, 2015
- 2) Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, Ministerstwo Środowiska, 2012
- 3) Krajowy Plan w dziedzinie Energii i Klimatu do 2030 r. (aktualizacja KPEiK z 2019 r.) Projekt, Ministerstwo Klimatu i Środowiska, 2024
- 4) Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.), Ministerstwo Klimatu i Środowiska, 2021
- 5) Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej, Ministerstwo Gospodarki, 2015
- 6) Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, 2016
- 7) Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Miasta i Gminy Lipsko za lata 2019-2023
- 8) Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków – stan na 30 czerwca 2024 r., woj. mazowieckie
- 9) Regiony klimatyczne Polski w świetle częstości występowania różnych typów pogody, A. Woś 1993
- 10) Warunki naturalne rolnictwa
- 11) Regionalizacja klimatu Polski ze szczególnym uwzględnieniem podziału Romualda Gumińskiego, A. Ewert, 1998
- 12) Biuletyn monitoringu klimatu Polski z lat 2015-2024, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMGW)
- 13) Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025
- 14) Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim, raport wojewódzki za rok 2023
- 15) Inwentaryzacja źródeł ciepła na terenie Miasta i Gminy Lipsko w latach 2021-2023
- 16) Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na sieci dróg krajowych i wojewódzkich w 2015 roku, mapa, GDDKiA
- 17) Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na drogach krajowych i wojewódzkich, generalny pomiar ruchu 2020/21, mapa, GDDKiA
- 18) Hałas w otoczeniu dróg i ulic – problemy oceny i działania ochronne, P. Gierasimiuk i M. Motylewicz, 2014
- 19) Hałas komunikacyjny: źródła i metody przeciwdziałania
- 20) Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2022 w województwie mazowieckim
- 21) Karta informacyjna JCWPd 87
- 22) Charakterystyka geologiczna i hydrogeologiczna zweryfikowanych JCWPd, PIG-PIB 2009
- 23) Klasy jakości wód podziemnych w punktach monitoringu diagnostycznego wg danych z 2022 roku
- 24) Ocena stanu jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach – stan na rok 2022 (Raport)
- 25) Informator PSH (Państwowa Służba Hydrogeologiczna): Główne zbiorniki wód podziemnych w Polsce, PIG-PIB 2017
- 26) Klasyfikacja wskaźników w jednolitych częściach wód powierzchniowych rzek i zbiorników zaporowych za rok 2022 i 2023
- 27) Raport o stanie Miasta i Gminy Lipsko za 2023 rok
- 28) Bilans złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2023 r., PIG-PIB, 2024
- 29) Stan zdrowotny lasów w Polsce w latach 2020-2023 na podstawie badań monitoringowych
- 30) Raport o stanie lasów w Polsce 2022
- 31) Mapa Zagrożeń – Mazowsze, Lokalizacja zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej
- 32) Mapa Zagrożeń – Mazowsze, Lokalizacja zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej

- 33) Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (IUNG), Fundacja Programów pomocy dla Rolnictwa, 2004
- 34) Dobra praktyka ograniczania zanieczyszczenia wód powierzchniowych środkami ochrony roślin w wyniku spływu powierzchniowego i erozji, M. Bielasik-Rosińska, D. Maciaszek i I. Kondzielski
- 35) Renaturyzacja wód, podręcznik dobrych praktyk renaturyzacji wód powierzchniowych, I. Biedroń et al. 2020
- 36) Mała retencja na obszarach wiejskich, Fundacja Ekologiczna Zielona Akcja
- 37) Evaluating Negative Environmental Impacts Caused by Dam Construction, R. Zare, B. Kalantari, 2018
- 38) Problemy ekologiczne zbiorników retencyjnych w aspekcie ich wielofunkcyjności, T.M. Traczewska 2012

Wykorzystane strony internetowe znajdują się w tekście dokumentu.

Wykorzystane portale mapowe:

Geoportal Infrastruktury Informacji Przestrzennej geoportal.gov.pl

Portal mapowy Narodowego Instytutu Dziedzictwa mapy/zabytek.gov.pl

Interaktywna mapa linii kolejowych PKP PLK mapa.plk-sa.pl

Hydroportal Informatycznego Systemu Osłony Kraju mapy.isok.gov.pl

Portal PIG-PIB geologia.pgi.gov.pl

Portal mapowy województwa mazowieckiego msip.wrotamazowska.pl/msip/Full.aspx

Geoserwis Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska geoserwis.gdos.gov.pl

Bank Danych o Lasach bdl.lasy.gov.pl/portal/mapy

Mapa korytarzy ekologicznych w Polsce mapa.korytarze.pl

Mapa zasięgów obszarów objętych ASF bip.wetgiw.gov.pl/asf/mapa

UZASADNIENIE

Program ochrony środowiska dla gminy Miasta i Gminy Lipsko na lata 2025 - 2028 (nazywany dalej Programem ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Lipsko) zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2025 r., poz. 647) został sporządzony w celu realizacji polityki ochrony środowiska, która według art. 13 ww. ustawy jest zespołem działań mających stworzyć warunki do realizacji ochrony środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Program ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Lipsko należy do dokumentów wymienionych w art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r., poz. 1112), co oznacza, że wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Zgodnie z art. 48 ust. 1 ww. ustawy dla dokumentu uzgodniono odstępnie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko z Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Warszawie (pismo znak: ZS,7040.34.2025 PA z dnia 20 maja 2025 r.) oraz Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie (pismo znak: WOOŚ-III.410.311.2025.JDR z dnia 30 maja 2025 r.).

Przy sporządzaniu projektu Programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Lipsko, zgodnie z art. 17. ust. 4 ustawy Prawo ochrony środowiska oraz art. 54 ust. 2. ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko zapewniono udział społeczeństwa na zasadach określonych w Dziale III tej ustawy. W czasie trwania konsultacji społecznych uwagi do dokumentu nie wpłynęły.

Program ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Lipsko zgodnie z art. 18 ust. 1. ustawy Prawo ochrony środowiska uchwała Rada Miasta i Gminy. Projekt dokumentu według art. 17 ust. 2. pkt. 3 ww. ustawy podlegał opiniowaniu przez organ wykonawczy powiatu w Lipsku, który wyraził pozytywną opinię odnośnie dokumentu: Uchwała nr XLVIII/140/2025 z dnia 16 czerwca 2025 roku w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej projektu „Programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Lipsko do roku 2028”.

Dla Programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Lipsko nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 55 ust. 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, tzn. nie przewiduje się znaczącego negatywnego oddziaływania Programu na obszary Natura 2000.

Dla Programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Lipsko sporządzono Podsumowanie wraz z uzasadnieniem, o którym mówi art. 55 ust. 3. ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Wobec powyższego przyjęcie Uchwały jest zasadne.